Computer Learning in Pashto

د کمپیوټر زده کړه په پښتو ژبه

2020

1399

Ketabton.com

لیکنه او ترتیب :

استاد جعفر هاشمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

TABLE OF CONTENTS

Computer Definitionد کمپيوټر تعريف 4
Advantages of computerد کمپيوټر ګټي 4
Weakness of Computer د کمپيوټر کمزورتياوي 6
Using of Computerد کمپيوټر استعمال 7
Computer Generationد کمپيوټر توليد 10
Types of computerد کمپيوټر ډولونه 11
Computer Function د کمپيوټر دندي 13
Computer Componentsد کمپيوټر برخي 14
Keyboard 15
Mouse 16
Joystick 17
Light pen 17
Track ball 18
Scanner 18
Digitizer 18
)Micro phone(.... 19
Barcode Reader 20
Optical mark reader OMR 20
Central Processing Unitمرکزي پروسيس کوونکی واحد 21
ALU 21
Memory or Storage Unit 21
Control Unit 22
Output Unitراکړيزي برخي 22
Monitor 23
Flite panel Display 24
Printer 25
Computer Memories د کمپيوټر ذخيري 27
Cache Memory 27
Primary memory or RAM: 28
Secondary Memory 29
Computer Memory Unitsد کمپيوټر د ميموري واحدات 30
Computer Mother Boardد کمپيوټر مادر بورډ 31

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Two Big Parts of Computer د کمپیوټر دوه لوی برخې 32
Hardware 32
Software 33
System Software او Application Software 33
System Software 33
Application Software 34
Relationship Between Hardware and Software د هارډویر او سافټویر اړیکه 35
Computer Number System د کمپیوټر د اعدادو یا شمیر جوړښت 35
Convert Decimal to binary and binary to Decimal د اعدادو بدلول 36
Computer Data and Information د کمپیوټر ډیټا او معلومات 37
Data Processing Cycle د ډیټا د پروسیس جریان 38
Computer Networking د کمپیوټر انټرنیټ 39
Internet and Intranet انټرنیټ او انټرانیټ 42
Computer Operating System د کمپیوټر چلوونکی سیسټم 43
دOperating System یا OS.دندې په لاندې ډول دي 44
Types of Operating System د چلوونکي سیسټم ډولونه 45
Microsoft Windows OS 46
Mac OS X 47
Linux 47
Mobile Operating System 48
OS Services د چلوونکي سیسټم خدمات 49
Threat تهدید یا خطر 51
Computer Threats د کمپیوټر تهدید کوونکي 52
Computer Viruses د کمپیوټر وایروس 53
• Computer Related Jobs د کمپیوټر سره تړلې دندې 55
Windows 8.1 installation from CD له سي ډي څخه د وینډو انسټال 56
Windows installation from USB 64
Making Bootable USB for Windows 10-8.1-7 71
Windows 10 Installition from USB 79
Book References د کتاب ماخذونه 89

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر تعریف Computer Definition

اوس مهال په نړۍ کې ډير زيات معلومات او داسي شيان موجود دي چي په کمپيوټر پوري تړلي دي نو له همدي امله مونږ ته اړينه ده تر څو په کمپيوټر پوهه شو او يا يي وپيژنو.

د کمپيوټر تعريف : کمپيوټر يو بريښنايز او په معلوماتو يا (Data) باندي پروسيس کوونکی ماشين دی کوم چي معلومات د (Input) په توګه اخلي او هغه ورکړل شوي معلومات له ځأن سره (Store) يا ذخيره کوي او همدارنګه (Process) يا عمليه ورباندي ترسره کوي او له (Process) وروسته يي (Output) يا (Information) ته بدلوي.

د کمپيوټر ګټي Advantages of computer

(Speed) يا سرعت : کمپيوټر يو ډير تيز يا چټک ماشين دی دا ماشين ددي وړتيا لري تر څو په يو غټ مقدار (Data) باندي په ډير لږ وخت کي محاسبه وکړي . کمپيوټر د خپل (Speed) يا سرعت داندازه کولو واحدات لري چي عبارت دي له مايکرو سيکنډ، نانو سيکنډ، او پيکو سيکنډ . څخه کمپيوټر د خپل تيزوالي له امله په ميليونونه محاسبات په څو ثانيو کي ترسره کوي په داسي حال کي چي انسان ددي قيسمه عمل د ترسره کولو لپاره زيات وخت ته اړتيا لري.

(Accuracy) يا دقت : ددي تر څنګ چي کمپيوټر ډير لوړ سرعت لري ډير زيات دقت هم لري . هر قيسم محاسبات 100% له غلطيو څخه پاک ترسره کوي . په دي صورت کي چي ورکړل شوي (Data) يا معلومات درست يا صحيح وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Storage Capability) د ساتلو یا ذخیره کولو قابلیت : (Memory) یا حافظه د کمپیوټر یوه مهمه ځانګړتیا ده او همدارنګه کمپیوټ له انسان څخه زیات د ذخیره کولو قابلیت لري .
کمپیوټر دا وړتیا لري تر څو زیات شمیر معلومات له ځان سره ذخیره کړي یا یې وساتي .
کمپیوټر هر ډول (Data) یا معلومات له ځان سره ذخیره کوي لکه : (Pictures) (Adios) (Videos) (Text) یا لیکنه او داسې نور..

(Diligence) یا زیارکښ : کمپیوټر هیڅ ډول ستړیا نه لري او همدارنګه کمپیوټر کولی شي یو کار په جاري ډول ترسره کړي په غیر له کومي غلطۍ او ستړیا څخه او همدارنګه کمپیوټر کولی شي یو کار په بیا بیا ځلي یا یو کار په تکراري ډول په پوره دقت او سرعت ترسره کړي .

(Versatility) یا د بدلیدلو قابلیت : کمپیوټر یو هر اړخیز ماشین دی کمپیوټر کولی شي په یو وخت کي څو وظیفي ترسره کړي مثال : لکه په یو وخت کی یو پروسیس ترسره کول او دهغي تر څنګ د تاش یا پتي (Game) یا لوبه کول.

(Reliability) یا د باور وړ : کمپیوټر یو د باور وړ ماشین دی او په دي ماشین کي عصري یا اوسني بریښنایز وسایل یا پرزي زیات ژوند یا دخرابیدلو وخت یي زیات دی . او همدارنګه کمپیوټر داسي (Design) شوی یا جوړ شوی چي ساتنه یي او په هغه کي بدلون راوستل اسانه دي .

(Automation) یا اتومات : کمپیوټر یو اتومات ماشین دی . اتوماتوالی عبارت دی له هغي وړتیا څخه تر څو ورکړل شوي دنده په اتومات ډول ترسره کړي لکه . کله چي مونږ کمپیوټر ته یو پروګرام داخل کړو یا یي (Input) کړو هغه پروګرام پرته زمونږ له لاسوهني د کمپیوټر په (Memory) کي ذخیره کیږي او بیا پروګرام او (Instruction) یا لارښووني د ورکړل شوي پروګرام (Execution) یا چلیدل کنټرولوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Reduction in paper Works and Cost) يا په پاڼو باندي کار او د هغي مصارف راکمول : په يو دفتر کي کمپيوټر ددي لپاره استعماليږي تر څو په پاڼو يا ورقو باندي د ليکلو کار راکم او روانه پروسه چټکه شي . او همدارنګه مونږ وخت په وخت کولی شو په کمپيوټر باندي ليکل شوي پايل کي په اسانی سره تغير راولو او په پايل کي موجوده (Data) يا معلومات (Edit) يا سم کړو په داسي حال کي چي په پاڼه باندي ليکل شوي پايل کي د تغير راوستلو لپاره په بله پاڼه د نوي پايل د ليکلو ضرورت وي .

Weakness of Computer د کمپيوټر کمزورتياوي

کمپيوټر يو ماشين دی او نه شي کولی چي هر ډول کار ترسره کړي لکه د انسان په شان. کمپيوټر ته بايد (Instruction) يا لارښووني ورکړل شي تر څو يو کار ترسره کړي او نه شي کولی چي پرته له (Program) يا لارښوونو کومه دنده ترسره کړي .

(Dependency) يا تکيه کول : کمپيوټر د انسان د انسټرکشن يا لارښوونو په واسطه عمل ترسره کوي نو له همدي امله دا په انسان پوري تړلی يا په انسان باندي تکيه کوونکی ماشين دی .

(Environment) يا چاپيريال : ددي ماشين د استعمالولو چاپيريال بايد له دوړو يا (Dust) څخه پاک وي .

(Felling) احساس يا حس کول : کمپيوټر احساس نه لري او نه شي کولی چي د انسان په شان د تجربي ، علم ، او ذايقي له مخي يو شی وپيژني .

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Using of Computer د کمپیوټر استعمال

(In Business) په تجارت کي : کمپیوټر د تجارت په برخه کي د مالي محاسباتو لکه دبودیجي یا (Budgets) معلومول ، تجارتي اعلانات، د پیریدونکو یا (Customers) ډیټابس جوړول او په (Stack) یا ګودام کي د موجوده موادو ساتنه او حفاظت او داسي نورو دندو لپاره استعمالیږي .

(Banking) یا بانکداري : نن ورځ بانکونه په مکمل یا (Complete) ډول په کمپیوټر پوري تړلي دي . چي د خپلو پیریدونکو لپاره لاندي اسانتیاوي برابروي (Online accounting) په دي اکاونټ کي ترسره کیدونکي کارونه عبارت دي له . په اکاونټ کي دموجوده پیسو مقدار معلومول ، پیسي ذخیره کول ، پیسي حواله کول ، او همدارنګه د پیسو راکړه ورکړه ترسره کیږي . (ATM) په بانکي برخه کي دا یو اتومات ماشین دی چي له بانک سره وصل وي چي دخپلو پیریدونکو لپاره دبانک سره معامله اسانه کوي .

Jafar Khamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Education) یا تعلیم : کمپیوټر د پوهنې په برخه کې زیاتې اسانتیاوې برابروي لکه . د شاګردانو لپاره نوم لیکنه او د هغوی لپاره حاضري برابرول ، او هغوی لپاره یو ډیټابس جوړول چې دهغوی لاس ته راوړني په کې ذخیره یا وساتل شي او داسې نورو ډیرو برخو لپاره استعمالیږي .

(Marketing) یا بازار موندنه : کمپیوټر دبازار موندنې په برخه کې د تجارت یا بازار موندنې لپاره د اعلاناتو جوړولو او خپرولو لپاره او همدارنګه د (Online) یا انټرنیټ له لارې د اخستلو او خرڅولو لپاره او داسې نورو برخو کې استعمالیږي .

(Health care) یا دصحت ساتل : کمپیوټر د صحت په برخه کې په لاندې ځایونو کې استعمالیږي لکه . مریضانو ته د درمل یا (Drugs) ورکولو په ځای کې ، د مریضانو ریکارډ ساتلو لپاره ، د درملو د ختمیدلو یا (Expire Date) معلومولو لپاره ، د مختلفو ناروغیو څیړل او د ناروغۍ علت یا وجه معلومول ، د مختلفو ټیسټونو کول او د هغې ریپوټ برابرول ، د جراحې عملیاتو ترسره کول او داسې نورو برخو لپاره استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

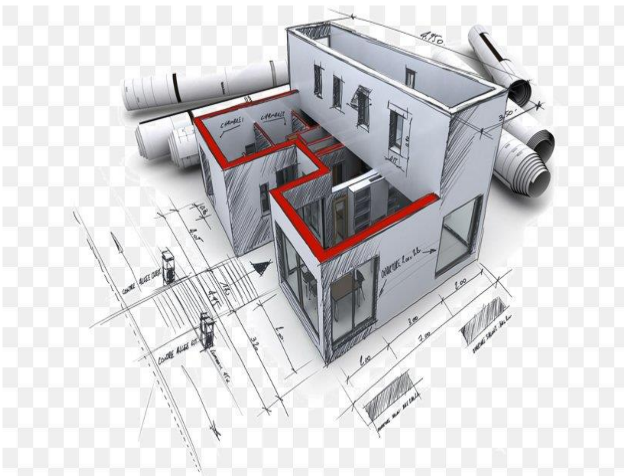

(Engineering Design) یا انجینري نقشي : په دي برخه کي کمپیوټر د ډول ډول شیانو د نقشو یا ډیزاین کولو لپاره استعمالیږي لکه د ودانیو په برخه کي د ودانیو لپاره تصویران او نقشي برابرول او د هغو (Edit) کولو او سمولو ، د مزدورانو ، سامان ، او داسي نورو شیانو یا موادو لپاره (Database) یا د معلوماتو ذخیره جوړول او داسي نورو شیانو لپاره استعمالیږي .

(Military) یا فوج : اوس مهال کمپیوټر په فوجي او دفاعي برخه کي په ډیره زیاته اندازه استعمالیږي لکه . عصري یا (Modern) ټانکونه ، مزایل او داسي نورو وسلو کنټرول یا اداره کول ، د (Drone) یا بي پیلوټه کمرو او الوتکو کنټرول ، د چاپو وهلو لپاره پلان جوړول ، د فوجیانو سره خبرو کولو ،پیغام استولو ، ویډیو کنفرانس او داسي نورو ډیرو برخو کي استعمالیږي .

Jawad Shamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Government) یا دولت : د دولت یا هیواد په سطحه کمپیوټر په زیاتو برخو کي په کار وړل کيږي یا استعماليږي چي ځيني يي په لاندي ډول ذکر شوي لکه . د مالیاتو یا بودیجي معلومول ، د ووټ یا رایه ورکوونکو لیست جوړول ، د برقي یا (Electronic) تذکرو او پاسپورټونو جوړول ، د هوا حالات معلومول او داسي نورو زیاتو برخو کي کمپیوټر مهم رول یا نقش لوبوي .

Computer Generation د کمپیوټر تولید

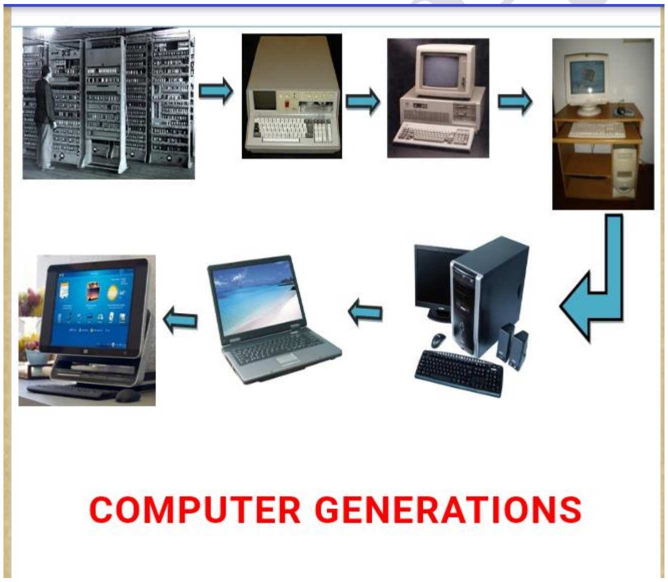

(Generation) یا نسل د کمپیوټر په اصطلاح کي په ټکنالوژۍ کي د بدلون له راتللو څخه عبارت دی . او همدارنګه له دي څخه یادونه کوي چي په مخکي یا تیر وخت کي کمپیوټر څنګه وو او څه ډول استعمالیدو په تیره زمانه کي جینریشن په (Hardware) هارډویر کي د بدلون راتلل او یا پرمختګ ورکولو څخه عبارت وو . خو په اوس وخت یا اوس مهال جینریشن کي (Hardware) او (Software) دواړه برخي چي ټول کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی دی شاملي دي . له پخوا څخه تر نن وخت پوري مونږ د کمپیوټر په برخه کي (5) جینریشن لرو چي هر جینریشن د کمپیوټر په (Processor) یا عملیه کوونکی چي د هارډویر یوه برخه ده په هغه کي د پرمتګ له امله طبقه بندي شوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په لاندي جدول کي هر يو جينريشن له خپل تاريخ او په پروسيسور کي له ځانګړي بدلون يا پرمختګ راتللو سره تشريح شوی .

Generation Number	Generation Date	Processor in use
1	1946-1959	Vacuum Tube
2	1959-1965	Transistor
3	1965-1971	Integrated circuit
4	1971-1980	VLSI micro processor
5	1980-Today	ULSI micro processor

Types of computer د کمپيوټر ډولونه

(Personal computer) شخصي کمپيوټر : دا کمپيوټر په يو وخت کي يو کس يا يو (User) کولی شي استعمال يي کړي چي بنه او قوي مايکرو پروسيسور لري . چي په دوه (Styles) يا شکلونو کي راځي چي عبارت دي له (PC) او (Mac) څخه دا ډول کمپيوټر چي په تجارت ، تعليم ، انټرنيټ ، ساعت تيری لپاره ګيم کول ، صحت يا روغتيا او داسي نورو برخو کي استعماليږي يا کار تري اخستل کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(WorkStation) دا ډول کمپیوټر هم په یو وخت کي د یو (User) یا کس د استعمالولو وړتیا لري . خو دشخصي کمپیوټر په پرتله قوي او تیز مایکروپروسیسور لري چي د انجنیري کارونو په برخه کي ترې کار اخستل کیږي .

(Mini Computer) دا ډول کمپیوټر په یو وخت کي د سلګونه (Users) یا استعمالوونکو لپاره د استعمال وړتیا لري .

(Mainframe) دا ډول کمپیوټر هم لکه د میني کمپیوټر په شان په یو وخت کي د سلګونه استعمالوونکو لپاره د استعمال وړتیا لري خو د سافټویر ټکنالوژي یي له میني کمپیوټر سره توپیر لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Supper Computer) دا یو زیات تیز او لوی کمپیوټر دی چي په سلګونه میلیونه (Instruction) یا لار ښوونې په یوه ثانیه یا سیکنډ کي (Process) کولی یا چلولی شي چي د هوا حالاتو دمعلومولو لپاره ، هستوي انرژۍ دپلټلو لپاره او داسي نورو غټو کارونو او دندو د ترسره کولو لپاره تري کار اخستل کیږي .

Computer Function   د کمپیوټر دندي

Hashamee

ټول **(Digital)** یا عصري کمپیوټرونه لاندي (5) دندي یا وظیفي ترسره کوي تر څو لومړني معلومات یا (Input) شوي ډیټا ګټورو معلوماتو (Information) یا (Output) ته تبدیل کړي تر څو د (User) یا د کمپیوټر استعمالوونکي لپاره د پوهي او استفادي وړ وګرځي چي عبارت دي له .

- **(Input)** یا د ډیټا اخستل : دا هغه پروسه یا مرحله ده چي په دي مرحله کي (Data) یا لومړني معلومات او (Instruction) یا لارښووني کمپیوټر ته دا خیلیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **(Data Storage)** یا د معلوماتو ذخیره کول : په دي مرحله کي کمپیوټر هغه (Data) یا لومړني معلومات چي کمپیوټر ته د (Input) په مرحله کي ورکړل شوي له ځان سره (Store) یا ذخیره کوي تر څو پروسیس ته اماده شي .

- **(Data processing)** یا په ډیټا عملیه ترسره کول : په دي مرحله کي کمپیوټر هغه ته په ورکړل شوي ډیټا باندي ریاضیکي او منطقي عملیي ترسره کوي تر څو ورکړل شوي لومړني معلومات یا (Data) وروستیو او ګټورو معلوماتو یا (Information) ته تبدیل کړي .

- **(Output)** یا د معلوماتو را اخستل : په دي مرحله کي کمپیوټر خپل (User) یا استعمالوونکي ته تولید شوي ګټور معلومات یا (Information) د فرینټ ، سکرین ته دکتلو او یا د همداسي نورو لارو وړاندي کوي یا ورکوي .

- **(Control the work flow)** یا د ټولو کړنو کنټرول : په دي مرحله کي یا د کمپیوټر دا برخه پورته ټولو مرحلو ته لارښوونه او د هغو کنټرول ترسره کوي تر څو دغه مرحلي په سمه توګه پرته له کومي ستونزي ترسره شي .

Computer Components د کمپیوټر برخي

Input Unit ورکړیزي برخي: دا د کمپیوټر هغه برخي دي چي د هغو په واسطه (User) یا استعمالوونکی کولی شي چي کمپیوټر ته ډیټا داخل کړي او همدارنګه د کمپیوټر دا برخي د استعمالوونکي او کمپیوټر تر منځ د معلوماتو د داخلولو لپاره رابطه جوړوي ټول

(Input Devices) یا ورکړیز وسایل ورکړل شوي معلومات د کمپیوټر لپاره د پوهیدلو وړ شکل ته بدلوي . چي ځیني مهمي برخي یي په لاندي ډول ذکر شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Keyboard کیبورډ یوه عامه او مشهوره اینفوټ اله ده چي د هغي په واسطه مونږ کمپیوټر ته معلومات داخلولی شو. کیبورډ په معمول ډول د لیکلو لپاره استعمالیږي خو په کیبورډ کي ځیني داسي بټني شته یا موجودي دي چي د ځانګړو وظیفو د سرته رسولو لپاره استعمالیږي . اوس مهال دوه ډوله کیبورډ موجود دي (Wireless) یا بي مزیي اوبل (Wired) یا مزی لرونکي او همدارنګه کیبورډ دوه سایزه لري چي یو یي (84) بټني او بل یي (101) اویا (102) بټني لري خو په اوس وخت کي د (104) او یا د (108) بټنو درلودونکی کیبورډ هم منځ ته راغلی . چي لاندي برخي یا بټني لري.

(Typing key) یا د لیکلو بټني چي عبارت دي له (A-Z) پوري توري او له (0-9) اعداد په کي شامل دي .

(Numeric keypad) نمبر لرونکي بټني چي ددي بټنو په واسطه

مونږ کولی شو کمپیوټر ته اعداد لرونکي ډیټا داخل کړو چي دا بټني په مجموع کي یو سیټ د (17) بټنو دی چي په کالکولیټرو او نور د حساب په ماشینونو کي هم استعمالیږي .

(Function key) وظیفوي بټني دا بټني د یوي خاصي وظیفي د سر ته رسولو لپاره استعمالیږي چي د کیبورډ په اول قطـ کي ځای پر ځای شوي دي چي په اوس مهال کیبورډونو کي (12) داني موجودي دي چي عبارت دي له (F1-F12) پوري

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Control key) کنټرولوونکي بټني چي د سکرين پر مخ د کرسر د کنټرولولو او دسکرين د کنټرول لپاره استعماليږي چي عبارت دي له په Right يا ښي طرف کي ځلور غشی لرونکي بټني او همدارنګه (Insert,Home,End,Delete,Pageup,Pagedown,Ctrl,Alt,Esc)

(Special purpose key) خاص هدف لرونکي بټني . کيبورډ د پورته ذکر شوو بټنو تر څنګ ځيني خاص هدف لرونکي بټني هم لري چي د خاص هدف لپاره استعماليږي لکه (Numlock,Capslock,Shift,Enter,PrintScreen,Tab,Spacebar)

Mouse موس يا موږک چي نوم يي له شکل څخه اخستل شوی ځکه چي موږک ته ورته شکل لري او هغه کيبل يا مزی چي د هغه په واسطه له کمپيوټر سره وصل کيږي د موږک لکۍ ته ورته دی خو اوس مهال دوه ډوله موس موجود دي چي يو يي (Wireless) يا بي مزي اوبل يي (Wired) يا مزی لرونکي دي. موس يوه اشاره کوونکي او د کمپيوټر د سکرين پر مخ د کرسر يا فواينټر د کنټرولولو لپاره يوه مشهوره وسيله ده . چي په خپل منځ کي د يو کوچني بکس او بال درلودونکي ده چي ددی په واسطه د موس حرکات حس کيږي او کله چي د موس بټن کليک شي يا ووهل شي (CPU) يا مرکزي پروسيس کوونکي واحد ته سيګنل استوي . په عمومي ډول موس دري بټني لري چي يوه يي (Right) يا ښي طرف او بله يي (Left) يا چپ طرف او همدارنګه ددي دواړو بټنو تر منځ يو (Wheel) يا ټاير لري . چي د چپ طرف بټن د يوي برخي د انتخابولو لپاره ، ښي طرف بټن د يو پايل سره د تړلو افشنو ليست راتللو لپاره او همدارنګه ټاير يي د يوي صفحي ښکته پورته بيولو لپاره استعماليږي .

موس ددي لپاره استعماليږي تر څو دسکرين پر مخ د فواينټر موقعيت وښايي او د هغه کنټرول ترسره کړي او همدارنګه مونږ نه شو کولی چي موس د کيبورډ په شان د ليکلو لپاره استعمال کړو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موس ګټي په لاندي ډول دي .

- استعمال يي اسان دی
- قيمت يي لږ دی مقصد ډير ګران نه دی
- د کيبورډ د (Arrow key) او ټچ په نسبت (Pointer) يا اشاره کوونکي ته ډير تيز يا په سرعت سره حرکت ورکوي.

Joystick جايسټيک دا (Device) يا اله هم د موس په شان يا موس ته ورته وظيفه ترسره کوي چي په زياته اندازه د (CAD) په نوم سافټوير چي د ډيزاين لپاره تري کار اخستل کيږي استعماليږي او ددي تر څنګ د کمپيوټري ګيمونو د کولو او کنټرولولو لپاره استعماليږي. چي جوړښت يي په دي ډول دی دا يو سټيک دی چي يو بال يي په لاندي سر کي چي د بکس په منځ کي وي او بل بال يي په پاس سرکي موجود دی يا لري يي او همدارنګه څلورو خواوو ته حرکت کولی شي .

Light pen دا هم يوه اشاره کوونکي وسيله يا اله ده چي قلم ته ورته شکل لري او د سکرين پر مخ د يوي برخي د انتخابولو او د سکرين پر مخ د تصوير رسمولو لپاره استعماليږي دا يو ټيوب دی چي په خپل منځ کي يوه برقي سترګه يا لايټ لري چي د هغي په واسطه تشخيص يا ليدنه کوي. کله چي د لايټ فين څوکه د سکرين پر مخ حرکت وکړي او بټن يي کليک شي په لايټ فين کي موجوده سينسر يا حس کوونکی د سکرين هغه برخه يا (Location) معلوموي او CPU ته يي سيګنل استوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Track ball دا یوه Input اله ده چي په زیاته
اندازه په (Note book) او (Laptop) کمپیوټرونو
کي د موس په ځای استعمالیږي. دا یو نیم دننه
شوی بال دی چي په دغه بال باندي د ګوتو د
حرکت له امله فواینټر حرکت کوي او همدارنګه
دا اله له موس څخه لږ ځای ته ضرورت لري دا
ځکه چي فواینټر ته دحرکت ورکولو لپاره د
موس په شان حرکت نه ورکول کیږي او یوائې
د بال په سر د ګوتو د کشولو یا حرکت له امله
فواینټرحرکت کوي (Track ball) په مختلفو
شکلونو کي راځي لکه . بال ته ورته شکل ، بټن
او یا هم مربعي شکل لري .

Scanner سکینر دا هم یوه (Input) یا
ورکړیزه اله ده چي د فوټوکاپي د ماشین په شان
کار کوي. ددي الي استعمال ددي لپاره دی کله
چي ډیټا د پاڼي پر مخ موجوده وي او مونږ
غواړو چي د لا زیات سمبالښت لپاره یي د
کمپیوټر هارډ ډیسک ته واستوو . سکینر د
موجوده سرچیني څخه تصویر او یا نوره ډیټا
اخلي او (Binary) یا د اعدادو شکل یا (0) او (1)
ته یي بدلوي یا (Convert) کوي تر څو په هارډ ډیسک کي (Store) یا ذخیره شي .

Digitizer دا هم یو Input اله ده چي ډیټا
باینري یا د اعدادو شکل ته اړوي لکه.
(Analog) سیګنل (Digital) ته بدلول یا اړول او
داسي نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Micro phone) دا هم يوه (Input) يا وركړيزه اله ده چي (Sound) يا اواز او خبري په باينري يا د اعدادو په شكل كي كمپيوټر ته داخلوي .

Magnetic ink card reader MICR

دا يوه Input اله ده چي په خاصه توګه په بانكونو كي د پيسو په چيک يا تيکټ باندي د پروسيس كولو لپاره استعماليږي او همدارنګه دا ددي لپاره استعماليږي چي له غلطيو څخه پاكه او ډيره تيزه اله ده.

Optical character reader OCR

دا هم يوه Input وسيله ده چي پرينټ شوى (Text) توري يا ليكنه سكين كوي او باينري يا د اعدادو شكل ته يي اړوي تر څو په ميموري كي ستور يا ذخيره شي.

Shamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Barcode Reader دا هم يوه Input اله ده چي د بارکوډ شوي ډيټا د لوستلو يا (Read) کولو لپاره استعماليږي. بارکوډ شوي ډيټا عبارت ده له هغه ډيټا څخه چي د سپينو يا (Lights) او تورو يا (Darks) کرښو په شکل (Save) يا ذخيره شوي وي . دا اله د بارکوډ ليبل يا تصوير سکين کوي او د تورو او اعدادو شکل ته يي اړوي چي بيا د پوهيدلو وړ ګرځي په هغه کمپيوټر کي چي (Barcode Reader) ورسره (Connect) يا وصل وي .

OMR Optical mark reader
دا هم يوه سکين کوونکي اله ده چي د قلم او يا پنسل په واسطه جوړي شوي کرښي سکين کوي. دا په خاصه توګه د امتحان په ځواب پاڼو کي د څلور ځوابه پوښتنو د انتخابولو لپاره استعماليږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Central Processing Unit مرکزي پروسیس کوونکی واحد

CPU چي د کمپیوټر مغز یا (Brain) هم ورته ویل کیږي په ډیټا باندي هر ډول عملیي ترسره کوي او ورکړل شوي ډیټا او دهغي نتیجه یا (Result) او لاربښووني یا (Instruction) له ځان سره ذخیره کوي او همدارنګه د کمپیوټر د ټولو برخو او عملیو کنټرول کوي. (CPU) په خپله (3) برخي لري چي عبارت دي له .

(Arithmetic and Logic Unit(ALU)   (Memory)   او   (Control Unit)

ALU دا د CPU هغه برخه ده چي په ورکړل شوي ډیټا باندي ریاضیکي او منطقي عملیي ترسره کوي.

(Arithmetic) یا ریاضیکي عملیي عبارت دي د له ضرب، تقسیم، جمعه، منفي او داسي نورو څخه

(Logic) منطقي عملیي عبارت دي له . دلوی او کوچني عددونو مقایسه ، مساوي او مختلف ، د ډیټا انتخابول او اډیټ کول او داسي نوري عملیي

د CPU په دي برخو یا (ALU) کي ترسره کیږي .

Memory or Storage Unit د CPU دا برخه کولی شي له ځان سره (Instruction) یا لاربښووني ډیټا او د هغي نتیجه ذخیره کړي. او کله چي ضرورت شي د CPU دا برخه د کمپیوټر نورو برخو ته معلومات یا (Information) لیږي همدارنګه دي برخي ته . داخلي ، لمړنی ، اصلي میموری او یا (RAM) هم ویل کیږي . د سفید ، سایز او ورتیا له مخي دري ډوله میموري یا ذخیري لري چي عبارت دي له (Cache Memory) (primary Memory) (Secondary Memory)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(دميموري وظيفي)

- هغه ډيټا او انسټرکشن ذخيره کوي چي پروسيس لپاره ورته ضرورت وي.
- د پروسيس منځنۍ نتيجه يا ريزلټ له ځان سره ذخيره کوي.
- د پروسيس وروستۍ نتيجه له ځان سره ذخيره کوي مخکي له دي نه چي (Output) ته ورکړل شي.
- او همدارنګه ټول (Input) او (Output) د ډيټا ليږد راليږد (CPU) ته د (RAM) له لاري ترسره کيږي .

Control Unit د CPU دا برخه د کمپيوټر د ټولو برخو (Operation) يا عمليي کنټرولوي. چي ددي برخي وظيفي په لاندي ډول ذکر شوي دي .

- د کمپيوټر د نورو برخو تر منځ د ډيټا د ليږد کنټرول دی.
- او همدارنګه دا برخه د کمپيوټر نوري برخي کنټرولوي او هغوۍ ته لار ښوونه کوي.

Output Unit راکړيزي برخي

Output دا هغه وسايل يا الات دي چي د دي په واسطه مونږ کولی شو له کمپيوټر څخه معلومات يا (Information) را واخلو يا يي تر لاسه کړو

دا وسايل د کمپيوټر او د هغه (User) يا استعمالوونکي تر منځ يو لينک يا رابطه ده . او همدارنګه دا وسايل د کمپيوټر له خوانه ورکړل شوي معلومات د استعمالوونکي لپاره د پوهيدلو وړ شکل ته اړوي تر څو يوزر ورباندي پوهه شي او ګټه تري واخلي . دلته څو مهم (Output) وسايل چي په کمپيوټر کي استعماليږي يادونه تري کوو

(Monitors ,Printers ,Graphic plotter) او داسي نور....

(c) ketabton.com: The Digital Library

Monitor یا سکرین د کتلو یا لیدلو وړ وسیلې ته ویل کیږي چې د کمپیوټر یوه ډیره مهمه اوټپوټ وسیله ده. د یو تصویر کوچنی برخې چې ډاټ یا (Pixel) ورته ویل کیږي را یو ځای شوي او یو مستطیل ډوله شکل یې جوړ کړی چې سکرین یا (Monitor) ورته ویل کیږي . همدارنګه د یو تصویر روښانتیا یا ښه ښکاره کیدل د هغه تصویر د پیکسل تعداد یا شمیر په زیاتوالي پوري اړه لري. چې هر پیکسل بیا د دري رنګونو درلودونکی دی چې له دې رنګونو څخه هر ډول رنګ منځ ته راځي چې عبارت دي له (R.G.B) یا سور ، شین ، او ابي یا اسماني.

دلته دوه ډوله سکرینونه یا (Monitors) موجود دي چې په لاندې ډول دي.

(Cathode Ray Tube(CRT) او (Flat Panel Display)

Hashamee

CRT دا سکرین د تصویر له کوچنیو برخو څخه چې پیکسل نومیږي جوړ شوی ځرنګه چې د پیکسلونو کوچنیوالی او ډیر والی د تصویر په روښانتیا کې مرسته کوي په دې سکرین کې د یو (e) توري د ښودلو لپا له یو څخه زیاتو پیکسلو ته ضرورت دی تر څو ټول توری وښایي. دا سکرین په یو وخت کې د معلوم نمبر تورو د ښودلو وړتیا لري . ځرنګه چې سکرین په (Character box) باندې ویشل کیږي . کله چې مونږ یو توری لیکو هغه د سکرین پرمخ د ځان لپاره یو لوکیشن (Fixed) کوي یا یې نیسي . زیادتره سکرینونه دا وړ تیا لري تر څو په یو وخت کې (80) توري په افقي ډول او (25) لاین توري په عمودي ډول وښایي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(CRT) مانيتور يا سکرين لاندي تاوانونه لري

- سايز يي ډير دی يا غټ دی
- او همدارنګه ډير برق مصرف کوي

Flite panel Display په دي ډول سکرين کي شامل وسايل يا هغه وسايل چي دا ډول سکرين لري عبارت دي له

(Calculator, Laptop computers screen,Vedio Games)

او همدارنګه دا سکرين د (CRT) په نسبت کم يا لږ سايز او لږ برق مصرفوي يا ضرورت ورته لري چي په دوه برخو ويشل شوي

(Emissive Display) دا اله بريښنايي انرژي نوري انرژی ته اړوي لکه .(LED,
(TvScreen, Pc Computer Screen او
داسي نور يي مثالونه دي.

(Non Emissive Display) دا سکرينونه د اپتيکل اييکټ په استعمالولو سره له نورو سرچينو څخه (Sunlight) او يا (Light) را اخلي او د تصوير شکل ته يي بدلوي لکه(LCD)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Printer **پرينټر** يوه Output وسيله ده چي د پاڼي پرمخ د معلوماتو د چاپ کولو لپاره استعماليږي. چي په مجموع کي دوه ډوله Printer يا چاپوونکي موجود دي چي عبارت دي له

Impact يا اغيزه اچوونکی او Non-Impact يا بې اغيزي

Impact printer: يا اغيزه کوونکی چاپګر د پاڼي پر مخ د تورو د چاپولو لپاره په تورو باندي Striking کوي يا لړيږي او د پاڼي پرمخ يي چاپوي. چي ځانګړتياوي يي په لاندي ډول دي

- قيمت يي لږ يا ازان دی
- ډير شور کوي
- د ډير يا غټ چاپ لپاره ګټور دی ځکه چي اقتصادي دی

چي دا پرينټر يا چاپګر هم په دوه ډولو ويشل شوی دی

Character Printer يا توری چاپوونکی او Line Printer يا کرښه چاپ کوونکی

Character printer: دا پرينټر په يو وخت کي د يو توري د چاپ کولو وړتيا لري چي دا هم په دوه ډوله دی Dot Matrix او Daisy Wheel printer.

Line Printer: يا کرښه چاپ کوونکی چي له نوم څخه يي معلوميږي دا پرينټر په يو وخت کي د يو لاين د چاپ کولو وړتيا لري دا هم په دوه ډوله دي

Drum printer او Chain Printer

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

None Impact Printer: یا بي اغیزي پرنټر دا ډول پرینټر په یو وخت کي د یوي پاڼي د چاپ کولو وړتیا لري چي له دي امله ورته Page Printer هم ویل کیږي چي دا پرینټر هم په دوه ډولو ویشل شوي دي.

Laser printer او Inkjet Printer چي ددي ډول پرینټرو یا چاپګرو ځانګړتیاوي یا خصوصیات په لاندي ډول ذکر شوي دي

- د اغیزه کوونکي پرینټر په نسبت تیز دی او شور هم نه کوي
- ښه کوالټي یا د چاپ کولو وړتیا لري
- او همدارنګه د مختلف ډول Fonts او د تورو سایز Support یا وړتیا لري

Laser Printer: دا پرینټر چي یو بي اغیزي پرینټر دی چي د Laser light په استعمالولو سره د پاڼي پر مخ لیکنه چاپوي چي ښه Speed یا چټکتیا او همدارنګه ښه کوالټي لري.

Inkjet printer: دا هم یو بي اغیزي پرینټر دی چي د پاڼي پرمخ د رنګ د کوچنیو ځاځکو په شیندلو سره لیکنه چاپوي چي په اوس وخت کي دا دوه ډوله پرینټر ښه کوالټي لري او همدارنګه ډیر دقیق او چټک دي او د Inkjet printer په واسطه مونږه کولی شو رنګه کاپي هم چاپ کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Computer Memories د کمپيوټر ذخيري

د کمپيوټر ميموري يا حافضه د انسان د مغزو په شان کار کوي چي Data او Instruction يا لارښووني له ځان سره ذخيره کوي.

کمپيوټر ميموري په کمپيوټر کي د ذخيره کولو لپاره Space يا خاليګا ده چي په هغه کي پروسيس شوي ډيټا او همدارنګه هغه ډيټا چي پروسيس کولو ته ضرورت لري Store يا ذخيره کيږي . د کمپيوټر ميموري په داخل کي په زيات شمير کوچنيو برخو ويشل شوي چي هري برخي ته يي Cell يا حجره ويل کيږي چي هر يو Location يا Cell يو خاص ادرس لري چي له صفر څخه شروع کيږي او د ميموري په Capacity يا سايز پوري اړه لري .

لکه د مثال په توګه که چيري يو کمپيوټر 64K ميموري ولري 64*1024=65536

ميموري Location به ولري او همدارنګه ددي ميموري Location ادرس به له صفر څخه شروع يعني 5535—0 پوري حسابيږي مطلب د اصلي عدد څخه چي 65536 دی يو منفي کيږي ا بيا له صفر څخه حساب شروع کيږي تر 5535 پوري ادرس لري . چي په بنيادي ډول د کمپيوټر ميموري په دري لاندي برخو ويشل شوي .

Cache Memory, Main or Primary Memory, Secondary Memory

Hashamee

Cache Memory: دا يوه تيزه کوچنۍ او ډير قيمت لرونکي Semiconductor ميموري ده چي CPU ته د چټکتيا ورکولو لپاره استعماليږي چي د Primary Memory يا RAM او CPU تر منځ د پردي په شکل موقعيت لري يا پرته ده. چي په دي ميموري کي د ډيټا او يا پروګرام هغه برخه چي CPU يي بيا بيا ځلي استعمالوي ذخيره کيږي يا ساتل کيږي له ډيسک څخه ډيټا د Operating System يا ويندو په واسطه کيش ميموري ته راوړل کيږي او له دي ځايه بيا CPU ته ځي يا CPU له کيش ميموري څخه ډيټا Access کوي يا ترلاسه کوي يي .

5. Cache Memory :

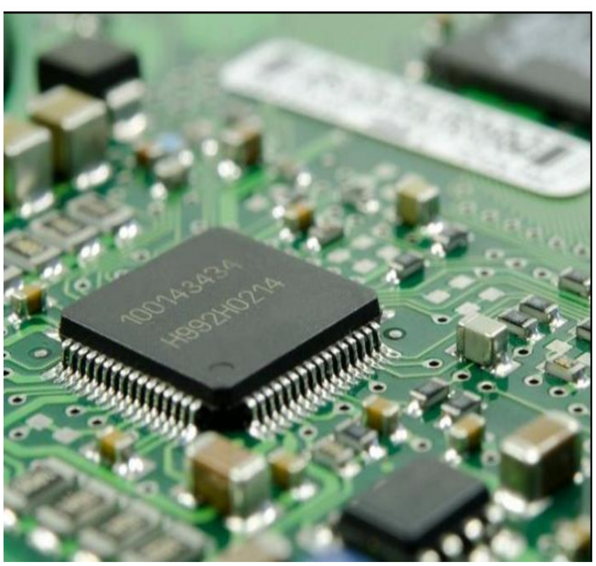

(c) ketabton.com: The Digital Library

د Cache يا كيش ميموري ګټي او تاوانونه په لاندي ډول دي.

ګټي: د CPU لپاره يي د Access Time يا د لاسرسي وخت لږ دی يا CPU لاسرسی ورته اسان دی.

او هغه ډيټا له ځان سره ساتي چي CPU يي د يو پروسيس په وخت کي بيا بيا ځل استعمال ته ضرورت لري.

تاوانونه: د ذخيره کولو لپاره لږ ظرفيت لري يا سايز يي کم دی.

دا يوه Volatile يا بدليدونکي ميموري ده مطلب په هغه صورت کي چي کمپيوټر بند شي دا ميموري له ځان سره سټور شوي يا ذخيره شوي ډيټا له لاسه ورکوي .

او همدارنګه دا ميموري ډيره ګرانه يا يا د اخستلو لپاره اوچت قيمت لري

Primary memory or RAM: دا ډول ميموري يوه Internal يا داخلي او همدارنګه Read/Write ميموري ده. دا ميموري يا RAM هغه ډيټا او انسټرکشن له ځان سره ساتي په کوم چي اوس مهال کمپيوټر پروسيس يا کار کوي . دا ميموري هم لږ ظرفيت لري خو د کيش ميموري په نسبت يي ظرفيت ډير دی او همدارنګه دا ميموري هم لکه د کيش ميموري په شان Volatile خاصيت لري يعني په هغه صورت کي چي کمپيوټر بند شي له ځان سره سټور شوي ډيټا له لاسه ورکوي يا Lost کوي يي چي له همدي امله ورته Temporary يا لنډ مهالي ميموري هم وايي. دا ميموري هم يوه Semiconductor ميموري ده چي سفيډ يي د کيش ميموري په نسبت کم دی چي په دوه برخو ويشل شوي. RAM او ROM چي لاندي ځانګړتياوي لري.

- دا يوه Semiconductor ميموري ده
- Main or internal Memory چي اصلي يا داخلي ميموري هم ورته ويل کيږي
- Volatile خاصيت لري يعني کله چي کمپيوټر بند شي ډيټا له لاسه ورکوي
- دا د کمپيوټر لپاره Working يا کاري ميموري ده چي سفيډ يي له کيش ميموري څخه کم او له Secondary ميموري څخه زيات دی .
- او همدارنګه کمپيوټر نه شي کولی چي پرته له دي ميموري څخه وچليږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Secondary Memory: دا میموري چي د بهرنی یا External میموري په نوم هم پيژندل کيږي او همدارنګه دا میموري Non Volatile یا نه بدلیدونکی خاصیت لري یعني د کمپيوټر د بندیدو په صورت کي له ځان سره Store شوي یا ذخیره شوي ډيټا له لاسه نه ورکوي او له ځان سره يي د دايم لپاره ساتي چي له همدي امله ورته Permanent Memory یا دایمي میموري هم ویل کيږي. ددي میموري Speed یا تیزوالی د RAM په نسبت کم دی خو سایز يي له دي میموري څخه زیات دی . او همدارنګه CPU نه شي کولی چي په مستقيم ډول له دي میموري څخه ډيټا ترلاسه کړي بلکي د Input او Output په توګه له دي میموري څخه ډيټا ترلاسه کوي او ورکوي يي یعني ډيټا له Hard Disk یا Secondary میموري څخه Primary میموري یا RAM ته ځي او بیا له هغه ځايه CPU ته ځي . ددي میموري مثالونه لکه . Disk, CD Rom, DVD او داسي نور....

Hard Disk

د Secondary میموري ځانګړتياوي په لاندي ډول ذکر شوي دي

- دا یوه External یا خارجي میموري ده
- دا ډول میموري Magnetic او Optical میموریاني دي
- دا میموري د Backup ملاتړي یا کومکي میموري په نوم هم پيژندل کيږي
- دا یوه Non Volatile یا نه بدلیدونکي میموري ده مطلب ډيټا په دایمي ډول له ځان سره ساتي
- او همدارنګه دا میموري په کمپيوټر کي د Storage یا ذخیره ګا په توګه استعماليږي
- کيدای شي چي کمپيوټر له دي میموري څخه پرته هم وچليږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Computer Memory Units د کمپیوټر د میموري واحدات

د میموري یا Storage د اندازه کولو واحدات :عبارت له هغه مقدار ډیټا یا معلوماتو څخه دی چې یوه میموري یې له ځان سره Store یا ذخیره کوي. چې په لاندي ډول ذکر شوي دي .

Bit یا Binary Digit: دا د کمپیوټر میموري د اندازه کولو کوچنی واحد دی چې عبارت له (0) او (1) څخه دی چې یا به صفر وي او یا به یو وي چې ON او OFF هم ورته ویل کیږي.

Nibble : نیبل: چې څلور بیټ مساوي له یو نیبل سره دي

Byte بایټ: چې اته بیټ مساوي دي له یو بایټ سره دي او همدارنګه یو بایټ عبارت دی له یو توري څخه.

چې جدول یې په لاندي ډول دی.

8 Bits	=	1	Byte
1024 Byte	=	1	Kilo Byte (KB)
1024 KB	=	1	Mega Byte (MB)
1024 MB	=	1	Giga Byte (GB)
1024 GB	=	1	Tetra Byte (TB)
1024 TB	=	1	Peta Byte

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر مادر بورډ *Computer Mother Board*

مادر بورډ چې Main board یا عمومي بورډ هم ورته ویل کیږي چې د کمپیوټر ټولي داخلي او خارجي برخي له یو بل سره نښلوي یا وصل کوي

لکه . Hard Drive , Memory ,CPU,Sound Card, Video Card ,Optical Drive او داسي نوري برخي په مستقیم او یا غیر مستقیم ډول د کیبل له لاري له یو بل سره وصل کوي . او همدارنګه مادر بورډ ته د کمپیوټر د ملا د تیر نسبت هم کیږي یا ویل کیږي .

مادر بورډ د کمپیوټر دا ټولي برخي ددي لپاره سره وصلوي یا Connect کوي تر څو په منظم او ښه ډول یوه وظیفه ترسره کړي .

مادر بورډ د کمپیوټر د بیلا بیلو برخو یا Components د نښلولو لپاره Ports یا Slots یعني سوري او ځایونه لري .

لکه. VGA Port, Parallel port , Usb port او داسي نور چې د کیبل په ورکولو یا Plug in په واسطه Connect یا نښلول کیږي .

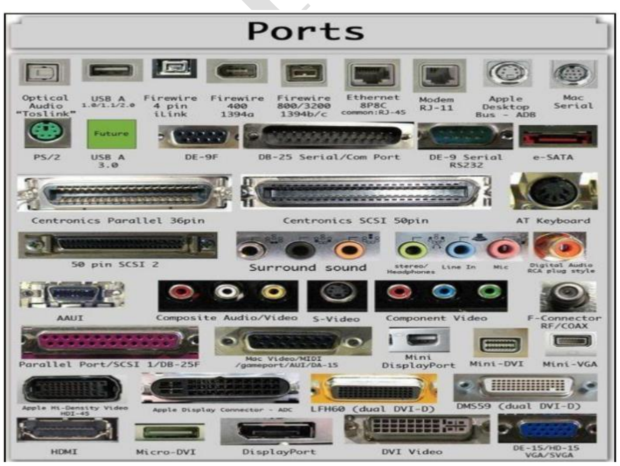

far Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر دوه لوی برخي Two Big Parts of Computer

د کمپیوټر دوه عمده او لوئ برخي چي ټول کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی دی عبارت دي له Hardware او Software څخه چي ددي دواړو برخو له یو ځای کیدو څخه کمپیوټر منځ ته راغلی دی .

Hardware: د کمپیوټر ټولي فزیکي یا بدني برخي چي کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی هارډ ویر ورته ویل کیږي. یا په بل عبارت Hardware دکمپیوټر هغه ټولي برخي چي مونږ یي په لاس نیولی او لمس کولی شو چي دکمپیوټر لاندي برخي په کي شاملي دي .

Input Device: لکه. موس ، کیبورډ ،مایکرو فون او داسي نور......

Output Device: لکه. Monitor یا سکرین ، فرینټر ، سپیکر او داسي نور...

External Storage Device: یا خارجي ذخیري لکه. هارډ ډیسک،ډي وي ډي ،سي ډي ، یو ایس بي ، او داسي نور....

Internal Components: یا داخلي برخي لکه. CPU, Mother board, RAM او داسي نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Software: سافټویر د پروګرامونو او Instruction یا لار ښوونو مجموعه یا ټولګه ده چي د یوي خاصي وظیفي او یو خاص Problem یا مشکل د حل کولو لپاره د پروګرامرانو له خواجوړیږي لکه. MS Word, Excel, Games, Windows او داسي نور چي په دوه برخو ویشل شوي دي چي عبارت دي له.

System Software او Application Software

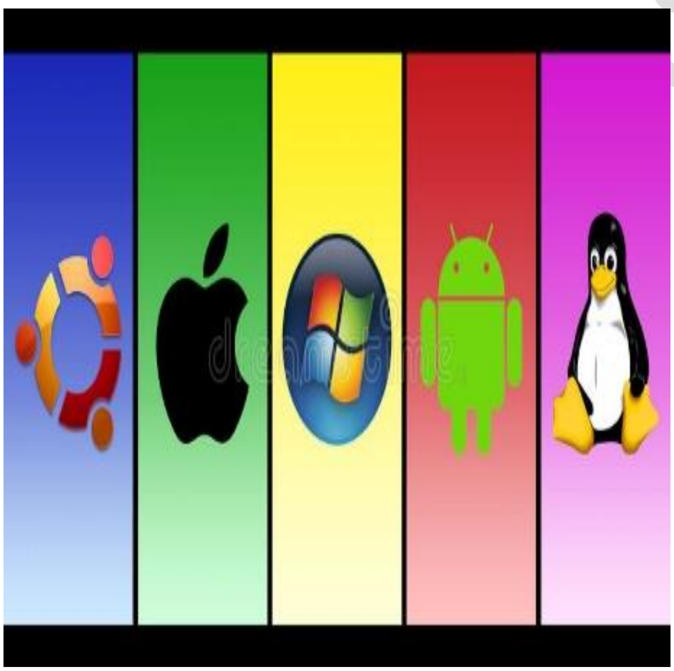

System Software: دا سافټویر د هغه پروګرامونو مجموعه ده چي ددي لپاره جوړ شوي یا جوړیږي تر څو په خپلواکه توګه یا په خپل سرکمپیوټر وچلوي او کنټرول یې کړي او همدارنګه د کمپیوټر Processing ته وړتیا او پراختیا ورکوي. په عمومي ډول System Software د کمپیوټر جوړوونکو کمپنیو له خوا تیاریږي یا جوړیږي . ددي سافټویر ټول پروګرام په Low Level Language یا ژبه کي لیکل کیږي یا جوړیږي دا ددي لپاره تر څو د هارډویر سره په اساسي ډول تماس ولري .

دا ډول سافټویر د کمپیوټر د هارډویر او User یا د کمپیوټر تر منځ Interface برابروي یا اړیکه جوړوي . د System Software مثالونه لاندي ذکر شوي

Operating System or Windows, Compiler, Interpreter, Assembler او داسي نور...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د System Software ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي

- د System یا ماشین سره نږدي اړیکه لري
- Speed یا چټکتیا يي زیاته ده
- جوړول يي سخت کار دی
- پوهيدل ورباندي ډير سخت دي
- ساتنه او تنظیم يي سخت کار دی
- په عمومي ډول په Low Level Language کي لیکل کیږي

Application Software: دا ډول سافتویر د يو خاص مقصد او یا یوي خاصي وظيفي د ترسره کولو لپاره جوړيږي. دا سافتوير په کمپيوټر ليب کي د Application Software د کټګوری لاندي جوړيږي . دا ډول سافتوير کیدای شي یو پروګرام وي لکه Notepad چي د ساده لیکني یا اډیټ کولو لپاره استعماليږي . او یا هم کیدای شي چي د پروګرامونو مجموعه یا ټولګه وي چي Software Package ورته ويل کيږي چي دا پروګرامونه په شریکه یا ګډه توګه کار کوي تر څو یوه وظیفه ترسره کړي لکه Spreadsheet Package او داسي نور....

ددي ډول سافتویر مثالونه په لاندي ډول ذکر شوي دي

Payroll Software, Students Record Software, Income Tax Software, Microsoft Office Suite, MS Word, MS Excel, MS PowerPoint او داسي نور....

د Application Software ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي

- د User یا استعمالوونکي سره نږدي اړیکه لري
- جوړول يي اسان دي ډير سخت نه دي
- د System software په نسبت لږه چټکتیا لري
- په عمومي ډول په High Level Language کي لیکل کیږي
- پوهيدل ورباندي اسان دي
- سایز يي زیات او زیات Storage ته اړتیا لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هارډویر او سافټویر اړیکه Relationship Between Hardware and Software

- د کمپیوټر هارډویر او سافټویر په یو بل باندي تکیه کوي او همدارنګه دا دواړه باید په شریکه کار وکړي تر څو کمپیوټر یو ښه Output تولید کړي.
- مونږ نه شو کولی چي له سافټویر څخه د هارډویر له ملاتړ یا Support څخه پرته کار واخلو او همدارنګه مونږ نه شو کولی چي له هارډویر څخه د سافټویر له ملاتړ څخه پرته ګټه واخلو
- که چیري مونږ غواړو چي په کمپیوټر باندي یوه خاصه وظیفه ترسره کړو نو د هغه وظیفي د ترسره کولو لپاره ځانګړی سافټویر باید هارډویر ته Load یا اضافه یا انسټال شي.
- د هارډویر اخستل یو ځل لګښت ته اړتیا لري خو تر څنګ یي سافټویر جوړول یا Development ډیر سخت او جاري لګښت ته اړتیا لري
- د مختلفو وظیفو د ترسره کولو لپاره باید مختلف سافټویر هارډویر ته انسټال یا اضافه شي
- سافټویر د هارډویر او استعمالوونکي تر منځ د لینک یا رابطي په توګه کار کوي
- که چیري هارډویر ته د کمپیوټر زړه ووایو نو سافټویر ته یي روح ویلی شو مقصد دواړه په پوره ډول په یو او بل پوري تړلي دي.

د کمپیوټر د اعدادو یا شمیر جوړښت Computer Number System

کله چي مونږ یو توری یا یوه کلمه لیکو نو کمپیوټر دغه توري د اعدادو شکل ته اړوي ځکه چي کمپیوټر یوائې په اعدادو یا Binary System (0) او (1) باندي پوهیږي . چي په لاندي ډول ذکر شوي دي.

Binary Number System: په دي سیسټم کي دوه اعداد استعمالیږي چي بنسټ او قاعده یي په (2) اعدادو ولاړه ده چي عبارت دي له (0) او (1) څخه.

Octal Number System: په دي سیسټم کي اته عددونه استعمال شوي چي بنسټ او قاعده یي په (8) عدد ولاړه ده چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7)

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Decimal Number System: دا د هغه اعدادو سیستم دی چي مونږ يي په ورځني ژوند کي استعمالوو چي په دي سیستم کي لس اعداد استعمال شوي چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9) څخه

Hex Decimal Number System: په دي سیستم کي چي قاعده يي په (16) اعدادو ولاړه ده لس اعداد او شپږ توري په کي شامل دي
چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9   A,B,C,D,E,F) څخه

Convert Decimal to binary and binary to Decimal د اعدادو بدلول

د مثال په توګه که چيري مونږ غواړو چي (29) عدد چي يو Decimal عدد دی او غواړو چي دا عدد Binary يا د کمپيوټر لپاره د پوهيدلو وړ اعدادو (0) او (1) ته واړوو نو ددی عمل د ترسره کولو لپاره بايد لاندي مرحلي ترسره کړو.

(1) راکړل شوی عدد چي (29) دی . د باينري عدد چي قاعده يي (2) ده

يعني راکړل شوی عدد (29) په (2) تقسيموو او د هر يو Step يا مرحلي باقي مانده له ځان سره ليکو . او کله چي د ټولو عمليو په اخر کي يو عدد باقي پاتي شي د هغه باقي مانده په شمول د پورته تير شوو ټولو مرحلو باقي مانده عددونو سټ د راکړل شوي Decimal عدد باينري شکل دی .لکه په لاندي جدول کي چي دا عمل ترسره شوی دی

باقي مانده	نتيجه	عمليه	مرحلي
1	14	29/2	1 مرحله
0	7	14/2	2 مرحله
1	3	7/2	3 مرحله
1	1	3/2	4 مرحله
1	0	1/2	5 مرحله

په پورته باقي مانده کالم کي ټول موجوده اعدادو سټ يعني (1.0.1.1.1) د راکړل شوي Decimal عدد باينري شکل دی. چي په پورته باقي مانده کالم کي راکړل شوی لومړی باقي مانده په ښي طرف کي اول بيا دوهم باقي مانده دوهم او همدغسي دوام ورکوو تر څو دغه سيټ ترتيب شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) او اوس غواړو چي د مثال په ډول همدغه راکړل شوی یا لاس ته راغلی باینري عدد Decimal ته واړوو ددي عمل د ترسره کولو لپاره لاندي مرحلو ته ضرورت دی . لکه څنګه چي ویل شوي په باینري سیستم کي (0) د OFF او (1) د ON په معنا دی نو له همدي ځایه لومړی د باینري عدد قاعده چي (2) دي د طاقت په شکل لیکو او بیا یي د راکړل شوي باینري شکل یا عدد په واسطه ON او OFF معلوموو او بیا یي ON برخي سره جمعه کوو تر څو د راکړل شوي باینري عدد Decimal شکل لاس ته راوړو لکه په لاندي ډول چي دا عمل ترسره شوی دی .

2^8	2^7	2^6	2^5	2^4	2^3	2^2	2^1	2^0
256	128	64	32	16	8	4	2	1
				1 ON	1 ON	1 ON	0 OFF	1 ON

$$(29) = 16 + 8 + 4 + 1$$

Computer Data and Information د کمپیوتر ډیټا او معلومات

Data: مونږ کولی شو ډیټا په دي ډول تعریف کړو. د حقیقتونو ، نظریو، او لاربنوونو وړاندي کول . او یا په بل عبارت لومړنیواو خامو موادو او یا معلوماتو ته چي لا پروسیس ته اړتیا لري ډیټا ویل کیږي.چي عبارت دي له توري ، اعداد ، سمبولونه ، تصویر ، اډیو ، ویډیو او داسي نور د ډیټا مثالونه دي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Information: معلومات یوه اداره شوي او منظم شوي ډیټا ده چې د ترلاسه کوونکي لپاره په پوره معنا د پوهیدلو وړ وي. او همدارنګه Information هغه ډیټا ده چې مختلف ډول مراحل او پروسیس ورباندي ترسره شوی وي او پوره معنا لروونکي او د پوهیدلو وړ وي د User یا استعمالوونکي لپاره. لکه په لاندې مثال کې چې یادونه شوي.

4 Information	= 2+2 خام مواد یا لومړنی ډیټا

Data Processing Cycle د ډیټا د پروسیس جریان

کمپیوټر ته په ورکړل شوي ډیټا باندي د پروسیس سیکل عبارت دی له

Input Data + Processing = Output or Information

- د Data processing Cycle: په لومړنی مرحله کې چې د استعمالوونکي یا User له خوانه ډیټا کمپیوټر ته داخلیږي دي مرحلي ته Input یا وراچول او ورکول ویل کیږي.
- د Data Processing Cycle: په دوهمه مرحله کې کمپیوټر په ورکړل شوي ډیټا باندي پروسیس کوي او مختلف ډول عملیې ورباندي ترسره کوي تر څو د یوزر لپاره د پوهیدلو وړ شکل یا Information ته یې واړوي چې دي مرحلي ته Processing ویل کیږي.
- د :Data processing Cycle: په دریمه مرحله کې کمپیوټر خپل تولید شوي Information یا معلومات چې د تیرو دوه مرحلو په واسطه لاس ته راغلي استعمالوونکي یا User ته یې ورکوي چې دي مرحلي ته Output ویل کیږي.

Jafar Hashamee

Data Processing Cycle

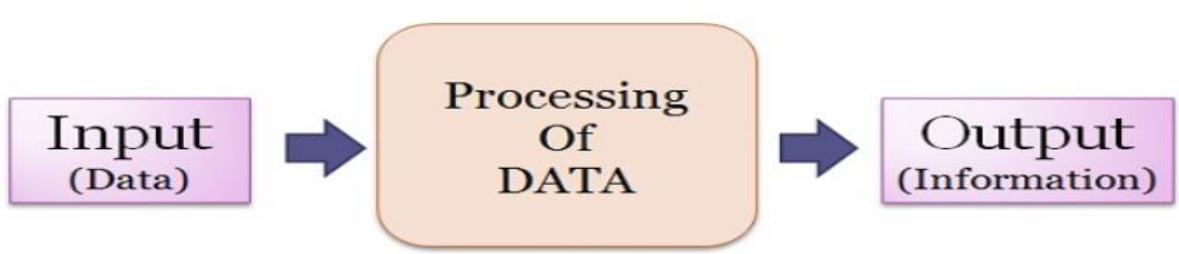

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر انټرنیټ Computer Networking

Internet: دا یوه نړیواله شبکه ده یا هغه سیستم دی چې په کې زیات شمیر کمپیوټر له یو او بل سره وصل یا Connect کیږي تر څو معلومات او سرچینې له یو بل سره شریک یا Share کړي.

د کمپیوټر نیټورک ځانګړتیاوې په لاندې ډول دي .

- له یو کمپیوټر څخه بل کمپیوټر ته د معلوماتو او سرچینو شریکول.
- یو فایل په یوکمپیوټر کې سټور وي او د نورو کمپیوټرونو څخه هغه فایل ته لاسرسی پیدا کول.
- کله چې له یو کمپیوټر سره Scanner, Printer, Fax Machin وصل وي نو د انټرنیټ له لارې نور کمپیوټرونه هم کولی شي له دې وسایلو څخه استفاده وکړي.
- د کمپیوټر نیټورک لپاره لاندې وسایل ضروري دي.

External and Internal Network Card, Router, Distributer

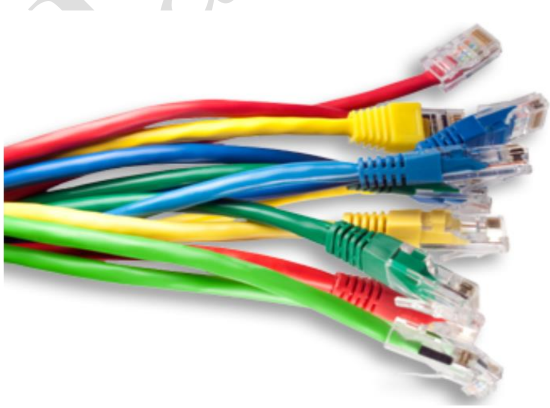

Network Cable: کیبل ددې لپاره استعمالیږي تر څو کمپیوټرونه له یوبل سره Connect یا وصل کړي چې په دې برخه کې زیا استعمالیدوونکی کیبل RJ-45 دی.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Distributer: کله چي مونږ يو کمپيوټر له بل سره وصل کوو د Serial port له لاري يي وصل کوو خو که کله وغواړو چي ډير کمپيوټرونه له يو او بل سره وصل کړو نو

Serial port بيا دا کار نه شي ترسره کولی. نو ددي ستونزي د حل لپاره يوي مرکزي باډي يا Distributer ته ضرورت دی چي ددي لاري بيا کولی شو کمپيوټرونه ، سکينر،پرينټراو داسي نور وسايل وصل کړو چي دغه مرکزي باډي بيا Network Traffic کنټرولوي.

Router: دا اله د مرکزي باډي په توګه په انټرنيټ کي استعماليږي چي ددي لاري کمپيوټرونه او نور وسايل له يو او بل سره وصل کيدلی شي. همدارنګه دا اله د يادو وسايلو د وصل کولو لپاره خپل سوري لري چي Ports ورته ويل کيږي چي کمپيوټر او نور وسايل له Router سره د Network Cable په واسطه وصل کيږي . خو په اوس زمانه کي داسي روټر هم موجود دي يا راغلي دي چي کمپيوټرونه او نور وسايل پرته له کيبل څخه هم ورسره وصل کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Network Card: دا د کمپیوټر یوه مهمه برخه ده چي پرته له دي څخه یو کمپیوټر نه شي کولی چي له انټرنیټ سره وصل شي او همدارنګه دا اله یا برخه د نیټورک برابروونکي یا Network Interface Card(NIC) په نوم هم پیژندل کیږي زیادتره کمپیوټر خپل نیټورک کارډ لري چي په دوه ډوله دي.

Internal and External Network Card یا داخلي او خارجي نیټورک کارډ

Internal Network Card: ددي نیټورک کارډ لپاره په مادربورډ کي خپل سوري یا Ports موجود دي چي د هغي لاري Insert کیږي یا داخلږي.

External Network Card: دا نیټورک کارډ په دوه ډوله دي Wireless او USB base

Wireless: دا نیټورک کارډ ددي ضرورت لري تر څو مادر بورډ ته داخل شي او همدانګه دا د انټرنیټ سره د وصل کیدلو لپاره کیبل ته اړتیا نه لري.

USB base: ددي نیټورک کارډ استعمال اسان دی او له کمپیوټر سره د Usb port له لاري وصل کیږي او کمپیوټر په اتوماد ډول دا کارډ معلوموي او د هغه لپاره ضروري Driver انستالوي هغه ډرایور چي په اتوماد ډول د انټرنیټ Support کوي یا چلوي یې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انټرنيټ او انټرانيټ Internet and Intranet

Internet: دا يو پراخه نړيوال او معياري سيستم دی د کمپيوټرو د وصل کولو لپاره او همدارنګه په معياري Protocol سره چي TCP/IP دی استعماليږي. په انټرنيټ کي هر يو کمپيوټر په خپل خاص IP ادرس سره پيژندل کيږي .IP ادرس د نمبرو يو خاص ګروپ دی چي مثال يې عبارت دی له (110.22.33.114) څخه کوم چي د کمپيوټر Location يا موقعيت معلوموي او همدارنګه کمپيوټر يو خاص (DNS) Doman Name Server استعمالوي

او دا ددي لپاره استعماليږي تر څو Name يا نوم IP ادرس ته واړوي نو له همدي لاري User کولی شي چي يو کمپيوټر د Name يا نوم له لاري پيدا کړي. چي مثال يې دا دی

کله چي مونږ Google Search کي وليکو(https://WWW.Totourilspoint.com)

نو DNS دا پته يو خاص IP ادرس ته بدلوي او بيا د همدي ادرس له لاري هغه کمپيوټر ته ځي په کوم کي چي دا ويب سايټ پروت دی يا موجود دی.

يادونه: انټرنيټ د هرچا لپاره په ټوله نړۍ کي د لاسرسي وړ دی.

Intranet: انټرانيټ دا يو داسي سيستم دی چي په دي کي معلوم شمير کمپيوټرونه سره وصل وي او په انټرانيټ کي وصل شوي کمپيوټرونه بهر نړۍ ته لاسرسی نه لري يا هغه کمپيوټرونو ته لاسرسی نه لري چي د انټرانيټ څخه بهر وي.

په معمول ډول هره اداره يا Organization خپل انټرانيټ او غړي لري او همدغه غړي کولی شي چي ددي اداري په انټرانيټ کي موجوده يا وصل کمپيوټرو ته لاسرسی ولري او همدارنګه په انټرانيټ کي هم يو کمپيوټر د خپل خاص IP ادرس له مخي پيژندل کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انټرنیټ او انټرانیټ تر منځ توپیرونه په لاندې ډول دي

- انټرنیټ په عمومي ډول د ټولې نړۍ د کمپیوټرو لپاره دی خو په مقابل کې انټرانیټ په څو کمپیوټرو پورې تړلی او خاص وي
- انټرنیټ په پراخه او ښه ډول ویب سایټو ته لاسرسی برابروي خو انټرانیټ بیا بندیزونه لري
- انټرنیټ د انټرانیټ په پرتله لږ محفوظیت یا Security لري خو انټرانیټ بیا ډیر زیات محفوظ او Secure دی.

د کمپیوټر چلوونکی سیستم Computer Operating System

Operating System یا OS هغه پروګرام دی چې لاندې ځانګړتیاوې لري.

- OS هغه پروګرام دی چې د Hardware او Software ترمنځ د Interface یا نښلوونکي چاپیریال په توګه کار کوي.
- دا هغه سره تړلي او خاص پروګرامونه دي چې د کمپیوټر ټولي سرچیني او عملیې کنټرولوي.
- دا هغه پروګرامونه دي چې په کمپیوټرکې د نورو پروګرامونو چلیدل کنټرولوي لکه Application او نور System سافټویر کنټرولوي.
- د اپریټینګ سیستم کار دا دی تر څو کمپیوټر هوسا اوپه ګټوره توګه کار وکړي
- یوزر ته هوسا او ښه چاپیریال برابروي ترڅو له کمپیوټر څخه استفاده وکړي.
- OS د یو منځګړي په توګه د یوزر او هارډویر تر منځ فعالیت کوي او یوزر ته دا زمینه برابروي ترڅو له نورو سرچینو څخه استفاده وکړي.
- د کمپیوټر ټولي سرچیني اداره کوي او کنټرولوي.
- همدارنګه OS دا معلوموي چې څوک او له کومي سرچیني څخه استفاده کوي او همدارنګه د سرچیني غوښتونکو ته چې مختلف پروګرامونه او یوزران دي د سرچیني ورکولو اونه ورکولو پریکړه او مختلف مشکلات حل کول.
- د یوزر او پروګرام ترمنځ د سرچینو د شریکولو لپاره مناسب چاپیریال جوړول .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د Operating System یا OS دندې په لاندې ډول دي.

Memory Management: ددې معلوموال چې د Primary Memory یا RAMکومه برخه استعمال شوې او د چا له خوا استعمال شوي او کومه برخه يې نه ده استعمال شوې او کله چې يو پروسيس يا پروګرام د ميموري غوښتنه وکړي هغه ته ميموري ورکول يا برابرول.

Processor Management: CPU ته د پروسيس ورکول او يا نه ورکول اداره کوي او کنټرولوي يې.

Device Management: د ټولو وسايلو معلوموال چې Input/output کنټرول هم ورته ويل کيږي او همدارنګه دا پريکړه کول چې کوم پروسيس بايد Device ترلاسه کړي څه وخت او د څومره Time يا وخت لپاره.

File Management: د سرچينو ورکول اونه ورکو او همدارنګه دا پريکړه کول چې څوک دي Resources يا سرچيني ترلاسه کړي.

Security: په کمپيوټرکي موجوده ډيټا ته د بې اجازې لاسرسي مخنيوی کول لکه د Password په واسطه او يا د نورو تخنيکونو په واسطه مخنيوی کول.

Job Accounting: د هغه وخت او سرچيني معلوموال چې د کوم پروسيس او يا د کوم يوزر له خوا استعمال شوي وي.

Control Over System Performance: له سيستم څخه دخدمت د غوښتلو ريکارډ کول يا په ياد ساتل.

Interaction with Operator: د OS علم د متقابل عمل کوي چې ځواب يې د سکرين له لارې ښودل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Error Detecting Aid: د مشکلاتو یا د Error په معلومولو کي مرسته کول چي د Error Message ښودلو او نورو لارو ترسره کیږي

Coordination Between Other Software and User: د یوزر او سافتویرو ترمنځ لارښوونه یا یوزر او نورسیستم سافتویرو ته لارښوونه کول لکه. Compiler, Interpreter, Assembler او داسي نور.

Types of Operating System د چلوونکي سیستم ډولونه

زیادتره خلک هغه اپریټینګ سیستمونه استعمالوي چي په نوي اخستل شوي کمپیوټر کي یي له مخکي څخه Install یا نسب وي خو مونږ کولی شو چي انستال شوی OS یا اپریټینګ سیستم

Upgrade او Change یا بدل کړو او پر ځای یي بل OS په خپل کمپیوټر کي انستال کړو.

همدارنګه د Personal Computer یا شخصي کمپیوټر لپاره دري عام OS عبارت دي له

Linux, Apple Mac OS X, Microsoft Window څخه.

عصري یا Modern اپریټینګ سیستمونه په شکلیز ډول کار کوي یا (GUI)

یعني Graphical User Interface دي . چي دا ډول OS تاسو ته دا اجازه درکوي تر څو د موس Pointer یا اشاره کوونکی په یو Icon یا شکل ودروی او کلیک ورباندي وکړی نو تاسو ته به له دي شکل سره تړلي هرڅه د سکرین پرمخ د لیکني او شکل یا تصویر سره ښکاره شي په واضح ډول سره یي بیا تاسو لیدلی شی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او همدارنګه عصري GUI اپریټینګ سیستمونه ددي لپاره جوړ شوي یا جوړیږي چي User یا استعمالوونکي ته د کمپیوټر استعمال اسانه او په ښه ډول تري استفاده وکړي.

د GUI – OS د راتلو څخه مخکي کمپیوټرونو Command Line Interface (CMD)

درلودو په دي Interface کي به User هر یو Command بیل بیل لیکلو او په مقابل کي به کمپیوټرونو د ورکړل شوي Command جواب یواځي د Text یا لیکني سره د سکرین پر مخ ښکاره کولو چي بیا له CMD څخه وروسته Microsoft کمپنۍ د (Windows OS) رامنځته کړو.

The Windows GUI

OS Microsoft Windows

د 1980 کال په منځ کي رامنځته شو. چي اوس مهال زیات (Microsoft OS) موجود دي

چي ددي کمپنۍ تر ټولو اوسنی یا Recent Version یي (Windows 10) ده چي په (2015) کال کي جوړه شوي ده او همدارنګه (Windows 8) په (2012)

(Windows 7) په (2009) او (Windows Vista) په (2007) کي رامنځته شوي

چي اوس مهال (Recent Version) یا نوی ورژن د PC یا Personal Computer یا شخصي کمپیوټر Smart Phone , Tablet او نورو لپاره (Windows 10) ده

او همدارنګه د Server Computers لپاره بیا (Windows 2019) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

The OS X GUI

Mac OS X: دا Operating System هم د OS يوه سلسله ده چې د Apple کمپنۍ له خوا جوړېږي چې په ټولو نوي اخستل شوو Macintosh کمپیوټرونو کې دا OS له مخکې څخه Install يا نسب وي چې مختلف ورژن يې عبارت دي له.

Mojave. Sep 2018—yosemite.2014—Mountain Lion.2012—Lion.2011

او Snow Leopard.2009 او همدارنګه Apple کمپنۍ هم (Mac OS X Server) د سرور کمپیوټرو لپاره وړاندې کوي . چې په 2014 کال کې د Mac OS X مارکیټ یا استعمال 9.5% وو په داسې حال کې چې Microsoft Windows نیږدې 90% مارکیټ درلوده د Apple کمپنۍ د مارکیټ د کموالي يوه وجه دا وه چې ددې کمپنۍ کمپیوټرونه ډېر قیمته یا ګرانبیه وو خو تر څنګ يې بیا ځینې خلک یا وګړي د Mac OS X شکل یا Graphic خوښوي چې د هر چا په ذوق یا خوښې پورې اړه لري.

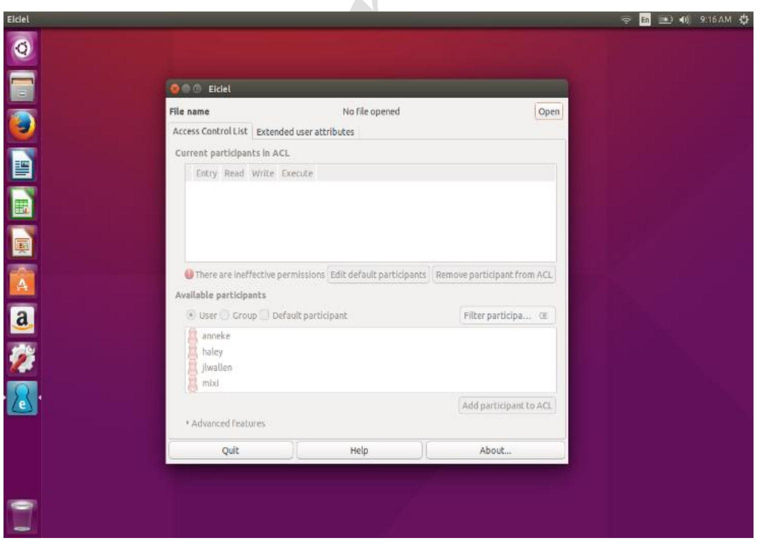

Linux: دا اپریټنګ سیستم د Open Source له کورنۍ څخه دی یعني هر څوک کولی شي په ټوله نړۍ کې دا OS په Free یا مفت ډول ترلاسه کړي.

د لینیکس کرنل په 1991 کې رامنځته شو او ددې OS مارکیټ په 2014 کال کې له 2% څخه هم کم وو خو په هر حال زیاتره Server Computer همدا یعني لینیکس OS استعمالوي ځکه چې Customize يې اسان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mobile Operating System: دا OS په موبایلونو لکه.

Smart Watch, Tablet, Smart phone او داسي نور Mobile Devices کي استعمالیږي

د Mobile OS مثالونه په لاندي ډول ذکر شوي دي

لکه (Google Android) (Windows Phone) (Apple iOS)

چي ددي OS په واسطه تاسو کولی شی په خپلو موبایلونو کي فلمونه وګورئ،

انټرنیټ وکاروی ، ګیمونه وربادي وکړئ او همدارنګه د جنتري یا Cleanedr Manage

او داسي نور کارونه ترسره کړی . چي مشهور OS یي Windows, iOS, Android دي.

Android: دا OS د Google کمپنۍ په واسطه Design شوی یا جوړ شوی دی چي استعال یي خورا یا ډیر اسان دی او هغه سیستمونه چي Android OS استعمالوي په ټوله نړی کي یي شمیر له یو بیلیون څخه زیات دی.

iOS: دا OS یو پرمختللی ، هوښیار ، او محفوظ Mobile Operating Systemدی

چي په iPhone, iPad, iPod Touch موبایلو کي استعمالیږي.

Windows: دا یو محفوظ، ساده او اسان استعمالوونکی OS دی چي

Skype, OneDrive, Outlook په شمول مهمي نقتي لري.

له ځان سره حساب وکړی مخکې له دي څخه چي الله (ج) درسره حساب وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چلوونکي سیستم خدمات   *OS Services*

یو Operating System یا OS د یو پروګرام او یوزر لپاره لاندي خدمات وړاندي کوي.

د پروګرام لپاره د چلیدلو وړ چاپیریال برابروي او همدارنګه د یوزر لپاره داسي چاپیریال برابرو تر څو په کمپیوټر کي د خپلي خوښي پروګرام په ښه او ګټوره توګه استعمال کړي یا ګټه تري واخلي چي ځیني مهم خدمات چي یو OS یي برابروي په لاندي ډول دي.

Program Execution: میموري ته د یو پروګرام Load کول، د پروګرام چلول یا Execution ، د پروګرام د چلولو کنټرول، د همهاله پروسیس یا Interrupt لپاره طریقه یا حل لار لټول، د پروسیس د پوهولو لپاره لار برابرول، د Deadlock یا ځنډ او ټکر لپاره طریقه یا لار برابرول او کنټرولول او داسي نور...

Input/output Operation: مطلب د Read/Write یا د لیکلو او لوستلو، Delete کولو یا ختمولو، او ایډیټ یا سمون راوستلو لپاره چي هر یو پایل او یا هر یو I/O وسیلي یا Device ته ضرورت شي هغو ته لاسرسی برابروي او کنټرولوي یي

File System Manipulation: پایل د یوبل سره تړلو معلوماتو مجموعي ته ویل کیږي. کمپیوټر کولی شي چي پایلونه د ډیر وخت لپاره په Secondary Storage لکه Hard Disk, CD, DVD, او داسي نورو کي ذخیره کړي. OS د پایل Management یا اداره کولو په برخه کي لاندي کارونه ترسره کوي

- مثال کله چي یو پروګرام غواړي چي یو پایل Read او یا Write کړي نو OS پروګرام ته دا اجازه ورکوي تر څو په یو پایل باندي عملیي ترسره کړي.
- او همدارنګه دا اجازت ورکوي تر څو یو پایل یوازي Read یا ولولي او یا همداسي Read او Write دواړه عمل ترسره کړي یعني هم یي ولولي او هم وکولی شي چي تغیر په کي راولي او یا یي ختم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- OS یوزر ته داسي چاپېريال برابروي تر څو یوزر وکولی شي یو پایل Create او یا Delete کړي او همدارنګه نوملړونه Create/Delete کړي.
- او همدارنګه OS یوزر ته دا اجازه ورکوي ترڅو له خپلي ډيټا څخه Backup یا دوهمه کاپي واخلي چي د ډيټا په ساتلو کي مهم رول لري.

Communication: OS مختلف ډول Process ته چي د کمپيوټر په داخل کي وي او یا مختلفو کمپيوټرونو ته چي د انټرنيټ له لاري سره وصل یا Connectوي د Communication یا خبرو اترو لار او اړيکه برابروي چي دا کار په دوه طريقو ترسره کيږي.

Share Memory یا د ميموري په شريکولو سره.

Message Passing یا د پيغام په استولو سره ترسره کيږي.

Error Handling: Error یا مشکل هروخت او هر چرته پيښيدلی یا پيدا کيدلی شي لکه په CPU, Memory, Input/output Devices او داسي نورو کي. د مشکل د کنټرول لپاره یو OS لاندي کارونه ترسره کوي.

- OS په منظم ډول Possible Error یا ممکنه مشکل چيک کوي.
- OS د هر ډول سرچينو لپاره تقسيم اوقات برابروي لکه د CPU لپاره. تقسيم اوقات ددي لپاره برابروي تر څو CPU په منظم ډول استعمال شي او بنه کاروکړي یا ترسره يي کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Protection: OS هرډول بي له اجازي لاسرسی کمپيوټرته کنټرولوي او همدارنګه په سيستم کي موجوده ډيټا ته د غير قانوني يا پرته له اجازي لاسرسي مخنيوی کوي چي دا کار لکه د يوزر لپاره Password او داسي نورو تخنيکونو له لاري ترسره کوي.

Threat تهديد يا خطر

په هر محيط کي هره پيښه چي په پټه او بدمرغۍ سره او غيرقانوني لاسرسی چي په ډيټا کي خرابتيا، افشاکول، او يا بدلون رامنځته کوي او همدارنګه په خدمتونو باندي بنديز لګول د Threat په توګه پيژندل کيږي.

د کمپيوټر Threat ډولونه په لاندي ډول دي.

فزيکي ويجاړی لکه: اور،اوبه چټلتيا او داسي نور.

طبيعي پيښي لکه: زلزله، اورغورځوونکي فعاليتونه او نور.

د خدمت له لاسه ورکول لکه: برق،Airconditio,Telecommunication او نورو تخنيکي وسايلو ناکاميدل لکه په سامان الاتو کي ستونزه په سافټوير کي ستونزه او همدارنګه د ظرفيت يا ذخيري ډکيدل او داسي نور.

Deliberates: لکه جاسوسي او په ډيټا باندي غيرقانوني پروسيس ترسره کول او نور.

د Threat سرچيني لکه Internal او External هغه ځايونه چي Threat ورڅخه منځته راځي.

Internal يا داخلي لکه: پيريدونکي، ملګري، قراردادیان،خرڅوونکي او نور.

External يا خارجي لکه: انټرنيټي جرمونه، مسلکي هيکران، جاسوسي، زيانمنونکي فعاليتونه لکه Worm, Virus او داسي نور چي خطرناک دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Computer Threats د کمپیوټر تهدید کوونکي

Virus Threat: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چې د پروګرامرانو له خوا ددې لپاره جوړیږي تر څو د User له اجازې پرته د کمپیوټر نورمال حالت یا Normal Function خرابوي یا ودروي یې او له خطر سره یې مخ کوي.

Spyware: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چې د پروګرامرانوله خوا جوړیږي او د User او Online یا انټرنیټي فعالیتونه څاري او د User له رضایت یا اجازې څخه پرته د خپلې ګټې لپاره پروګرامونه انستالوي او همدارنګه شخصي معلومات یا ډیټا غلا کوي.

Hackers: د ا هغه پروګرامران دي چې نور کاروونکي په خطر کې اچوي یا یې تهدید کوي او د خپلو شخصي ګټو په خاطر د نورو کمپیوټرونو ته ننوزي ددې لپاره چې هلته موجوده معلومات غلا،خراب او یا تغیر په کې راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Phishing Threat: دا هغه غیر قانوني فعالیتونه دي د کومو له لاري چي Phishing Man یا چلبازان کوشش کوي چي د چلبازو ایمیلونو او مسیجونو د لیږلو په واسطه د یو شخص یا یوزر شخصي ډیټا غلا کړي.

Computer Viruses د کمپیوټر وایروس

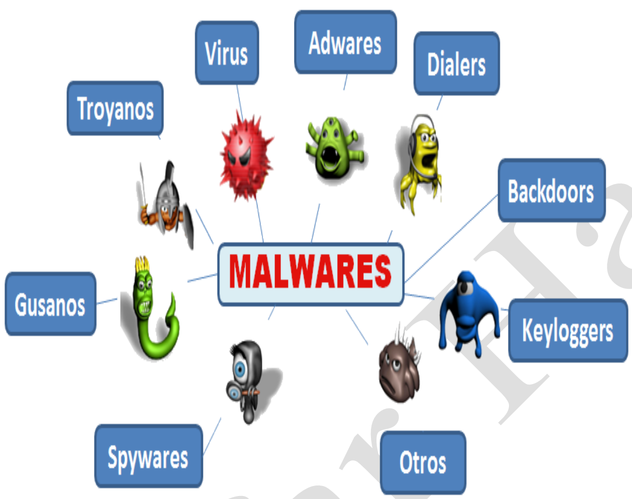

ویروس د کمپیوټر پروګرامونه یا کوډونه دي چي د پروګرامرانو له خوا جوړیږي او ددي وړتیا لري تر څو ستاسو په کمپیوټر کي موجوده ډیټا تر تاثیر لاندي راولي او خرابه یې کړي کمپیوټر وایروس هڅه کوي چي ستاسو کمپیوټرونو ته داخل شي او کله چي کمپیوټرته داخل شي پرته د یوزر له اجازي په زیات شمیر کاپي کیږي او تولو پولډرو ته ځان رسوي چي په کمپیوټر کي موجوده ډیټا تر تاثیر لاندي راولي.

او همدارنګه وایروس هغه بدنیته او زیانمن پروګرامونه دي کله چي کمپیوټر ته داخل شي نورو پروګرامونو ته سرایت کوي او بدلون ورپه کي راولي او همدارنګه خپل کوډ ورته ورداخلوي . وایروس کولی شي چي د کمپیوټر Data File او Boot Sector او داسي نورې برخي تر تاثیر لاندي راولي. چي ځیني کمپیوټر وایروس په لاندي ډول دي

Worms: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چي په خپله حرکت کوي او په چټکۍ سره خوریږي او همدارنګه دا دي ته ضرورت نه لري چي د بل پروګرام یوه برخه شي یا ځان وریوري ونښلوي دا په خپله زیاتیږي او سرایت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Trojan Horse: دا هم د تخریبوونکو پروګرامونو یوه ټولګه یا مجموعه ده چې په کمپیوټر کې پاتې کیږي او خپل شکل ته بدلون ورکوي او په کمپیوټر کې موجوده نارمل سافټویر یا د سافټویر عادي حالت تر تاثیر لاندې راولي دا وایرس په خپله سرایت نه کوي خو دا امکان لري چې دغه وایروس په پروګرام کې پاتې شي او شکل ته یې بدلون ورکړي.

Bombs: دا هم د تروجن هارس په شان دی خو دا وایروس بیا ځینې ځانګړتیاوې لري او همدارنګه دا په خپل ټاکل شوي وخت او نیټه کې حرکت کوي او خوریږي.

کمپیوټر ته د وایروس د راتللو لارې او سرچینې

- له انټرنیټ څخه د ډاونلوډ په صورت کې.
- Removable Storage لکه USB میموري کارډ او داسې نور.
- Email Attachment له امیل سره تړلي پایلونو له لارې.
- د ناپیژانده سافټویرو او خدماتو استعمال له لارې.
- غیرمحفوظ سافټویر او یا هم د کمزورې پاسورډ له امله.

څنګه خپل کمپیوترونه له Threat and Virus څخه وساتو

د لاندې نقاطو په عملي کولو سره خپل کمپیوټر له Threat او Virus څخه وساتی

- په خپل کمپیوټر کې له Updated Antivirus څخه استفاده وکړی.
- او همدارنګه Updated firewall په استعمالولو سره ځان وساتی.
- هر وخت له خپلې مهمې ډیټا څخه Backup یا کاپي واخلی.
- له انټرنیټ څخه د پروګرامونو د ډاونلوډولو او انسټالولو په وخت کې احتیاط وکړی.
- د Updated File Encryption Program په انسټالولو سره.
- د ایمیل لوستلو په وخت کې له ایمیل سره تړلي یا زمیمه شیانو ته پاملرنه کول.
- خپل ماشومان د انټرنیټ له تهدید او خطر څخه خبر کړی او هغوی ته د خوندي Browsing یا انټرنیټ څخه استفاده کولو لارې چارې ور وښایی..

(c) ketabton.com: The Digital Library

• Computer Related Jobs د کمپيوټر سره تړلي دندې

په اوس وخت يا زمانه کي هغه وظيفي چي د کمپيوټر په مرسته ترسره کيږي او يا په کمپيوټر پوري تړلي وظيفي دي او هغه خلک چي دا وظيفي ترسره کوي عبارت دي له.

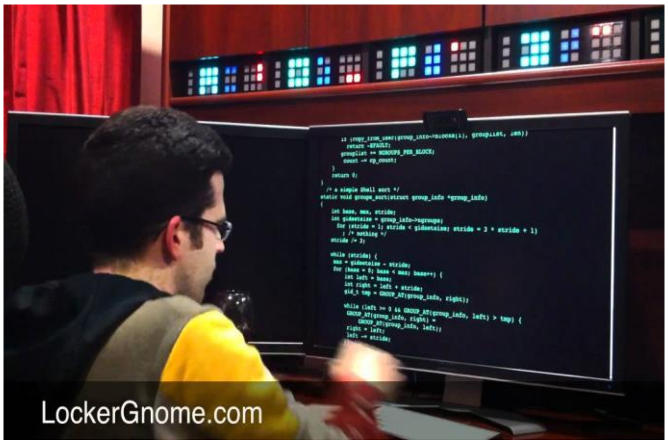

Programmer: هغه کس چي پوره تکړه وي او قانوني پوهه ولري تر څو د کمپيوټر لپاره يو پروګرام وليکي يا يي جوړ کړي د پروګرامر په توګه پيژندل کيږي.

هغه کوډ يا پروګرام چي د پروګرامر له خوا ليکل کيږي دا د Instruction يا لارښوونو مجموعه ده چي کمپيوټر ته ددي لپاره ورکول کيږي چي کمپيوټر بايد څه وکړي ، څنګه يي وکړي ، او کله يي وکړي.

System Analyst: دا هغه کس دی چي د يو سافټوير يا سيستم ډيزاين ، Development او Implementingکوي او يا په زوړ او موجوده سيستم کي نور نقاط اضافه کوي تر څو بله يا اضافه وظيفه ترسره کړي.

Database Administrator: يا په ساده ډول DBA هغه ټريننګ شوی کس دی څوک چي د Database او Storage Management مسول وي.

Network Administrator: په يو نيټورک کي د يو کمپيوټر انسټالول، سازول،اوSupport کول لکه Local Area Network او Wide Area Network کي او د انټرنيټ نوري برخي په بيلا بيلو ادارو کي Manage کوي يا تنظيموي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Web Designer: هغه پوهه او معمار کس چي د يو ښه، ګټور او ارتباط لرونکي ويبسايټ د جوړولو وړتيا لري چي هغه په خپل ويبسايټ کي له Contents, Images او معلومات يا Information ځای پر ځای کوي ترڅو د يو يوزر لپاره د خوښي وړ وګرځي.

Information Security Analyst: دا يوه ډيره د پام وړ دنده ده چي په دي کي د کمپيوټر Security يا امنيت يا د ټول نيټورک امنيت ساتل کيږي.

Windows 8.1 installation from CD *له سي ډي څخه د وينډو انستال*

له سي ډي څخه کمپيوټر ته د وينډو د انسټالولو لپاره لاندي طريقي يا مرحلي بايد ترسره شي

چي په دي مرحلو کي هغه افشني يا ځايونه چي ستاسو لاسوهني يا ترتيباتو ته ضرورت لري چي په تفصيل سره تاسو ته ښودل شوي دي.

(1) د Windows CD چي د هري وينډوز وي راواخلئ که (7-8.1-10) وي د کمپيوټر په CD Drive کي يي په صحيح ډول کيږدئ چي دلته مونږ د وينډوز (8.1) انسټاليشن کوو چي په تصوير کي تاسو وينئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) کله مو چي سي ډي په CD drive کي کينودله خپل کمپيوټر Restart کړئ
او کله چي لاندي پرده راښکاره شوه که چيري تاسو Dell کمپيوټر لرئ
F12 او که Hp لرئ F9 او همدارنګه که د نورو کمپنيو کمپيوټرونه لرئ
نو بيا هم په پورته دوه بټنو کي له يوي څخه استفاده وکړئ چي دلته مونږ
Dell کمپيوټر لرو نو د Dell کمپيوټر لپاره د کمپيوټر له Restart څخه
وروسته د لاندي پردي په ښکاره کيدلو سره زر تر زره په پرلپسي ډول 3
واري F12 بټن او ورپسي Enter بټن ووهئ.

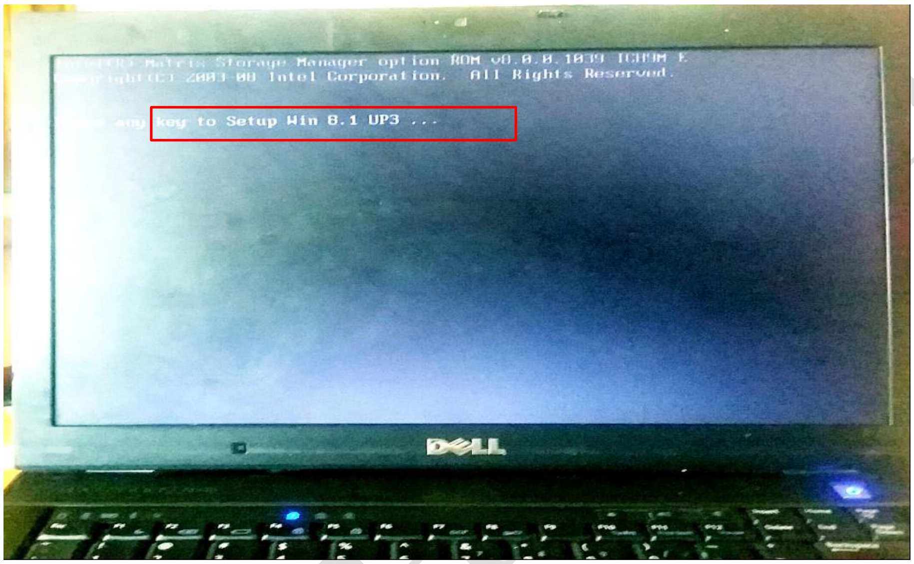

(3) او له پاس پردي څخه وروسته بيا لاندي پرده راځي چي په لاندي پرده چي
په ويندوز 8.1 کي د Loading file پرده ده او تا سو بايد انتظار وکړئ

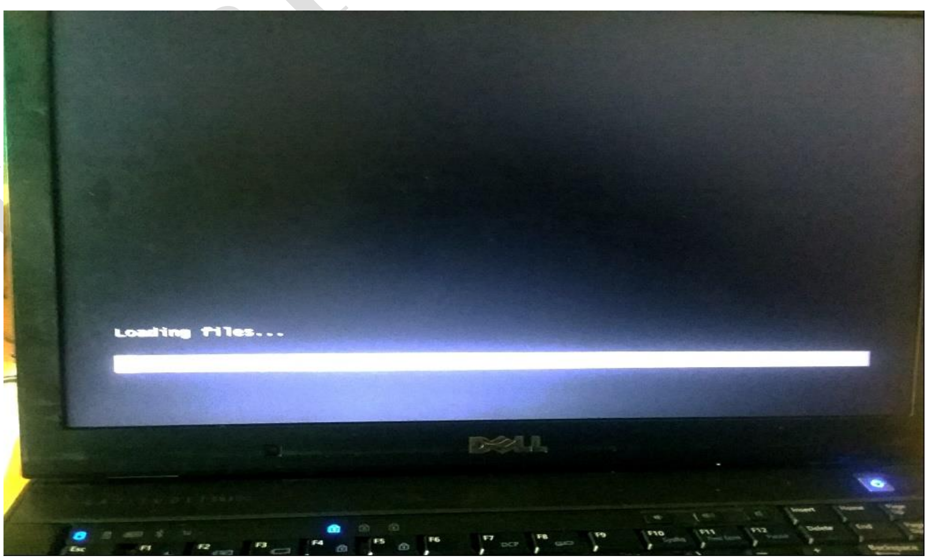

(c) ketabton.com: The Digital Library

(4) له پاس پردې ښخه وروسته په لاندي پرده کي په Next کلیک وکړی.

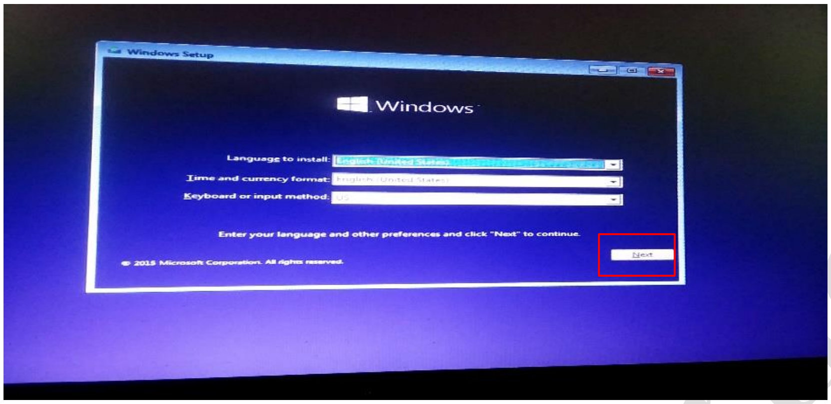

(5) له پاس پردي ښخه وروسته په لاندي پرده کي په Install Now کلیک وکړی او بیا انتظار وکړی.

(6) په لاندي پرده کي په I accept the license term تیک مارک ولګوی او بیا وروسته په Next باندي کلیک وکړی.

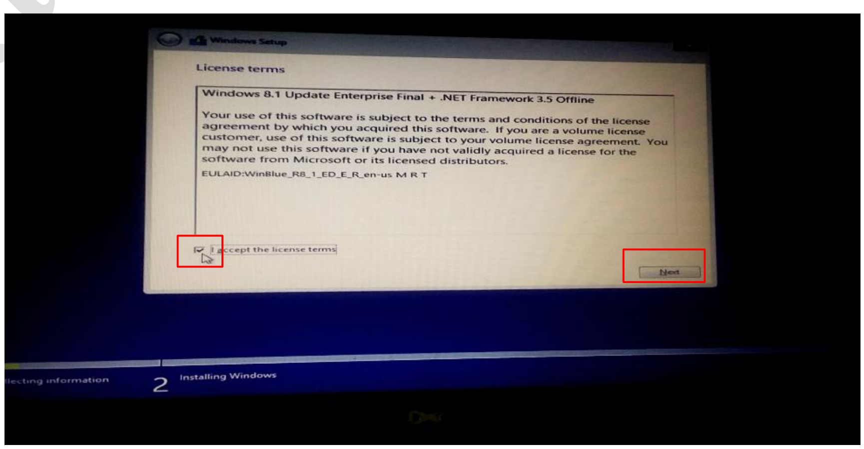

(c) ketabton.com: The Digital Library

(7) په لاندي پرده کي په دوهم کمانډ باندي کليک وکړی.

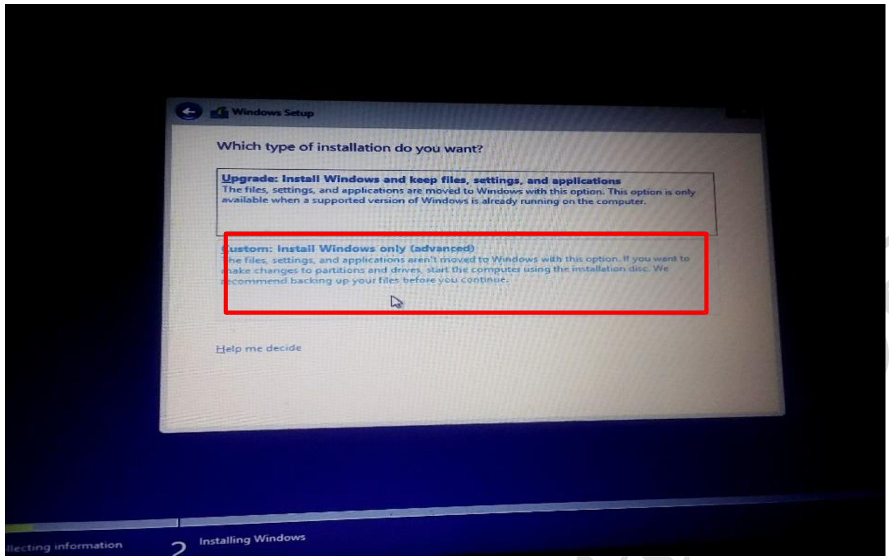

(8) د لاندي پردي په راښکاره کيدلو سره تيره يا زړه وينډوز چي په کوم Drive کي وي هغه Drive انتخاب کړی او بيا وروسته په لاندي برخه کي په Format باندي کليک وکړی او بيا يي OK کړی.

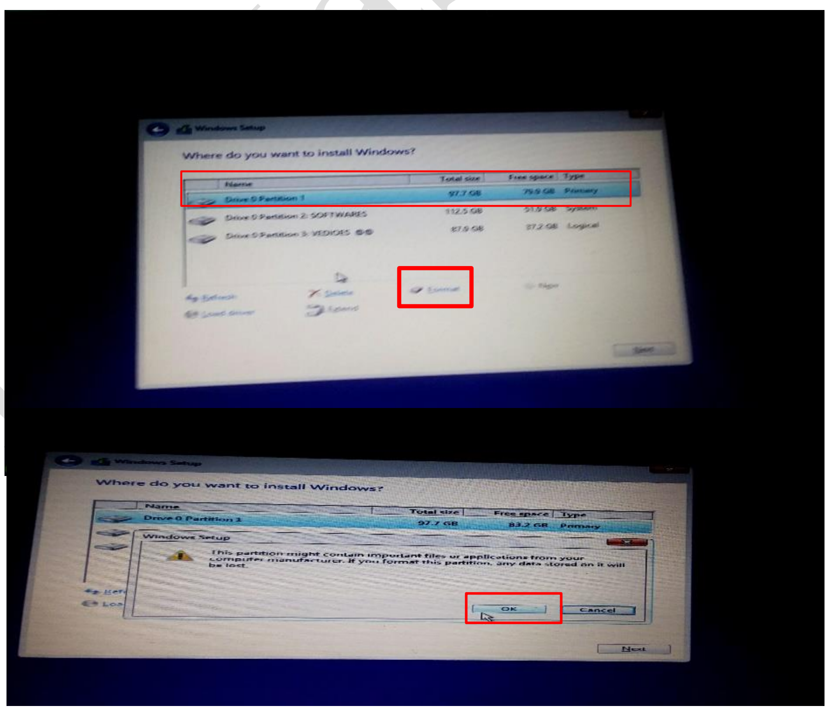

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر څو زړه ويندو له منځه لاړه شي او بيا وروسته د خپلي خوښي Drive د نوي ويندو لپاره انتخاب او په Next باندي کليک وکړی چي په لاندي ډول تاسو ته ښودل شوي دي. او وروسته بيا انتظار وکړی چي په دي مرحله کي ستاسو کمپيوټر څو واري Restart کيږي خو تاسو به لاسوهنه نه کوی او نه به خپل کمپيوټر بندوی او په خپل کمپيوټر کي لاسوهنه مه کوی او خپل سر ته يي پرېږدی تر څو بلي مرحلي ته ورسيږي چي تاسو ته لاندي په بل ستيف کي ښودل کيږي.

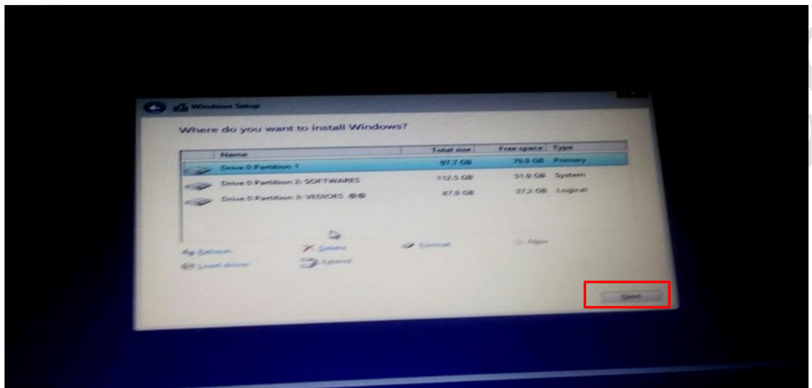

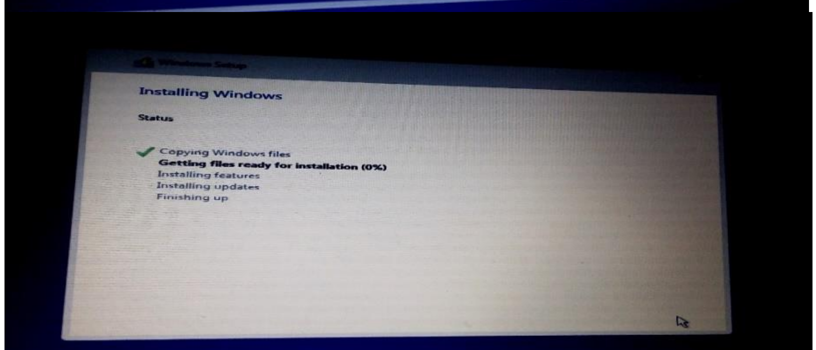

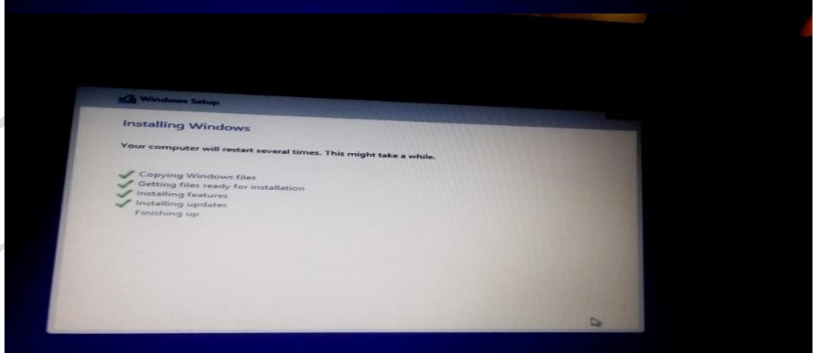

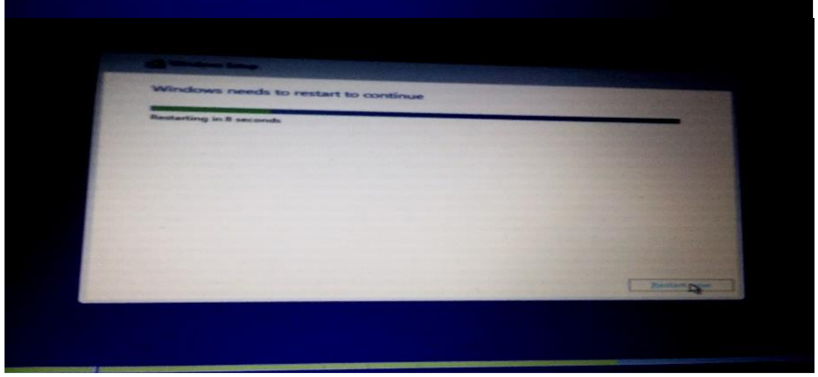

(c) ketabton.com: The Digital Library

(9) لاندي پرده چې د Personalize پرده ده په دې پرده کې تاسو کولی شی د موجوده رنګونو څخه يو انتخاب کړی او همدارنګه د PC name په برخه کې د خپل کمپيوټر نوم وليکی او يا د خپلې خوښې يو نوم وليکی او بيا د Next بټن کليک کړی

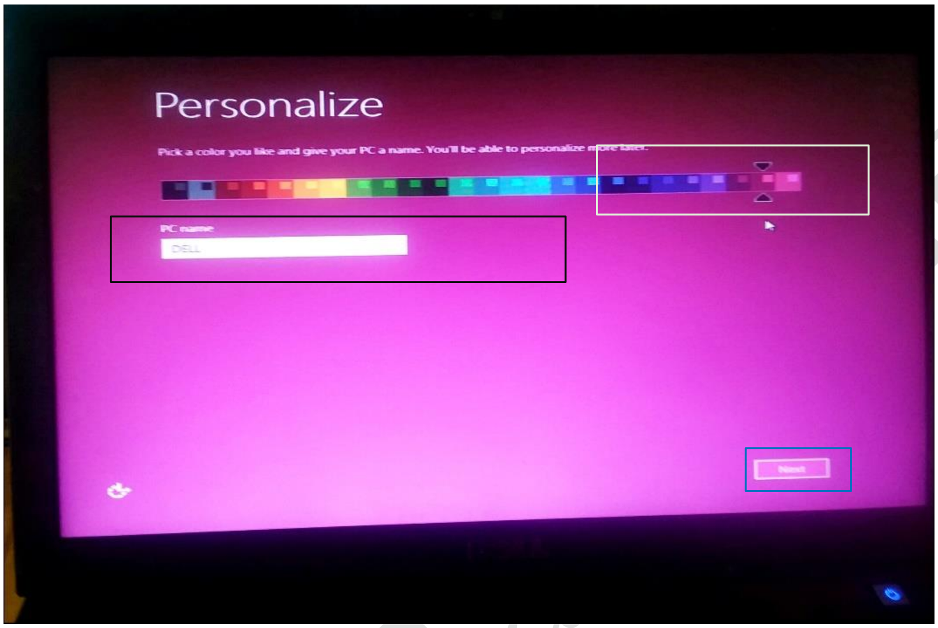

(10) په لاندې پرده کې په Use Express setting کليک وکړی

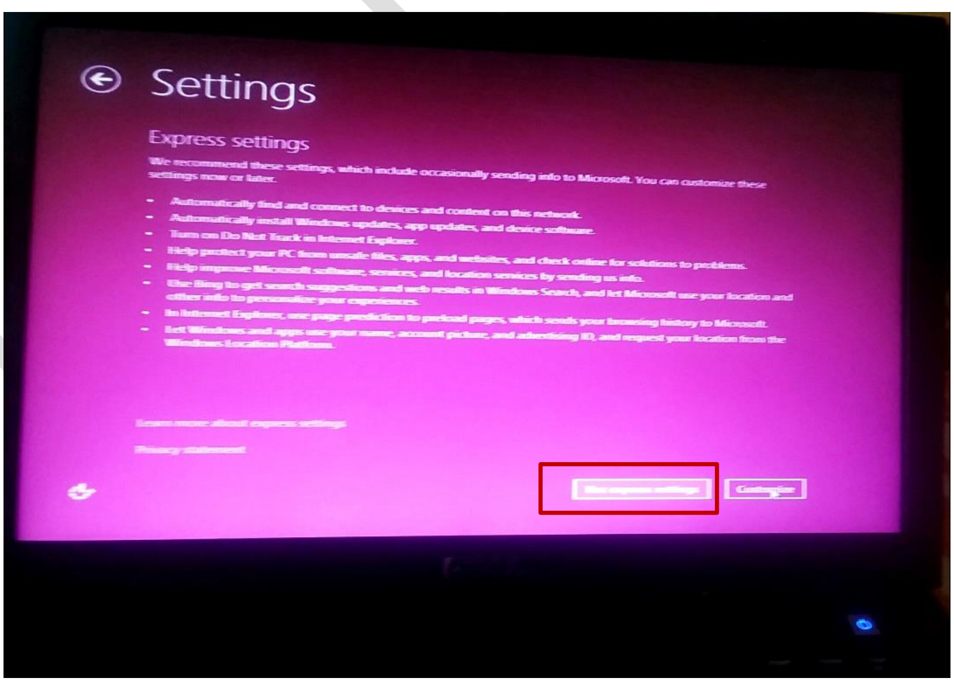

(c) ketabton.com: The Digital Library

(11) په لاندي برخه کي تاسو د User name په بکس کي خپل نوم او د Password په بکس کي پاسورډ ولیکی او د
Re Enter Password په بکس کي ورکړل شوی پاسورډ بیا داخل کړی او همدارنګه د Password Hint په بکس کي داسي نوم استعمال کړی که چیري پاسورډ ستاسو له ذهن څخه ووځي چي د دغه نوم په لیدلو سره ستاسو ذهن ته خپل هیر شوی پاسورډ راشي.
او وروسته بیا په Finish باندي کلیک وکړی

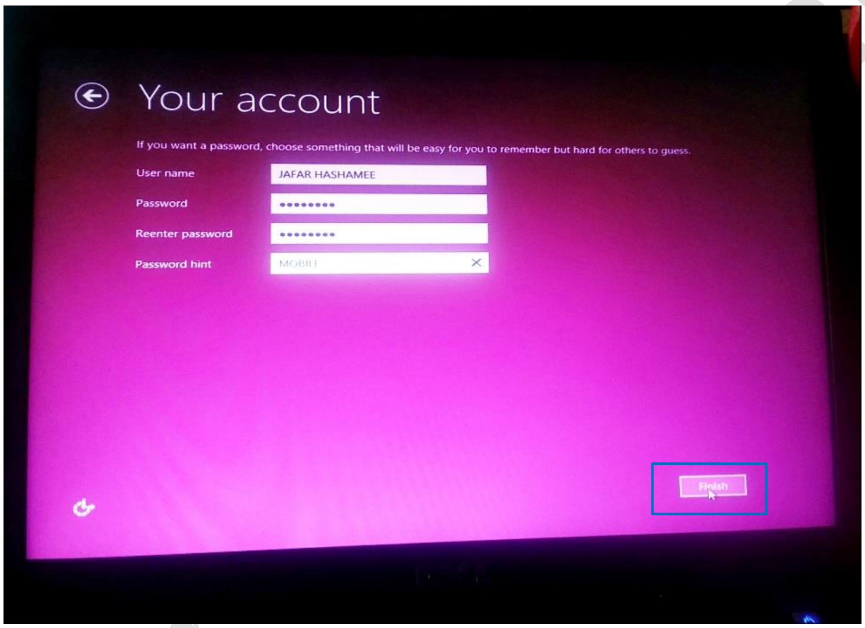

او بیا انتظار وکړی چي په دي سره به ستاسو ویندوز مکمل شي او تاسو تر هغه پوري انتظار وکړی تر څو لاندي پرده راښکاره شي.

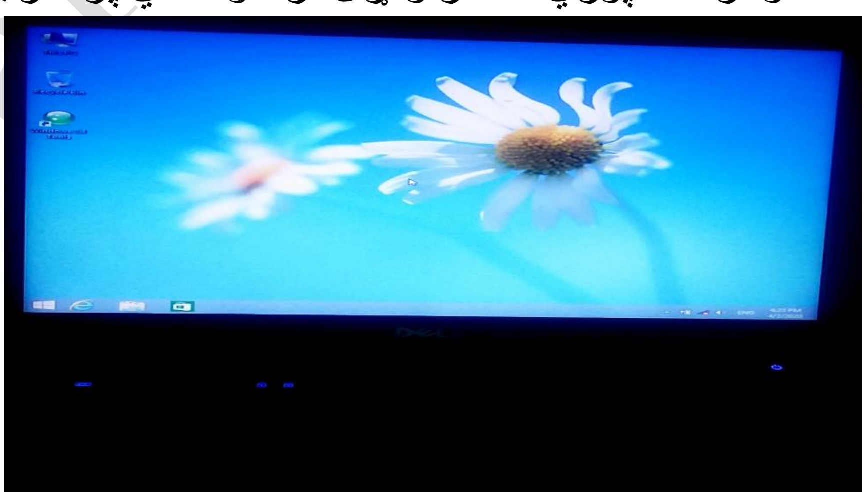

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادوونه: د پورته طریقو په ترسره کولو سره تاسو کولی شئ په خپل کمپیوټر کې وینډوز7-8.1-10 له Windows CD څخه انسټال کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Windows installation from USB

د USB له لاري کمپیوټر ته د وینډو انسټالولو لپاره باید لومړی USB د وینډوز لپاره Boot یا جوړه شي چې د یوې Bootable USB د جوړولو لپاره لاندې درې شیانو ته ضرورت دی تر څو USB د وینډوز لپاره جوړه شي.

- USB چې سایز یې 8GB او یا له دې څخه زیات وي.
- Windows ISO File
- ISO2Disk سافټویر

Windows ISO file: دا پایل مونږ له دوه لارو څخه ترلاسه کولی شو اول د انټرنیټ له لارې او دوهم کله چې مونږ غواړو چې Windows iso file په خپله جوړ کړو نو ددې کار د ترسره کولو لپاره دوه شیانو ته ضرورت دی.

- Windows CD
- Ultra ISO سافټویر

د Ultra ISO سافټویر مونږ له دوه لارو څخه ترلاسه کولی شو اول د انټرنیټ له لارې او دوهم د Windows CD له لارې چې اوس مهال دا سافټویر په هره Windows CD کې موجود وي چې د Ultra Iso premium Edition په نوم پولډر کې موجود وي چې انسټالول او استعمال یې په لاندې ډول دی.

(1) په لاندې پرده کې تاسو هغه پولډر وینی چې د Ultra ISO setup په کې موجود دی په دې پولډر باندې ډبل کلیلک وکړئ چې خلاص شي.

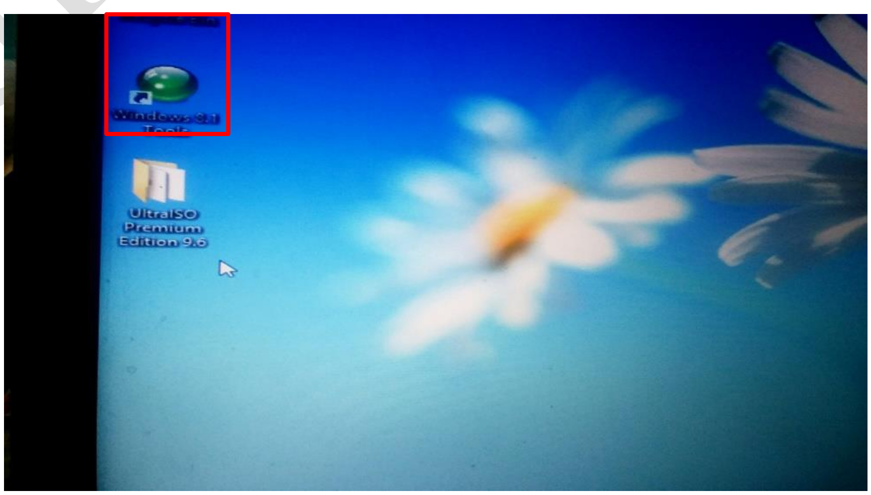

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) له پاس پردي څخه وروسته په لاندي پرده کي په Setup.exe باندي ډبل کليک وکړئ.

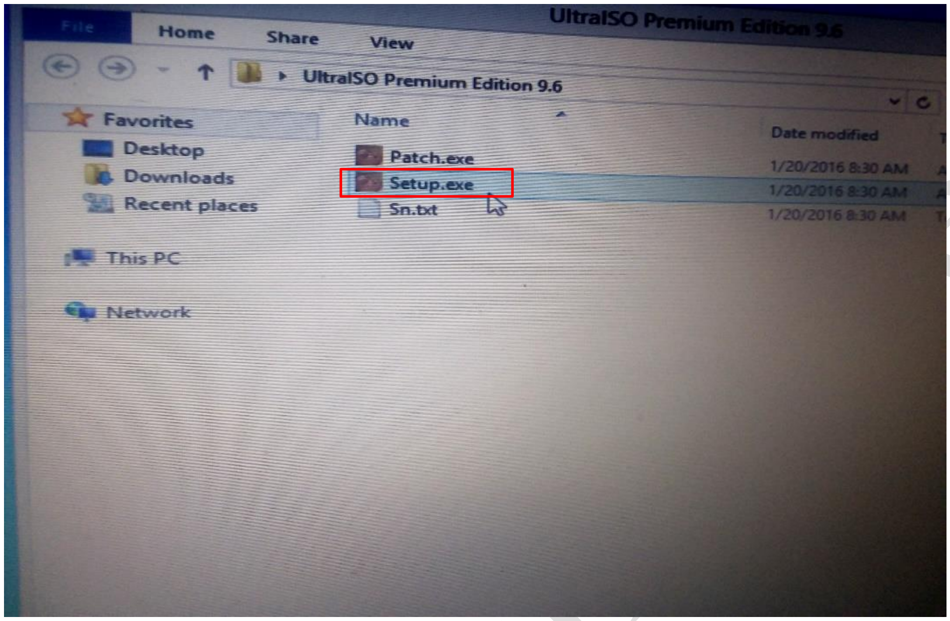

(3) په لاندي پرده کي په OK باندي کليک وکړئ

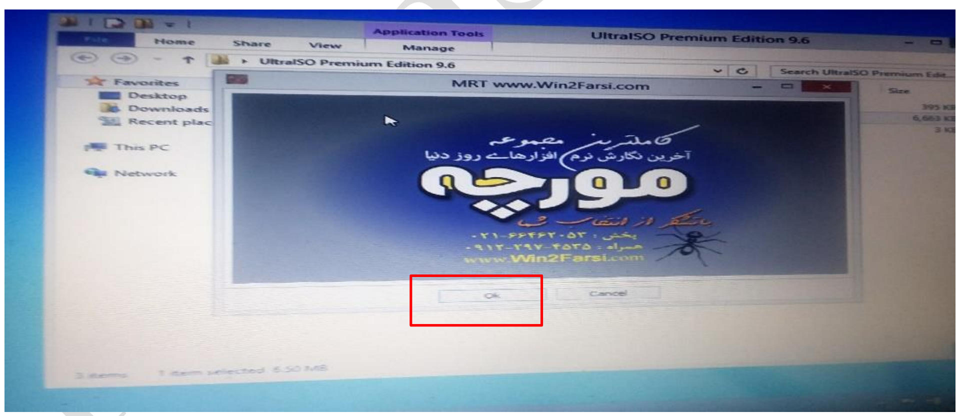

(4)

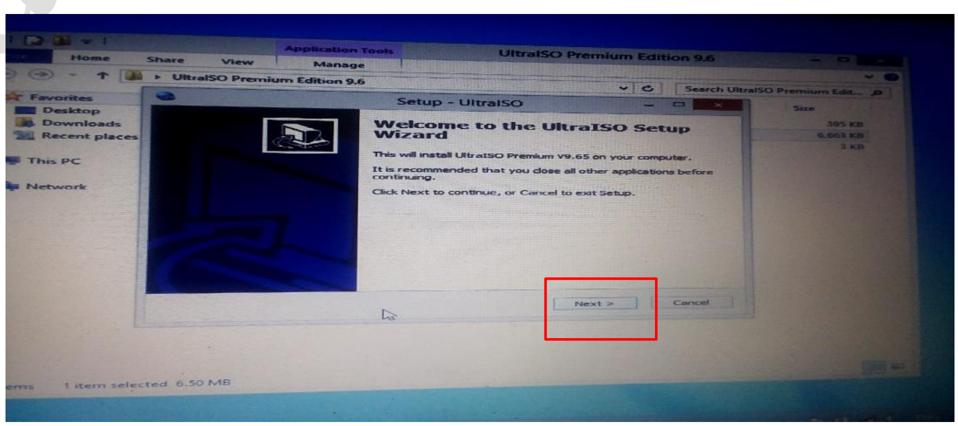

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5)

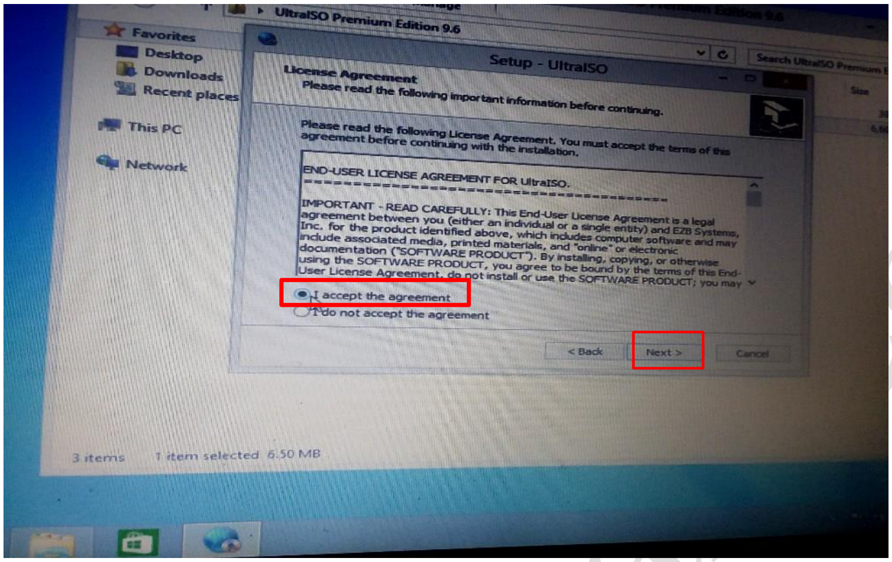

(6)

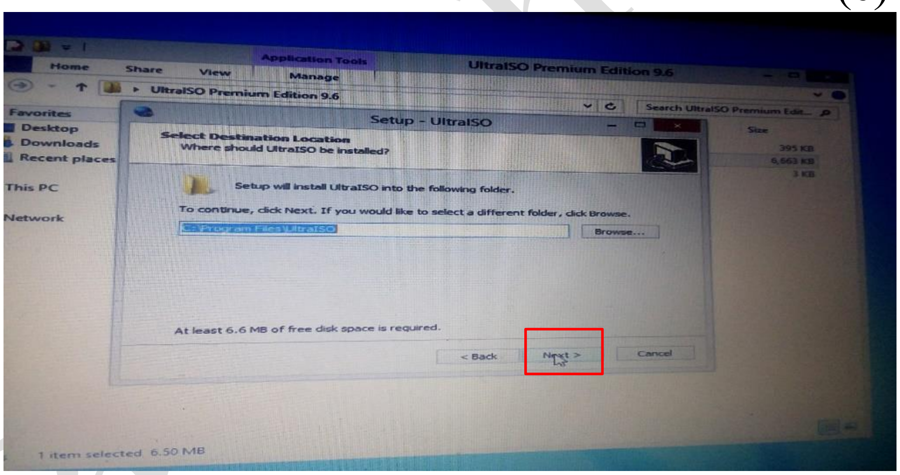

(7)

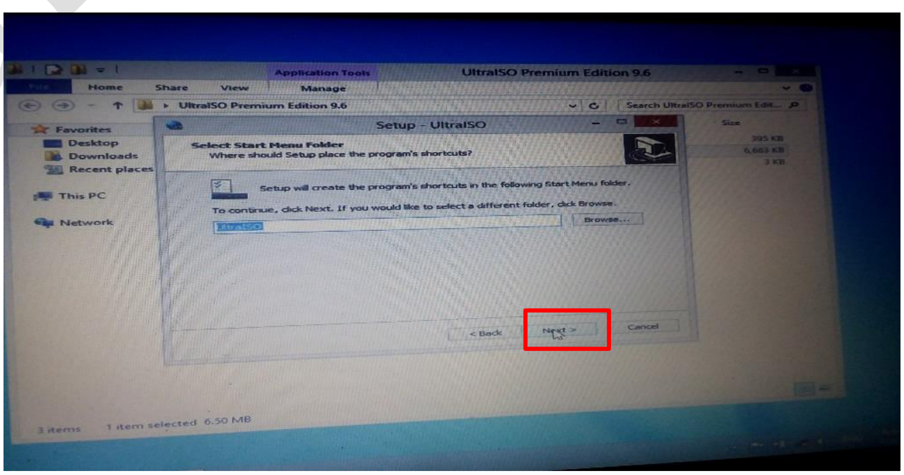

(c) ketabton.com: The Digital Library

(8)

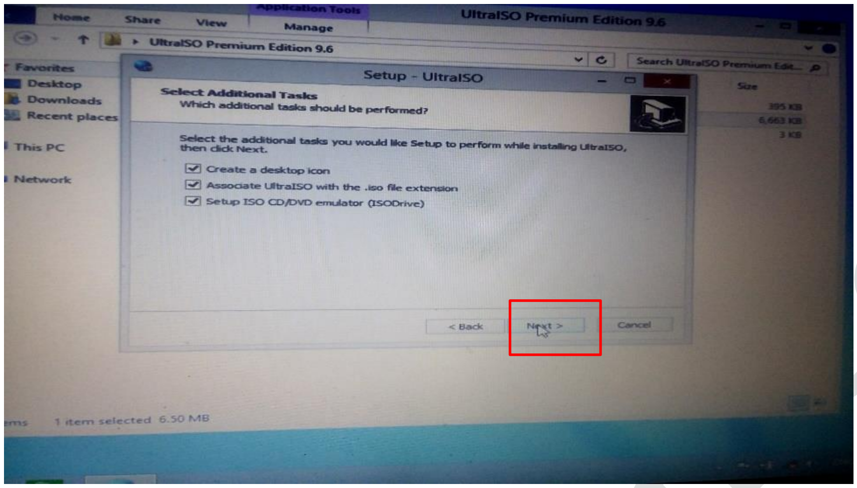

(9)

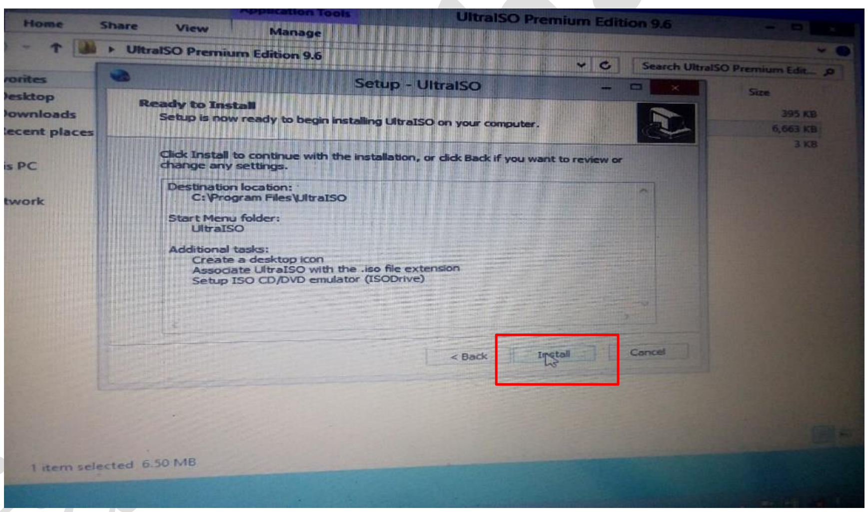

(10) Finish باندي کلیک وکړی

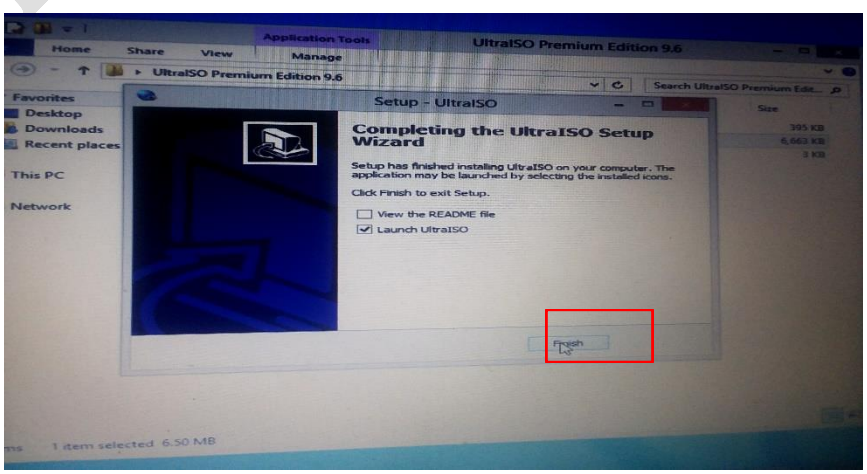

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپه اخره کي په لاندي میسج کي په OK باندي کلیک وکړ

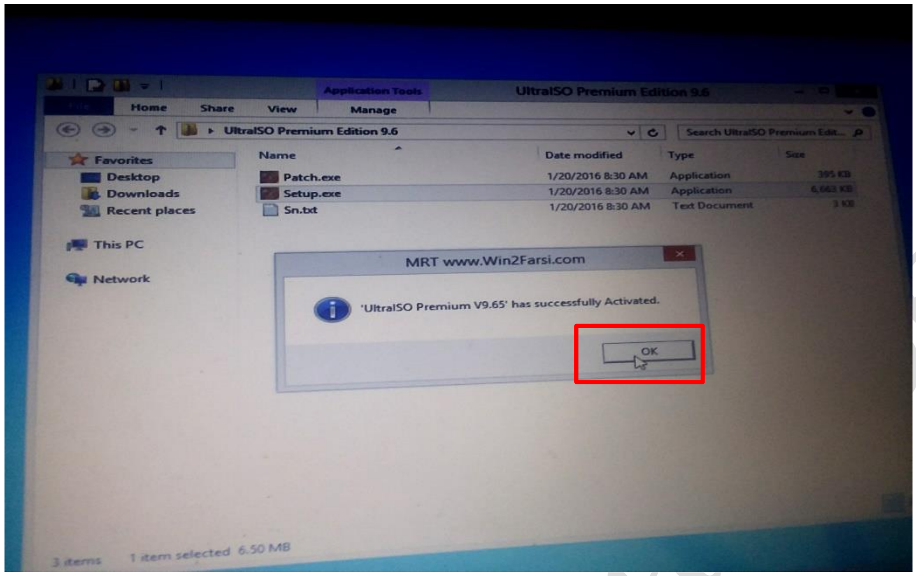

چي د Ok په کلیک کولو سره به ستاسو په کمپیوټر کي Ultra Iso سافټویر انستال شي او لاندي پرده به خلاصه شي . څرنګه چي د Windows ISO پایل د جوړولو لپاره د Ultra iso سافټویر او Windows CD ته ضرورت دی او څرنګه چي Ultra iso سافټویر مو خلاص کړو نو اوس چي تاسو هره Windows CD لری خپل کمپیوټر ته یي په صحیح ډول داخل کړی او د Ultra iso سافټویر په لاندنی پرده کي په نښه شوي شکل باندي کلیک وکړی.چي د CD شکل لري

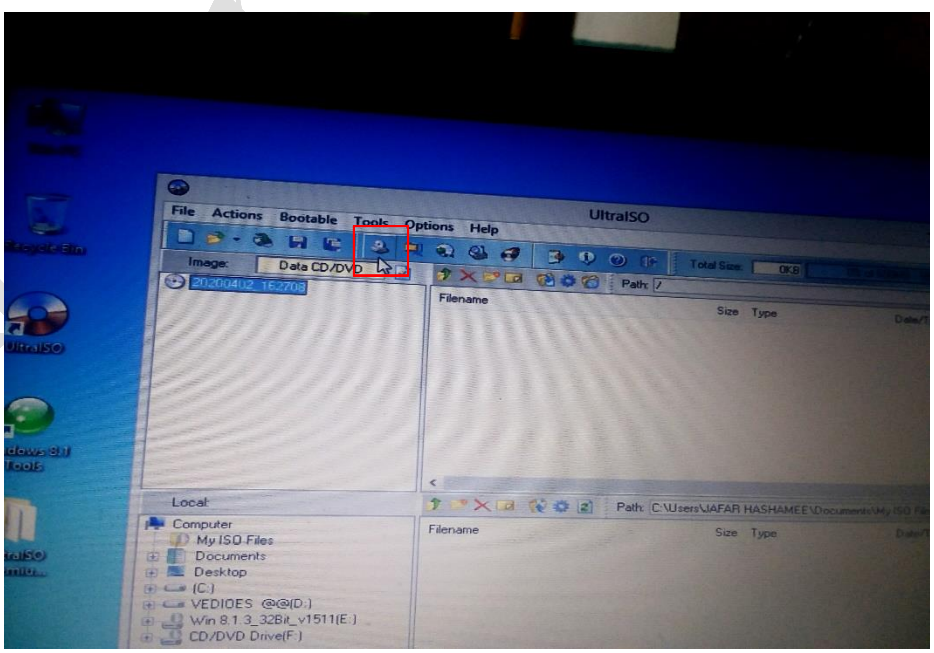

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندي پرده کي په Make باندي کلیک وکړئ او 20 دقیقي او یا له دي څخه زیات او یا کم انتظار وکړئ.

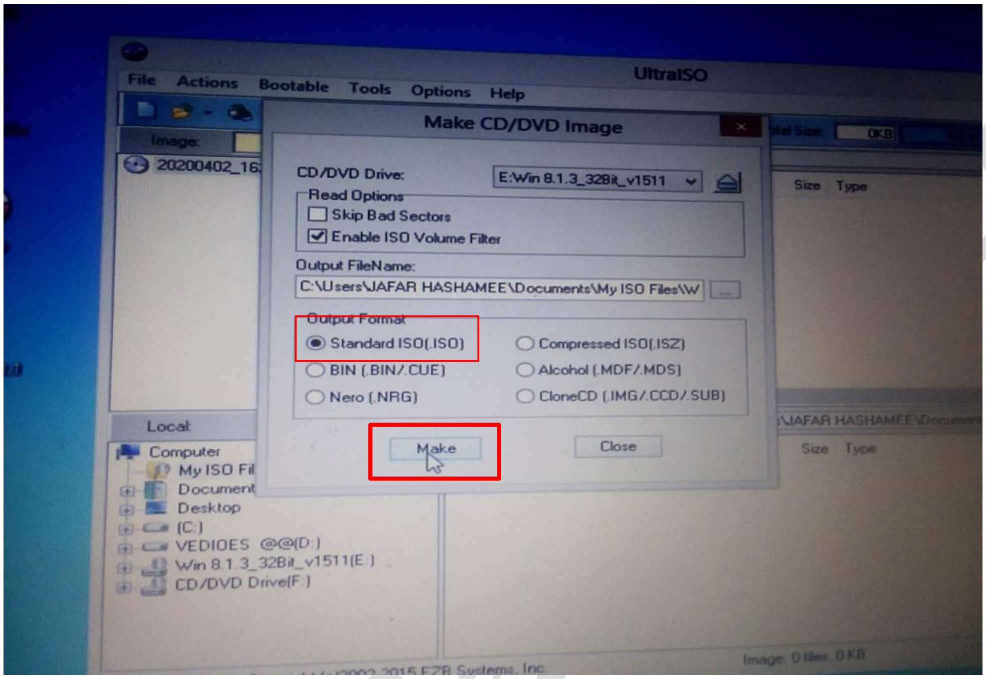

د پورته کار په تر سره کولو سره به لاندي کړښه روانه شي او کله چي دغه کړښه پوره شو تاسو ته به یو میسج درکړل شي او په دغه میسج کي به په NO باندي کلیک وکړئ او CD به له کمپیوټر څخه اوباسئ.

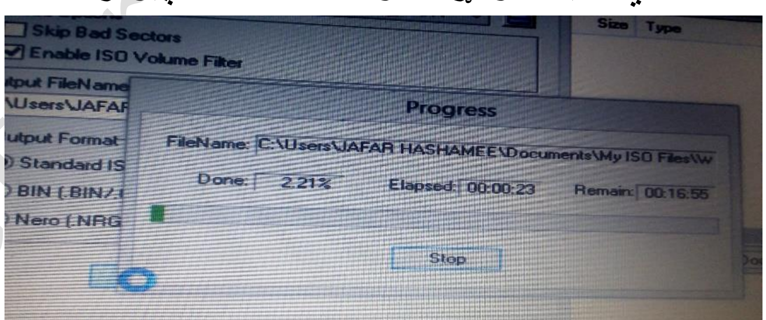

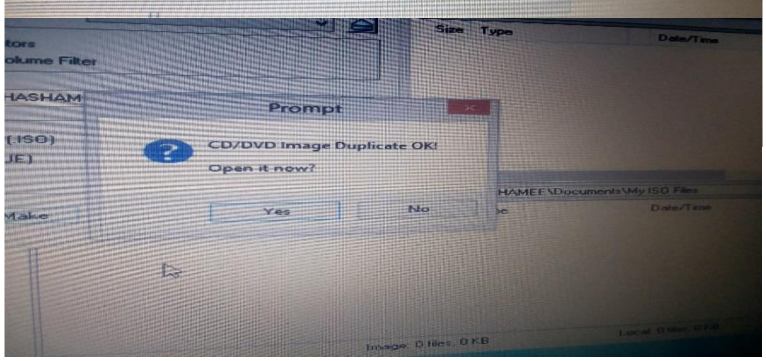

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله مو چي پورته ټول کارونه یا مرحلې په کامیابۍ سره ترسره کړي نو ستاسو Windows iso file به جوړ شي چي په لاندي طریقه یي پیدا کولی شی. په لاندي برخه کي ډبل کلیک په This pc باندي وکړئ

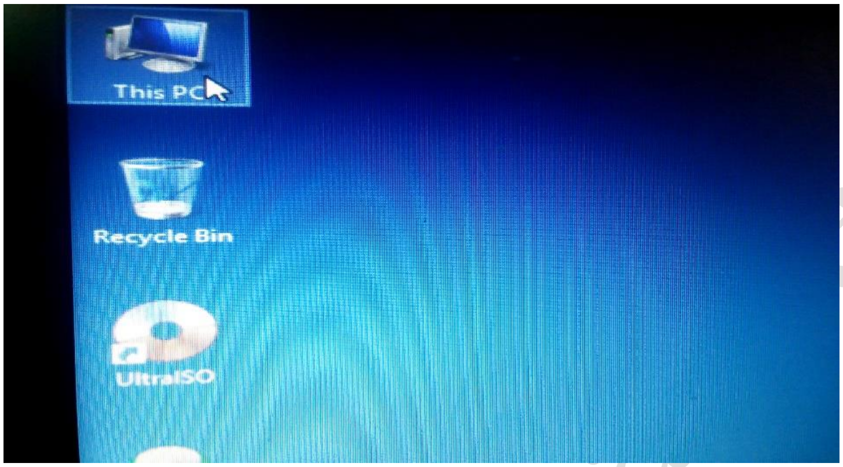

(2)

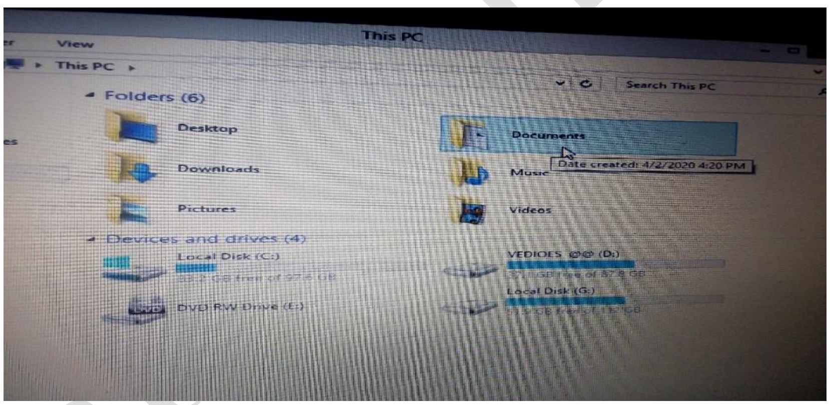

(3)

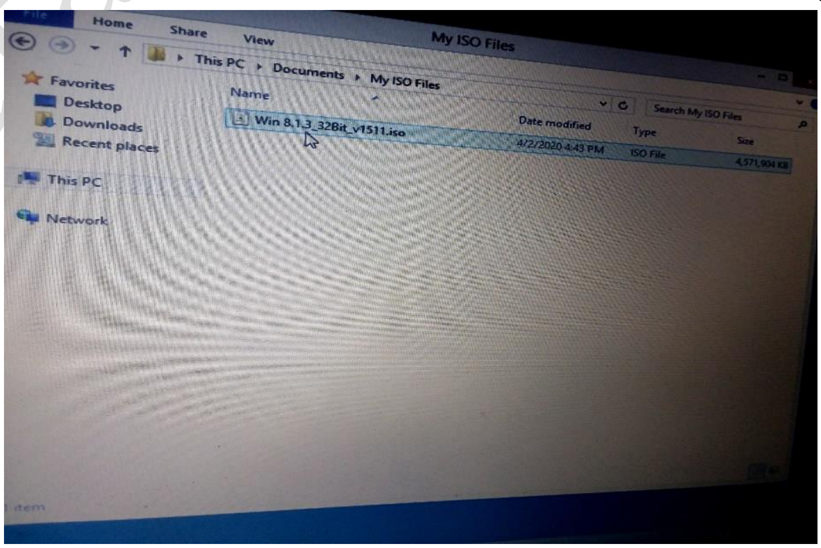

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته پرده کي ستاسو جوړ شوی ISO پایل ښکاریږي چي تاسو کولی
شئ دا پایل هر ځای ته کاپي کړئ. او همدارنګه په دي طریقو سره تاسو
کولی شئ له هري Windows CD څخه دهغه وینډوز لپاره ISO پایل
جوړ کړئ او د USB په جوړولو کي یي استعمال کړئ.

Making Bootable USB for Windows 10-8.1-7

د USB د جوړولو لپاره تر څو د وینډوز کولو لپاره جوړه یا چمتو شي نو ددي کار د ترسره کولو لپاره 3 شیانو ته ضرورت دی چي په لاندي ډول ذکر شوي دي.

- USB 8GB
- Windows ISO file
- ISO2Disk سافټویر

څرنګه چي پورته ذکر شوي شیانو څخه مونږ دوه شیان چي USB او Windows ISO file چي مخکي مو له Windows CD څخه جوړ کړو .

اوس ددي لپاره چي د Windows ISO file یوزبي یا USB ته لوډ کړو نو ددي کار د ترسره کولو لپا یو سافټویر چي ISO2Disk

نوميږي له انټرنیټ څخه ډاونلوډ کوو چي انسټالیشن او استعمال یي په لاندي ډول دی.

(1)ډبل کلیک په لاندي Setup باندي

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

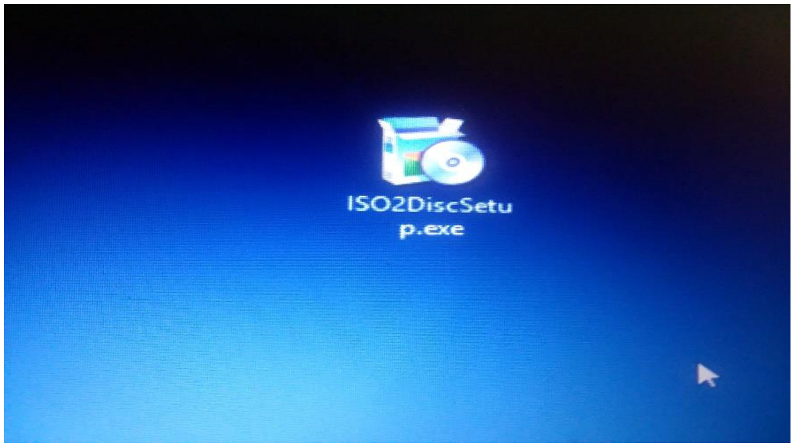

(2)

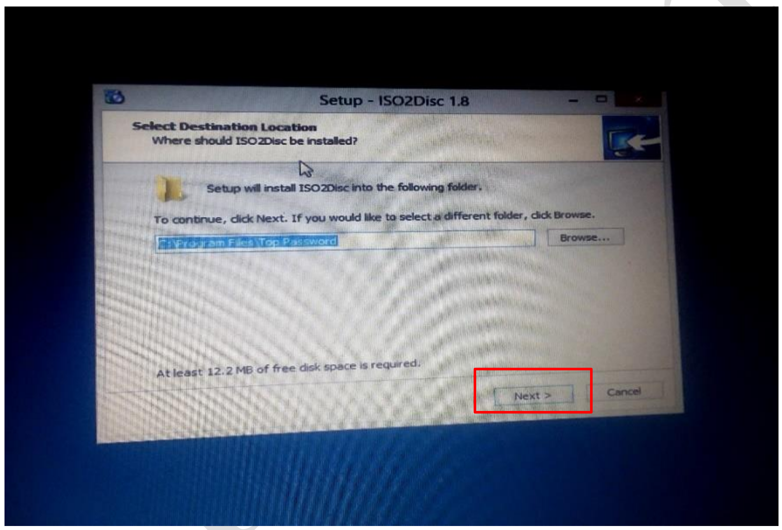

(4)

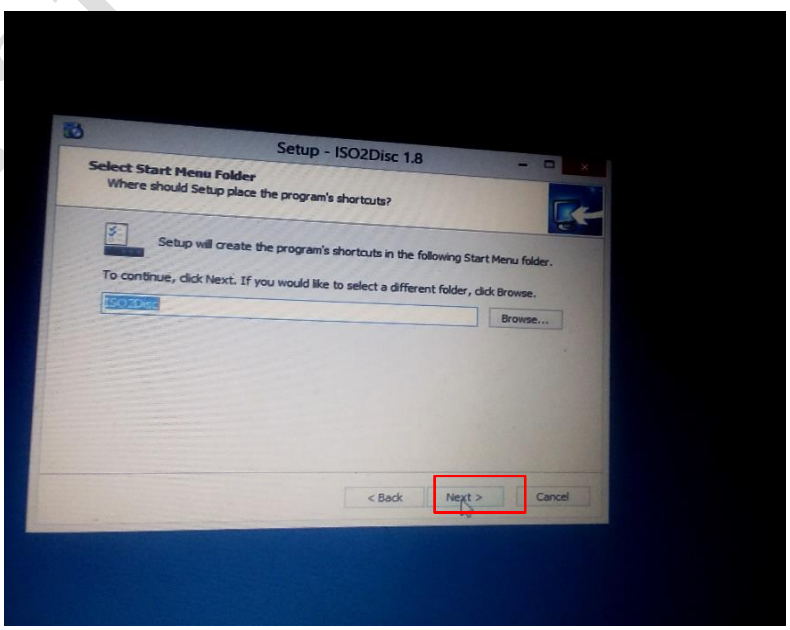

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5)

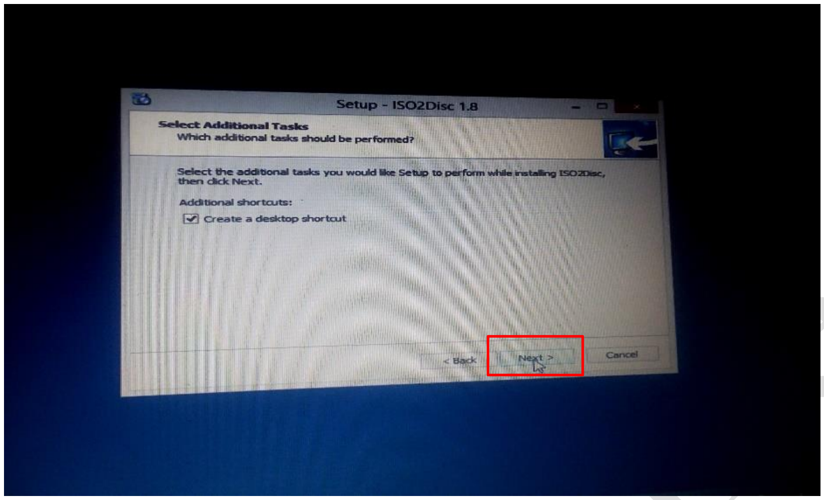

Install (6)

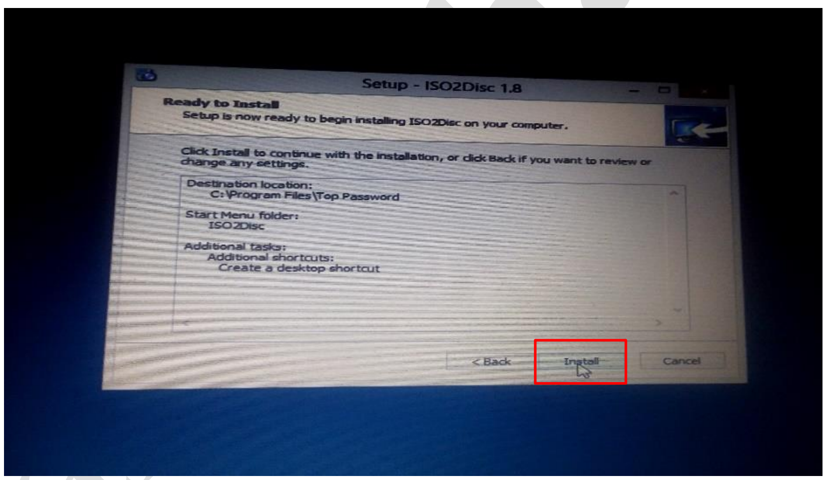

Finish (7)

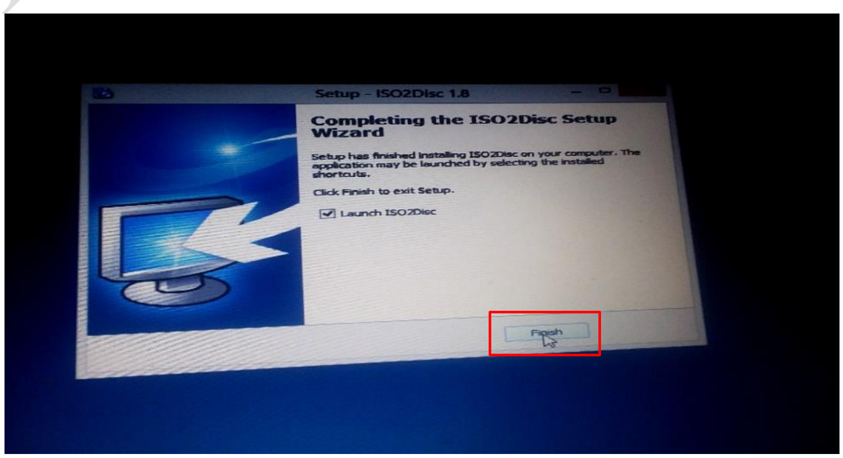

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي مو پورته مرحلي په کامیابۍ سره ترسره کړي او په پورته پرده
کي مو په Finish باندي کلیک وکړو نو ستاسو سافټویر به انسټال شي او
لاندي پرده به خلاصه شي په لاندي پرده کي :ISO Image بکس ته د
Windows ISO File هغه پایل چي تاسو یي لرۍ د هغه د راوستلو لپاره
په Browse باندي کلیک وکړۍ .

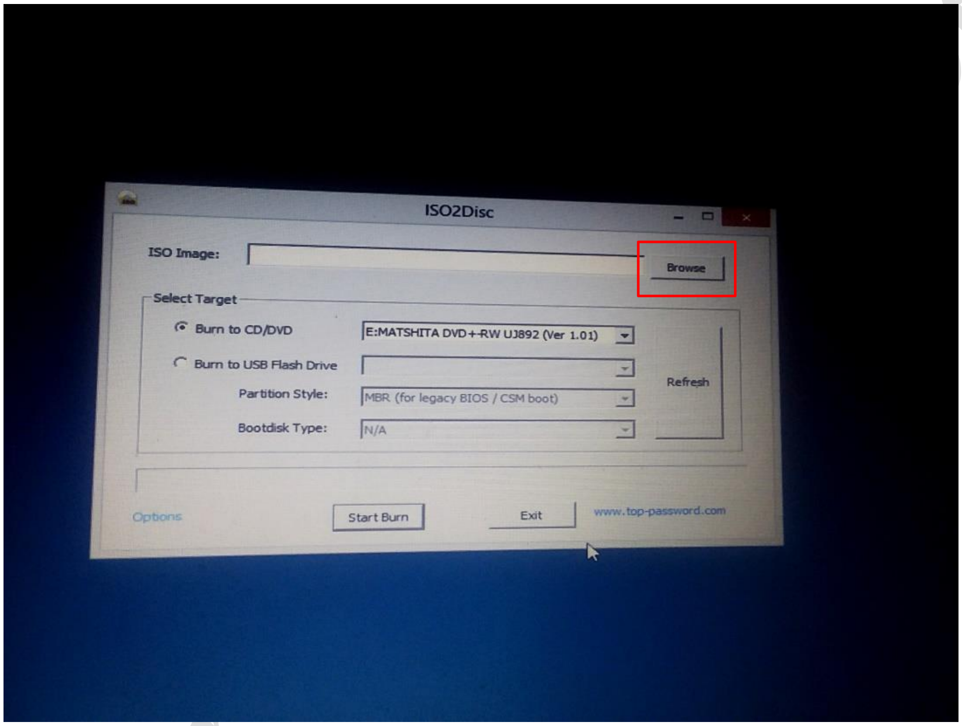

کله مو چي په پورته بکس کي په Browse باندي کلیک وکړو له هغه
څخه وروسته لاړ شۍ هغه پولډر ته په کوم کي چي ستاسو سره د
Windows ISO file موجود وي هغه پایل انتخاب کړۍ او وروسته بیا په
Open باندي کلیک وکړۍ تر څو ستاسو انتخاب شوی پایل د
ISO Image بکس ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

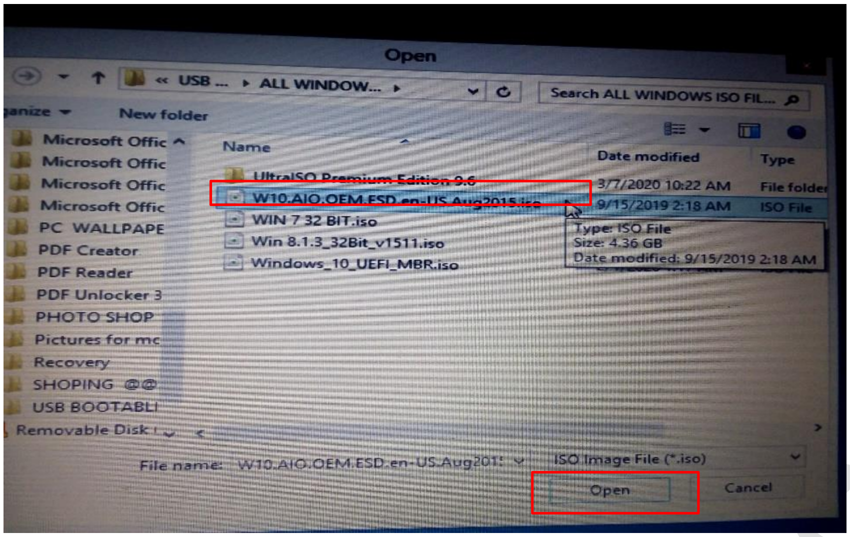

کله مو چي پورته کار ترسره کړو نو په دي سره به ستاسو انتخاب شوی Windows ISO File به ISO Image بکس ته راشي چي په لاندي ډول يي ليدلی شی.

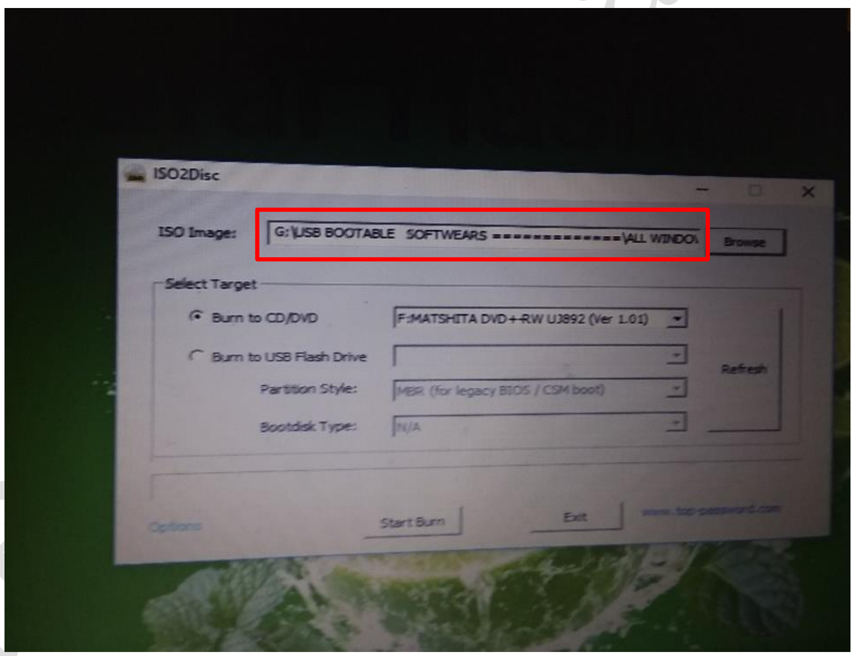

کله چي پورته مرحله ترسره شوه بيا خپل کمپيوټر ته USB په صحيح ډول داخل کړی او په لاندي پرده کي په Refresh بټن باندي کليک وکړی تر څو ستاسو داخل شوی USB سايز په لاندي بکس کي ښکاره شي تر څو دا معلومه شي چي ستاسو USB په صحيح ډول داخل شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

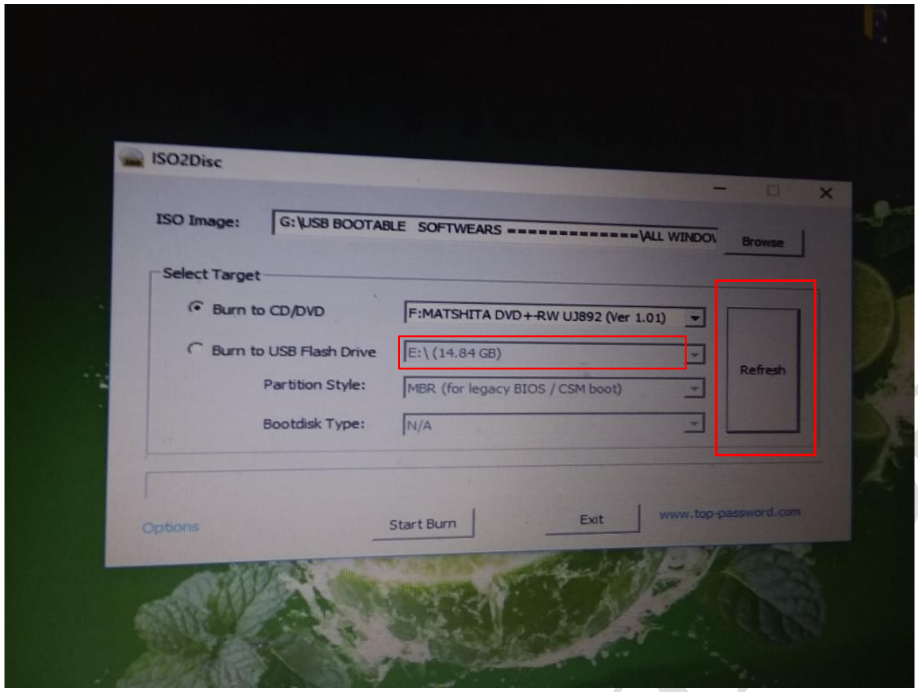

کله مو چي پورته کار ترسره کړو بیا وروسته په لاندي پرده کي Burn to USB flash Drive ته ټکی On یا ولګوی او وروسته په Start Burn باندي کلیک وکړی.

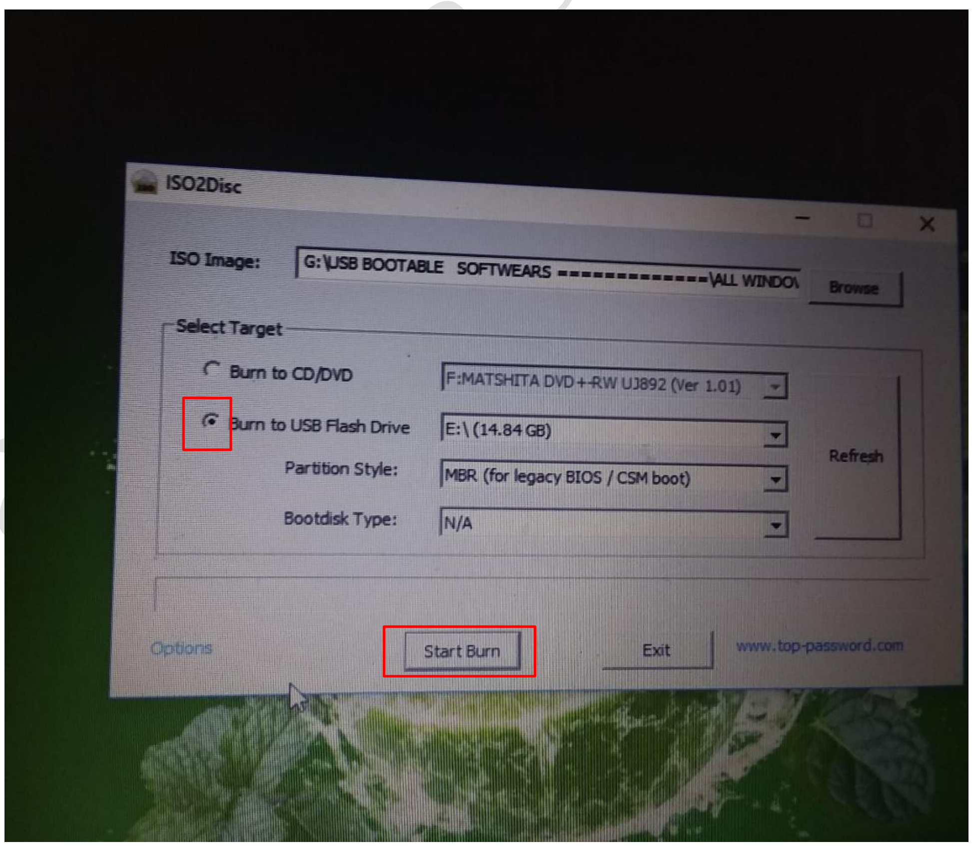

(c) ketabton.com: The Digital Library

او وروسته په Yes باندي کليک وکړئ

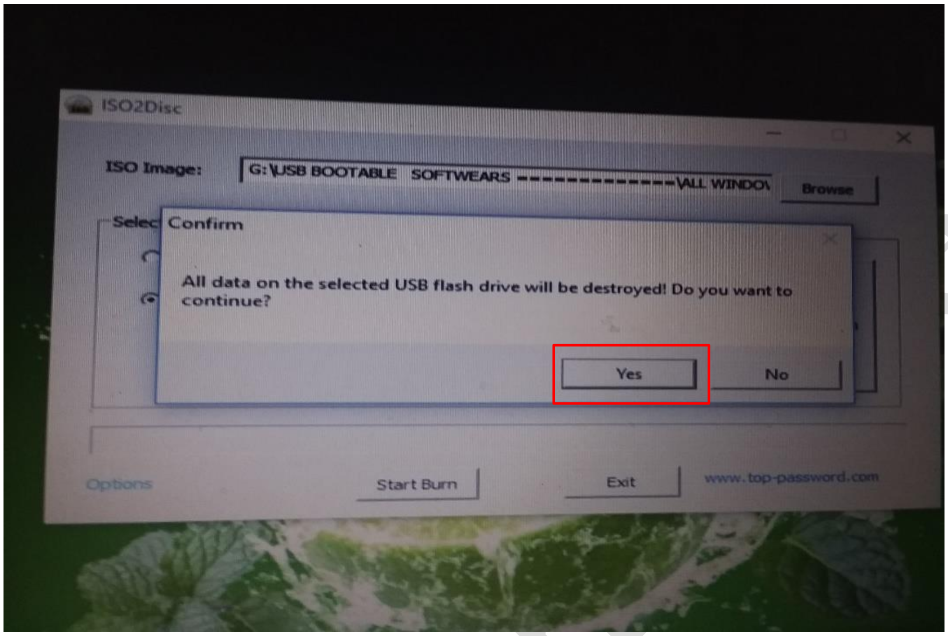

کله مو چي په پورته پرده کي په Yes باندي کليک وکړ لاندي کرښه به روانه شي او بيا 20 او يا 30 دقيقي انتظار وکړئ تر څو دا کرښه ور سيرې او ستاسو USB د وينډوز کولو لپاره تياره شي.

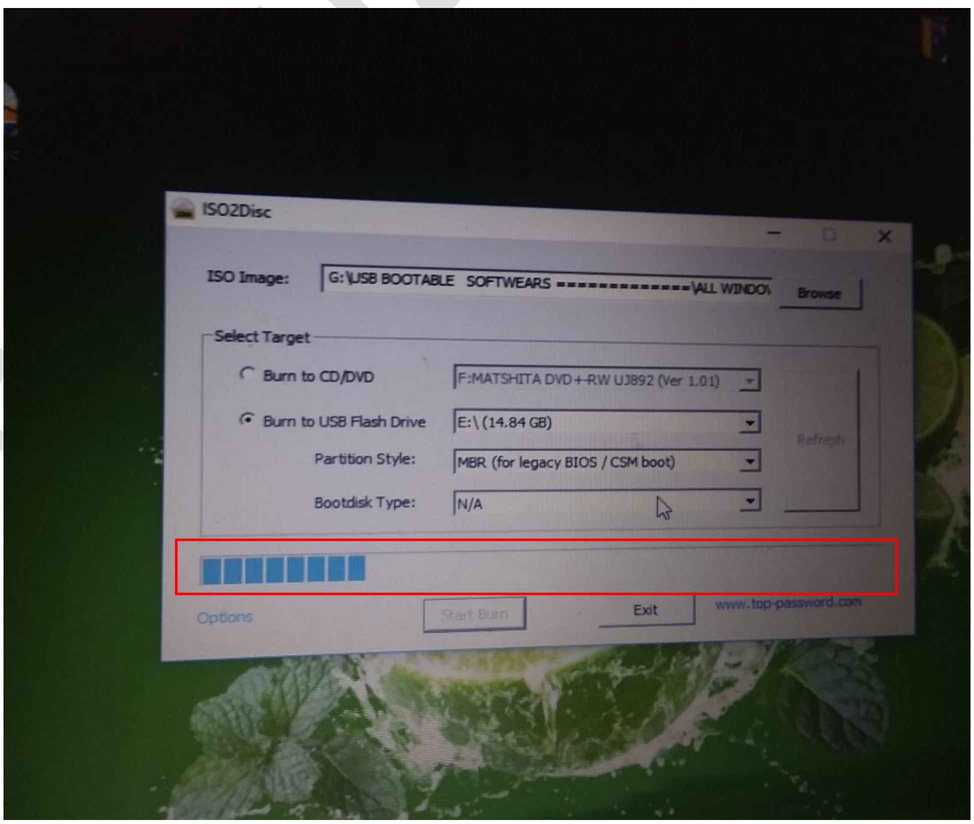

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي پاس کرښه پوره شوه په لاندي پرده کي په OK باندي کليک وکړی او خپله USB له کمپيوټر څخه اوباسی .

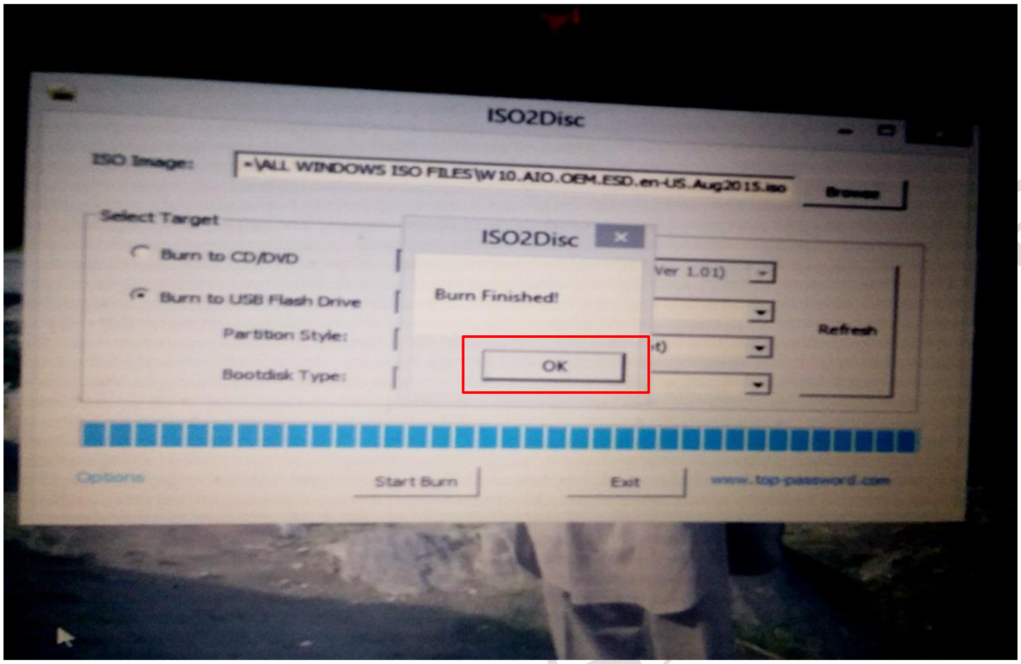

يادوونه : همدارنګ اوس تاسو کولی شی چي ددي USB له لاري هر ځای ،هرکله،او هر کمپيوټر ته وينډوز وکړی . څرنګه چي مونږ دلته د Windows 10 لپاره USB جوړه کړه خو په هر حال د پورته طريقو په عملي کولو سره تاسو کولی شی د هري وينډوز لپاره ځان ته USB جوړه کړی د خپلي خوښي Windows لپاره د هغه Windows ISO file راواخلی او پورته عمليي وربادي ترسره کړی ترڅو ستاسو د USB وينډوز لپاره جوړه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Windows 10 Installition from USB

ددي کار د ترسره کولو لپاره Bootable USB د وینډوز 10 لپاره په کار ده چي مونږ په پورته ډول جوړه کړه چي اوس مهال مونږ سره موجوده ده

د USB له لاري د وینډوز د انسټالولو طریقي په لاندي ډول دي .

خپله د Windows لپاره جوړه شوي USB راواخلئ او هغه کمپيوټر ته یې په صحیح ډول داخل کړئ کوم ته چي وینډوز کوئ یا انسټالوئ کله مو چي USB کمپيوټر ته داخله کړه خپل کمپیوټر Restart کړئ اوپه دغه وخت کي زر تر زره د Dell کمپیوټرونو لپاره F12 او د hp کمپیوټرونو لپاره F9 بټن په پرلپسي ډول څو واري ووهئ تر څو لاندي پرده ښکاره شي کله چي لاندي پرده ښکاره شوه USB Storage Device انتخاب کړئ او وروسته بیا د Enter بټن ووهئ او بیا انتظار وکړئ.

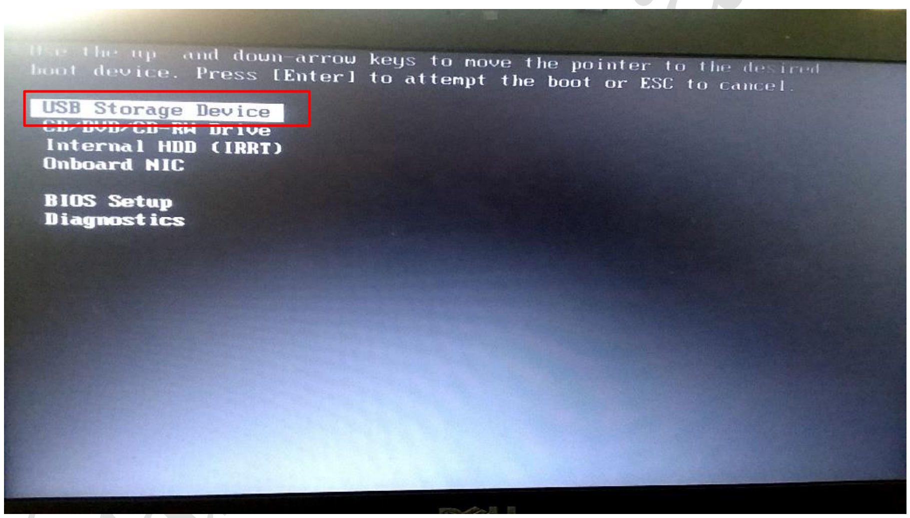

Next (2)

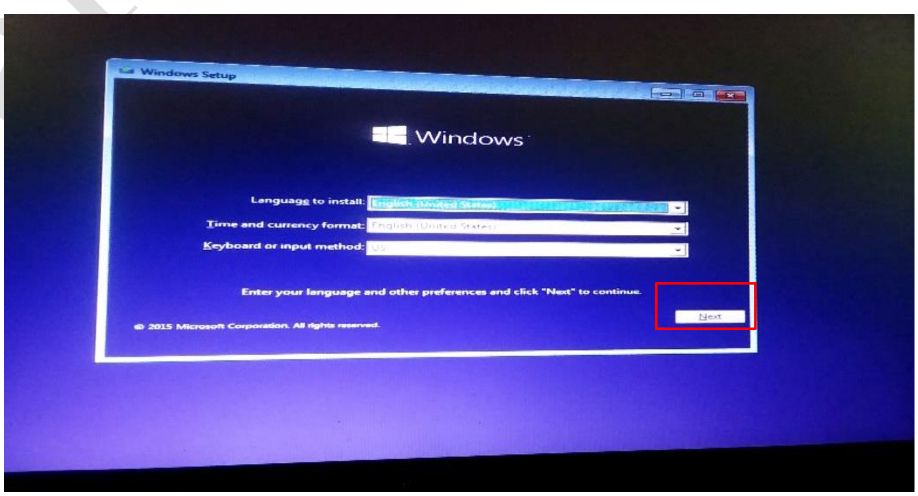

(c) ketabton.com: The Digital Library

Install now (3)

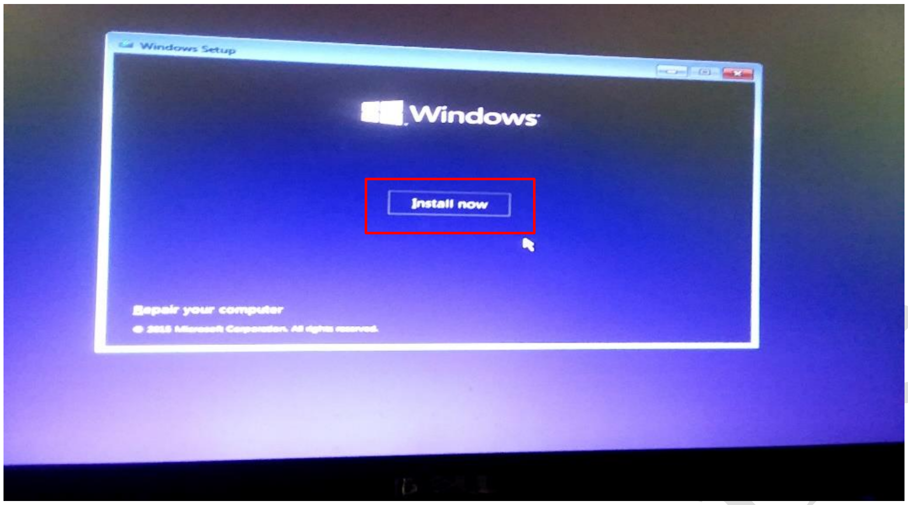

(4) په لاندي پرده کي که چيري ستاسود کمپيوترRAM څلور 4GB او يا له دي څخه پورته وي X64 انتخاب کړئ او که چيري ستاسو د کمپيوټر RAM له 4GB څخه کم وي X86 انتخاب کړئ او وروسته بيا په Next باندي کليک وکړئ.

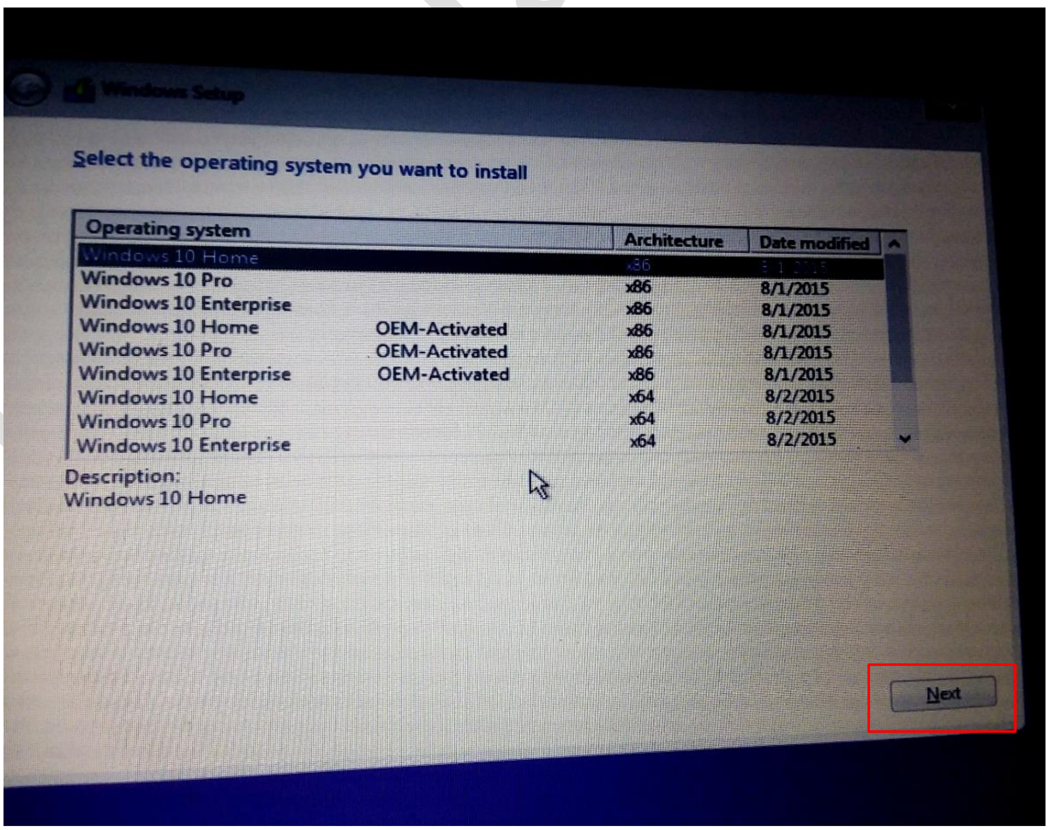

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5) Next ته تیک مارک ولګوی او بیا I accept the licence term

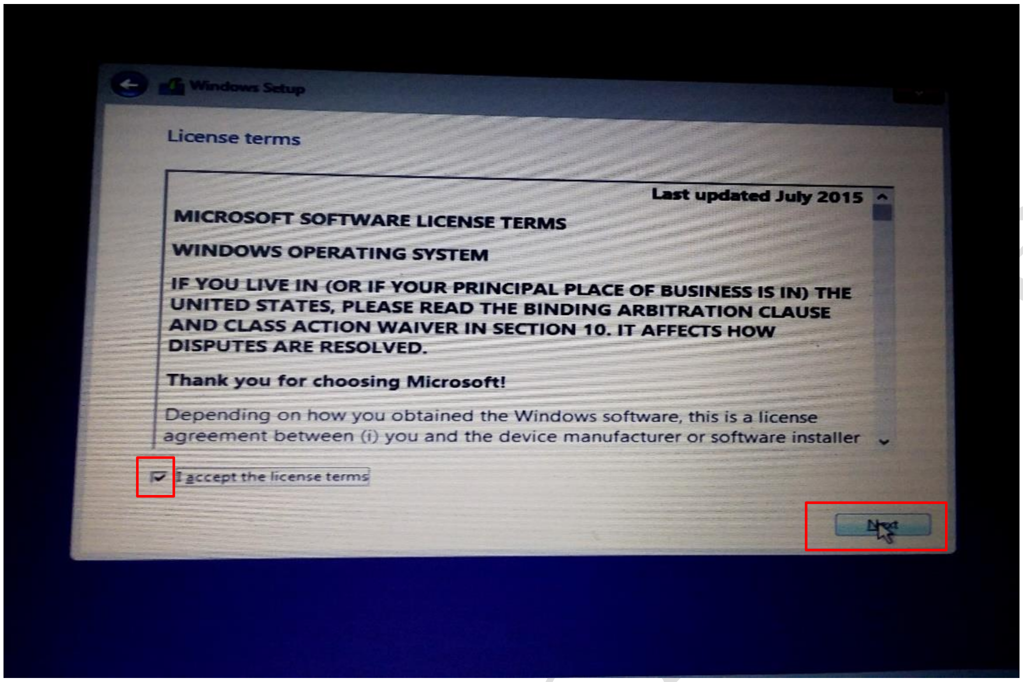

(6) لاندي په Custom : Install باندي کلیک وکړی

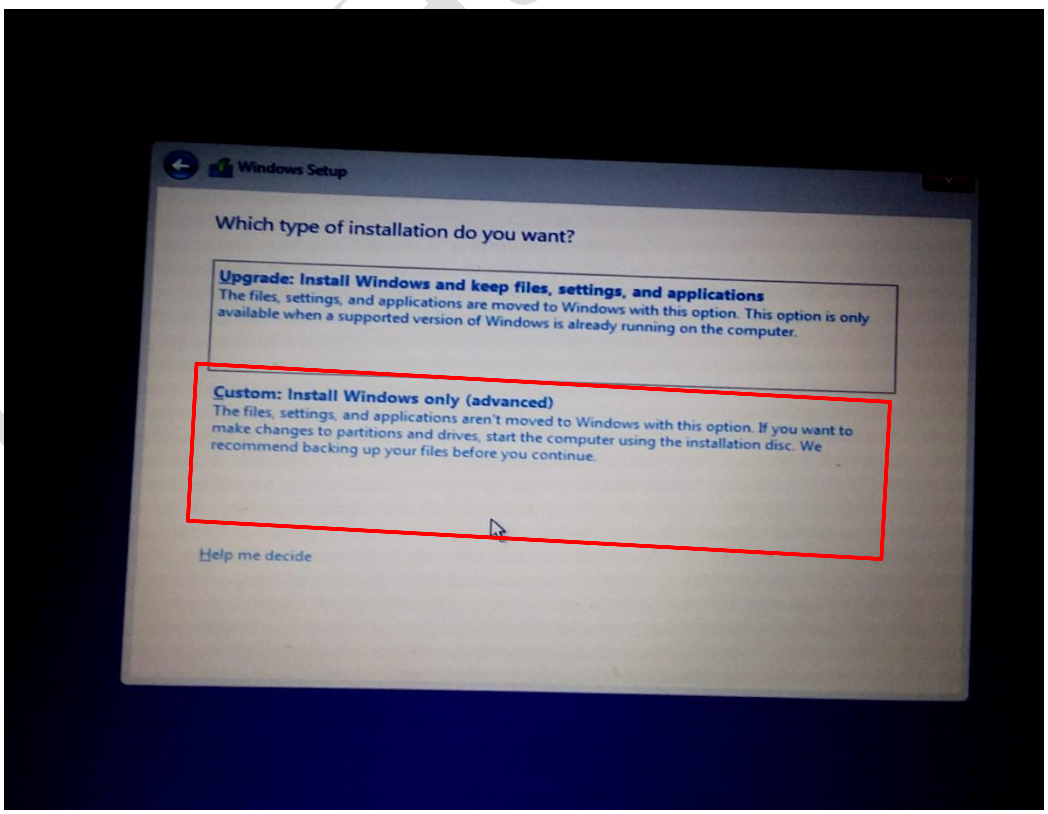

(c) ketabton.com: The Digital Library

(7) د زړي وینډوز د ختمولو لپاره هغه Drive انتخاب کړی په کوم کي چي زړه وینډوز انستال وي او وروسته بیا په Formate باندي کلیک وکړی او ورسره په OK کلیک وکړی چي زړه وینډوز ختمه شي.

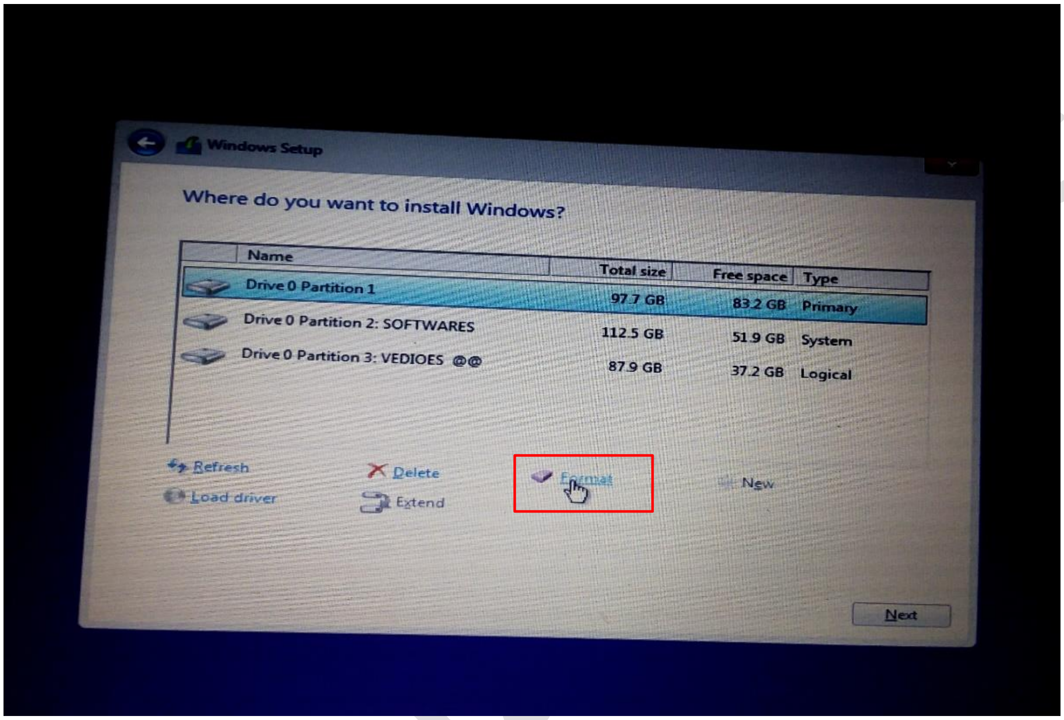

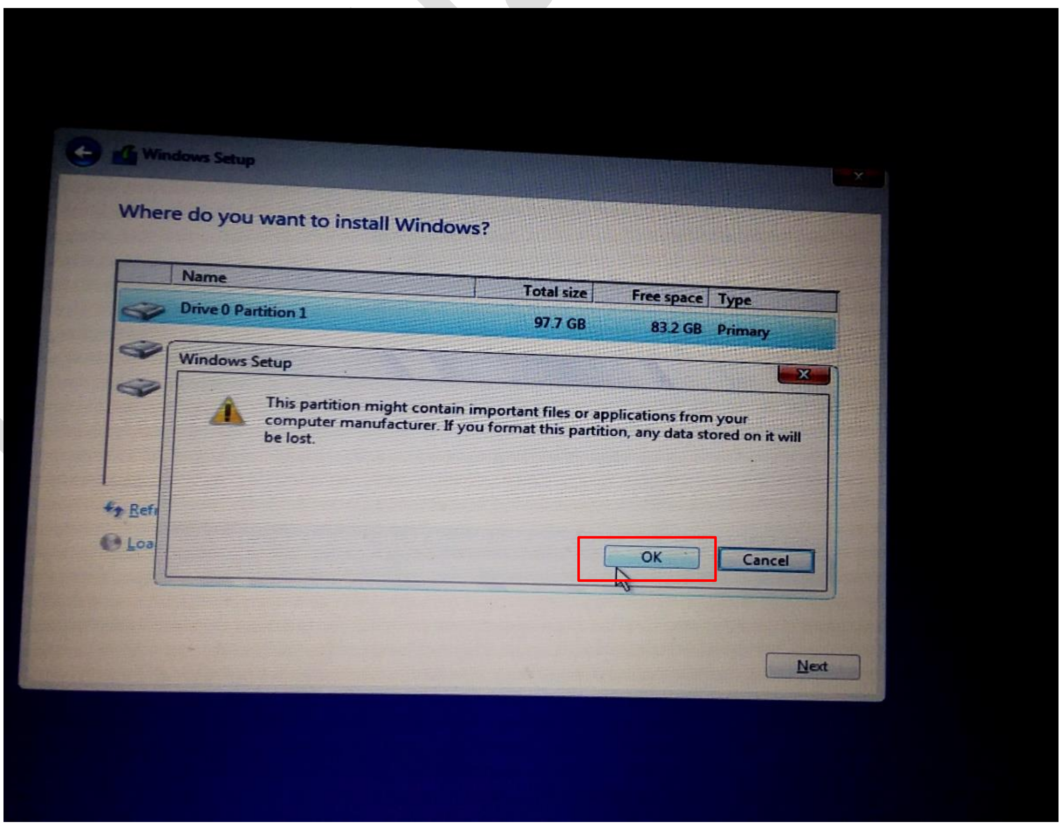

(c) ketabton.com: The Digital Library

(8) په لاندي پرده کي د نوي وينډوز لپاره د خپلي خوښ Drive انتخاب کړی او وروسته په Next باندي کليک وکړی.

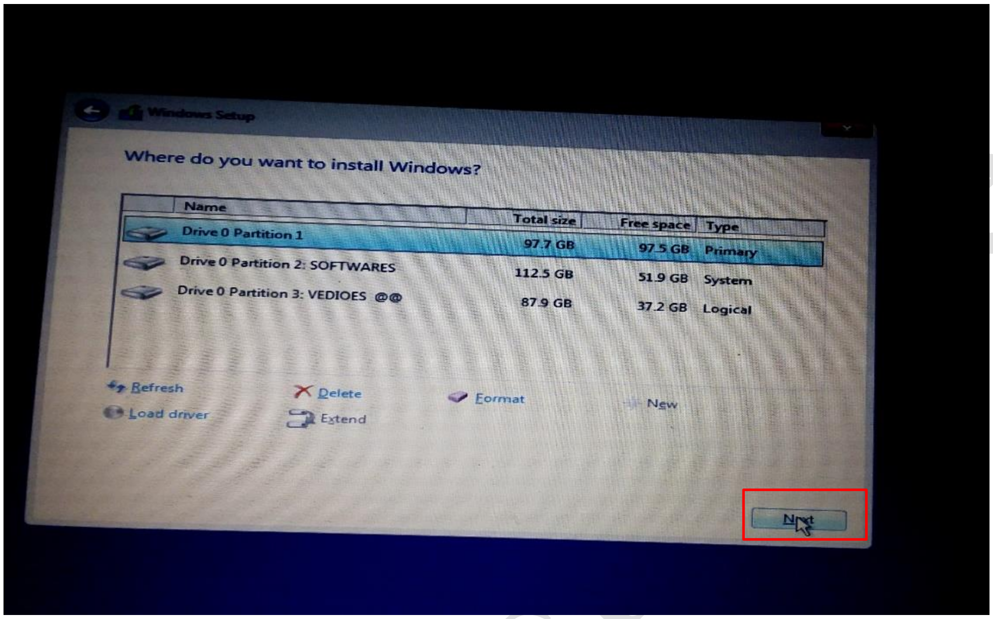

او له دي څخه وروسته د لاندي مرحلو د ترسره کولو لپاره کمپيوټر خپل سر ته پرېږدی او تاسو لاسوهنه مه کوی . په دي مرحله کي به ستاسو کمپيوټر څو واري Restart کيږي خو تاسو بايد هيڅ لاسوهنه ونه کړی.

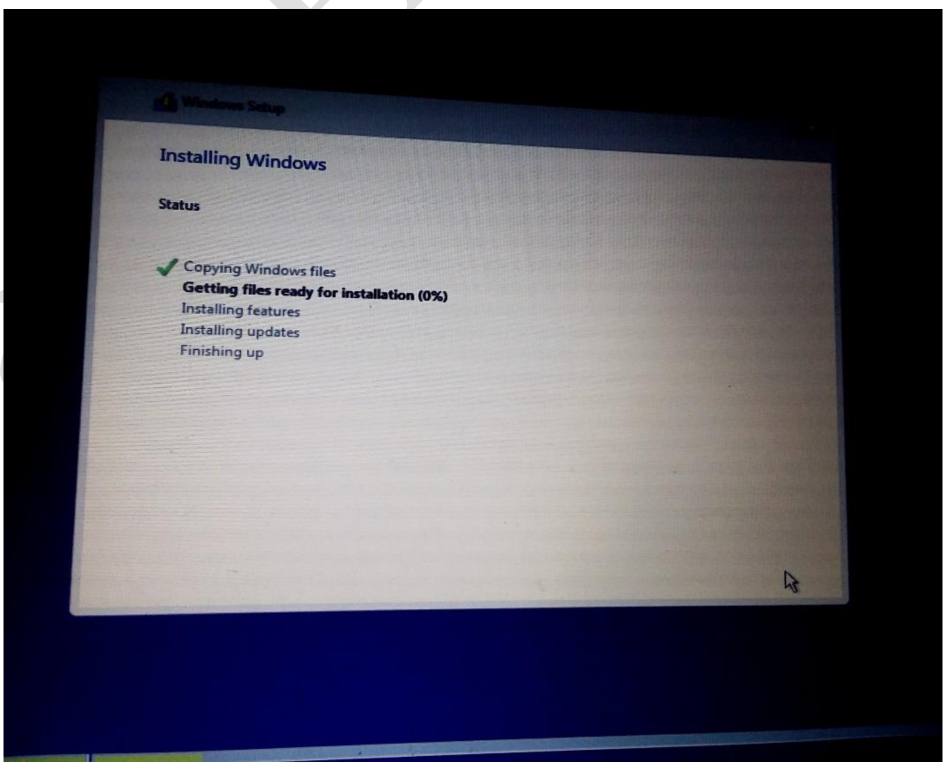

(c) ketabton.com: The Digital Library

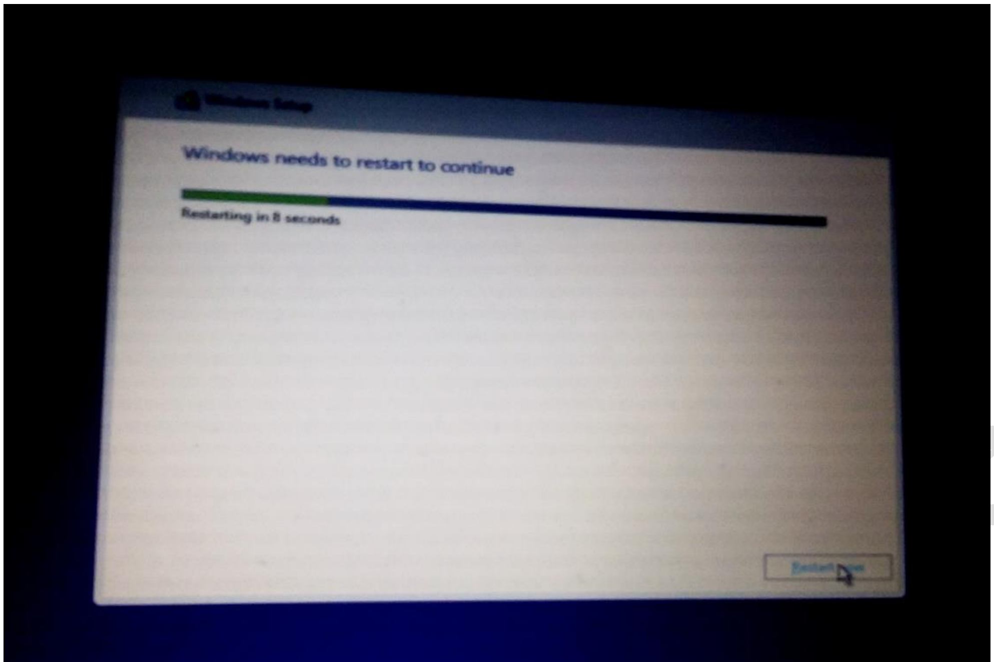

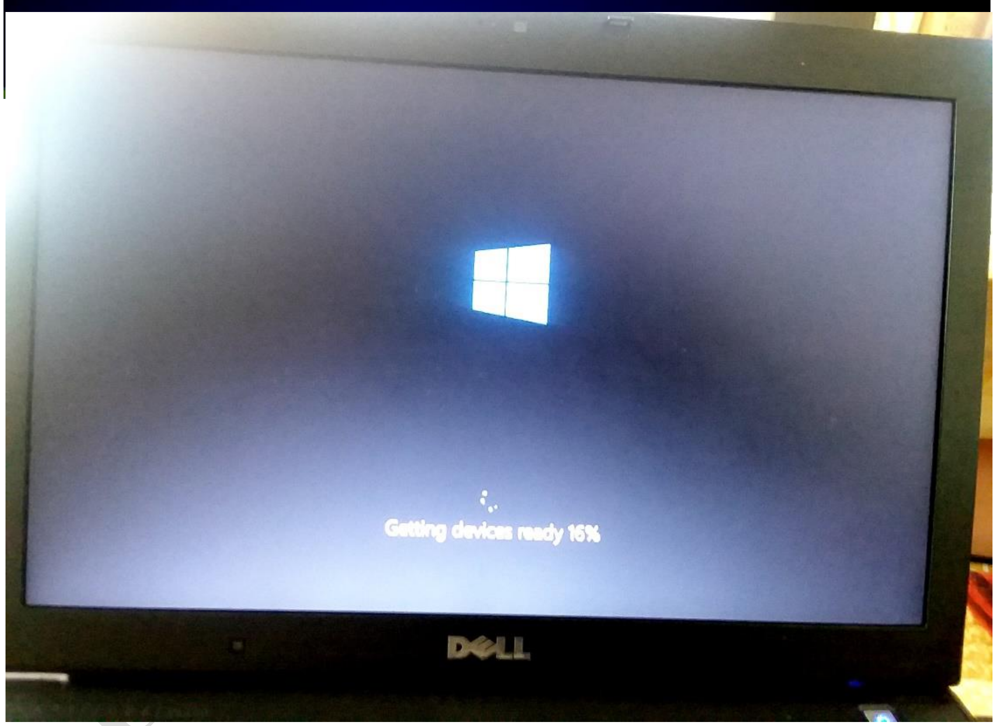

او کله چي کمپيوټر خپلي پورته مرحلي په اتوماد ډول اوپه کاميابی سره ترسره کړي نو په Windows 10 کي به بيا تاسو ته لاندي پرده ښکاره شي چي په لاندي پرده کي تاسو اول په Do This later باندي کليک وکړی او وروسته بيا په Next باندي کليک وکړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

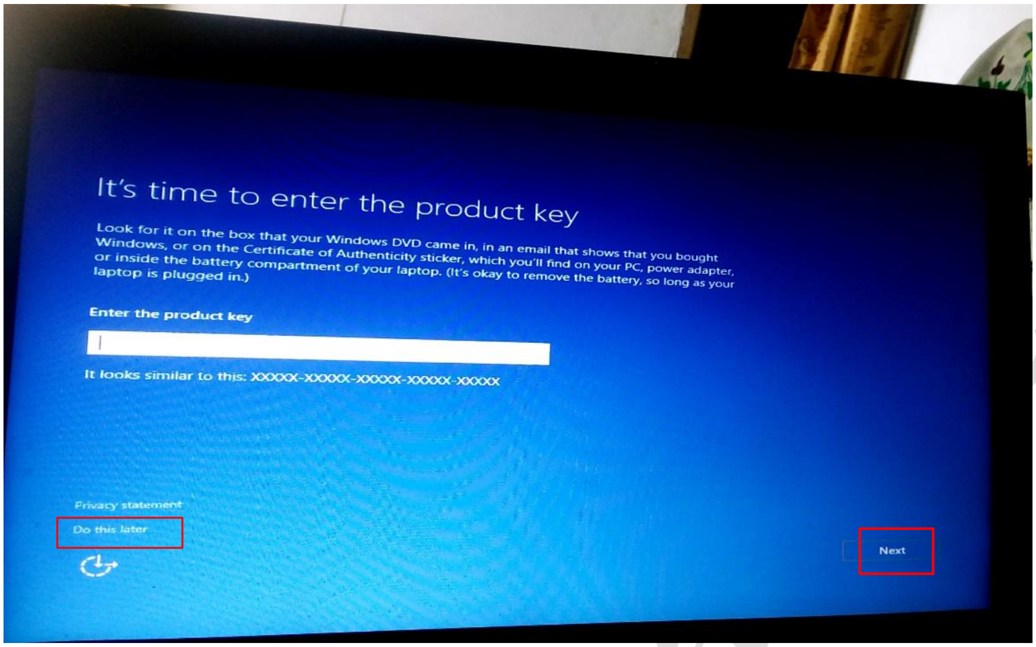

په لاندي پرده کي په Use Express Setting کلیک وکړی

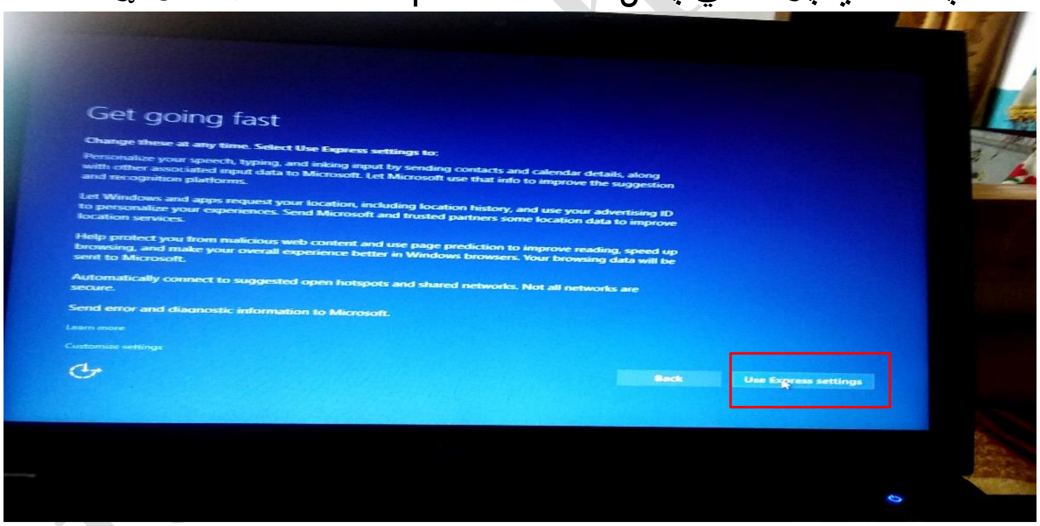

په لاندي پرده کي د کمپیوټر د استعمالوونکي نوم او پاسورډ ورکړی.

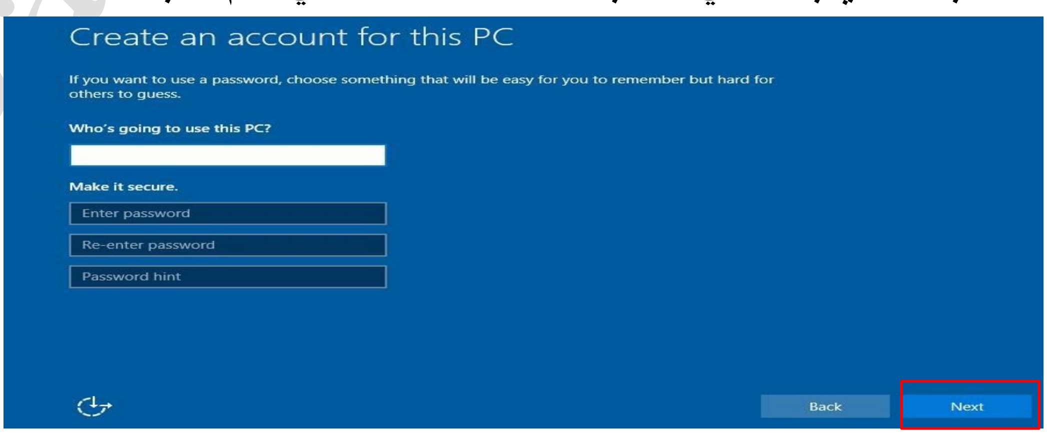

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورته مرحلو څخه وروسته انتظار وکړئ تر څو ستاسو وینډوز مکمل شي.

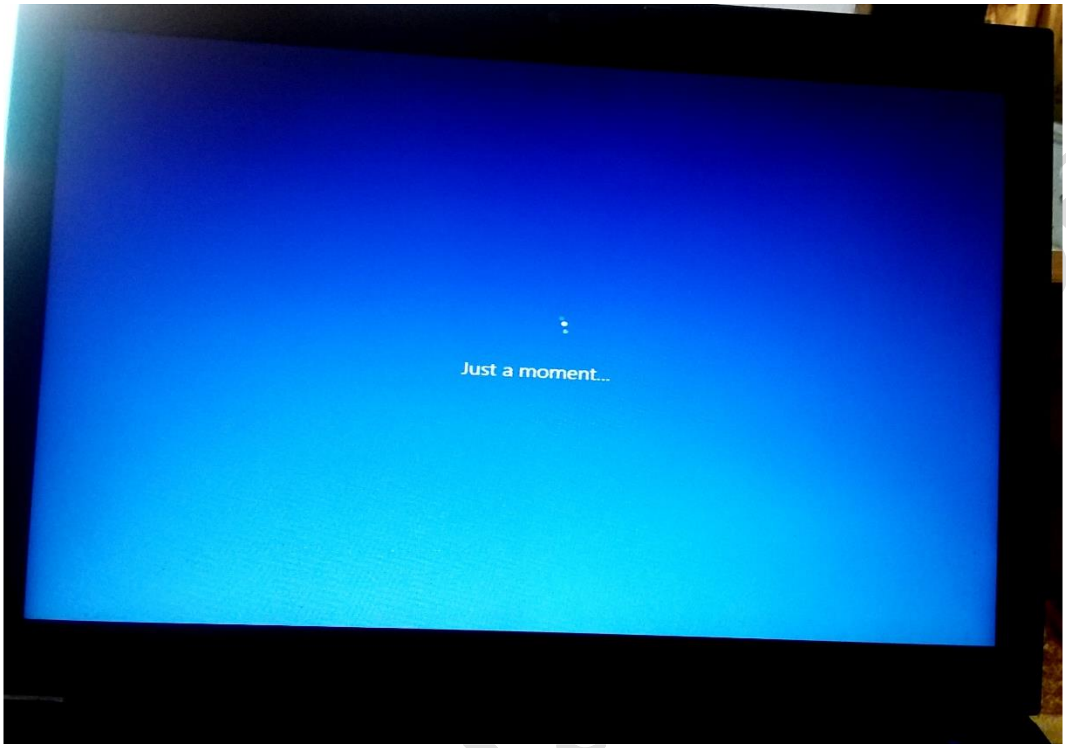

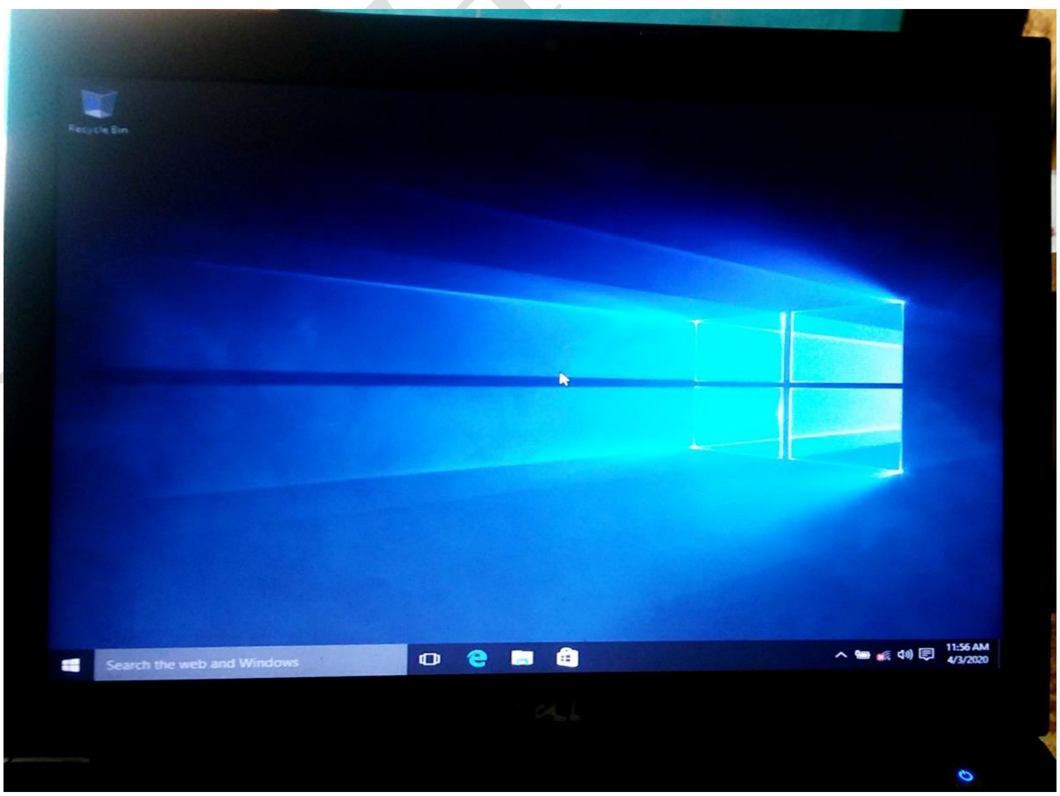

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرنګه چي په پورته ډول ستاسو د وینډوز انستالیشن پوره شو نو اوس سکرین ته د خو مهموشیانو لکه Icon Controlpanel, This PC د راوستلو لپاره لاندي عمل ترسره کړی.
Right click یا د موس ښي طرف بټن ووهی.

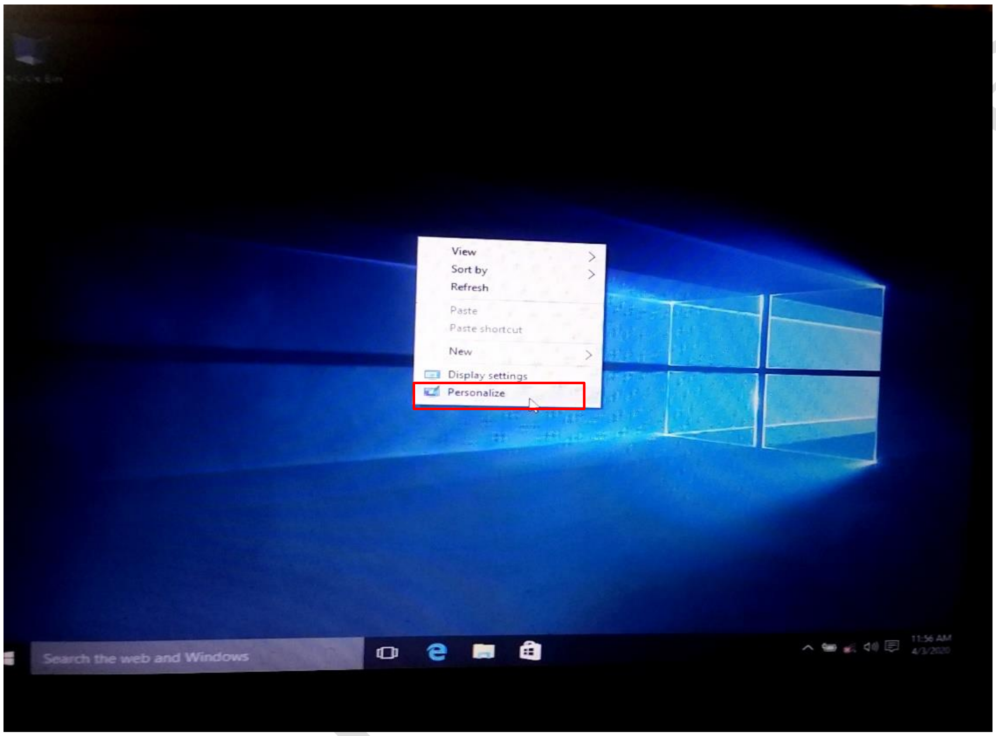

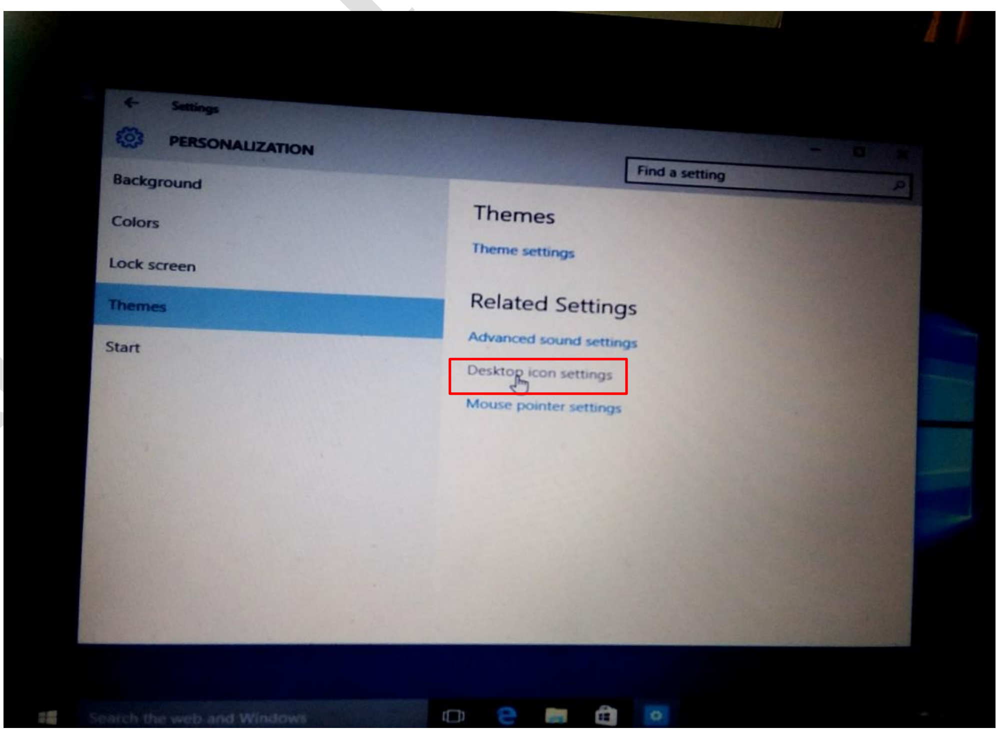

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندي پرده کي د خيلي خوښي وړ شکلونو يا Icon ته تيک مارک ولګوی او په Apply باندي کليک وکړی او وروسته يي Ok کړی چي په دي سره به ستاسو انتخاب شوي شکلونه ستاسو سکرين ته راشي.

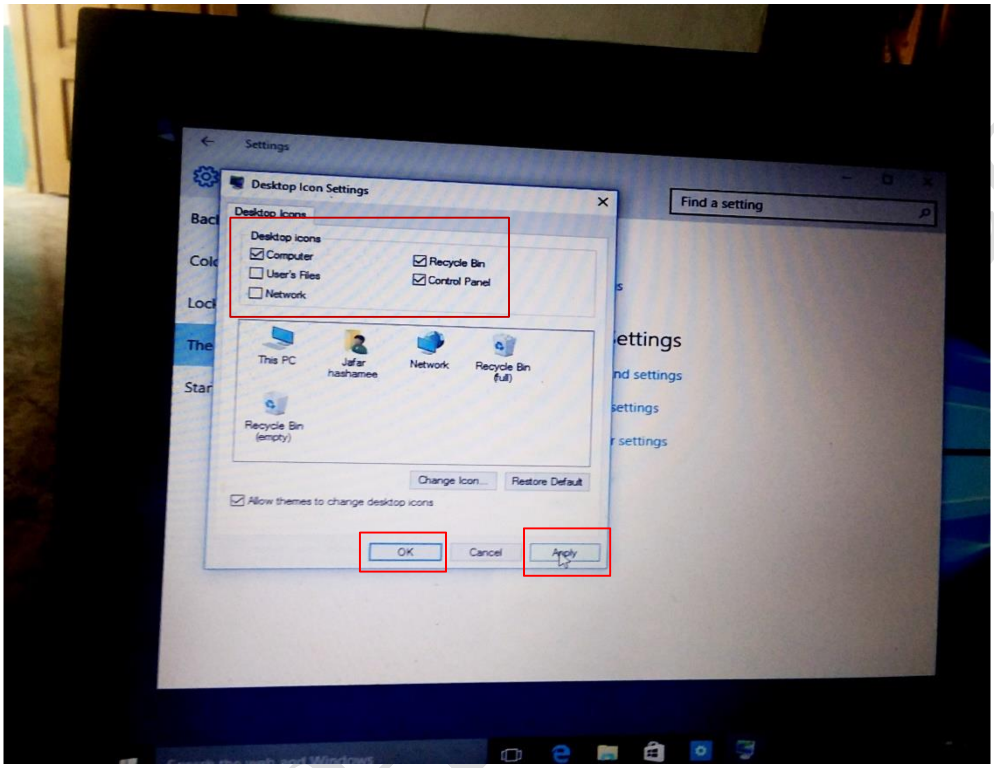

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ماخذونه Book References

Learn Computer Tutorials 2020 Mobile App (1)
Computer Guide Mobile App (2)
Computer Graphics Mobile App (3)
Computer Basic Mobile App (4)
All about Computer Mobile App (5)

Jafar Hashamee

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library